

Název: Ukradli bohům smrt
 Autor: Václav Pavel Borovička
 Nakladatelství: Baronet, 2003

Obsah

Proč jsem zabil matku	9	
Carův spasitel	15	
Nemilosrdná sestra	49	
Mucholapka na blázny	81	
Mladý anděl smrti	91	
Téměř dokonalá vražda	97	
Smůla doktora Pardhyho	127	
Jedovatá černá vdova	141	
Palivec	157	
Milosrdná smrt	169	

Proč jsem zabil matku

Vyprávěl o svém životě sám a inspektor Barthélémy jen přitakával nebo se sem tam na něco zeptal. Richard Corbett byl velmi inteligentní, vzdělaný, citlivý a dobře vychovaný muž. Nezastíral nic, naopak, snažil se se najít důvody i souvislosti ne proto, že pracovníci Sureté jeho výpověď protokolovali, ani proto, aby se obvinil nebo obhajoval. Povádal o sobě hlavně proto, aby se sám pro sebe dopídl, proč zabil matku, kterou tolik miloval. „Corbett není přece francouzské jméno?“ nadhodil inspektor Barthélémy.

„Máte pravdu. Otec byl Angličan, matka Francouzka.“

„Jak se u vás doma mluvilo?“

„Jak kdo chtěl. Všichni jsme si rozuměli. Měl jsem domácího učitele, pocházel z Montpellieru, tak jsem mluvil, jako se mluví na jihu. Otec se narodil ve Walesu, tam taky žila moje babička, jeho matka. Měl jsem ji moc rád. Ale dodnes si vzpomínám, že jsem tam nebýval rád. Scházelo mi slunce, nelíbily se mi ovce, které se všude toulaly, všechno tam bylo chladné. I lidé.“

„Čím byl váš otec, pane Corbette?“

„Byl diplomat. Skvělý člověk. Čestný, vzdělaný, elegantní.“

Pamatuji si ho jako krásného, vždy pečlivě oblečeného

muže. Ke všem byl laskavý. Když mi bylo asi

tak sedm, směl jsem mu nalévat skleničku portského

před večerí a waleské babičce také.“

„Domácí učitel u vás bydlel?“

„Jistě. Byl to bezvadný člověk, ale musel odejít.“

„Proč musel odejít? Nechoval se snad patřičně?“

9

„Když otec onemocněl, tak ho mamá poslala pryč, aby byl v domě klid. Nikdo nesměl mluvit nahlas. Pamatuju si, že nám všem bylo moc smutno. A mamá se přestěhovala do tatínkovy ložnice a vůbec odtud nevycházela.“

„Kdy se to pak stalo?“ zeptal se inspektor.

„V říjnu 1906. Jednou večer přišla mamá do haly a řekla, že otec zemřel. Pak se dala do usedavého pláče a zavřela se ve svém pokoji. Já jsem si hned nedokázal uvědomit, co se vlastně stalo. Byl bych potřeboval s někým o tom mluvit. Nevěděl jsem nic o smrti. Ale mamá byla dlouho po pohřbu nemocná. Ležela ve svém pokoji a doktor Valmyre ji denně navštěvoval. Můj domácí učitel se nevrátil, nikdo ho o to nepožádal, a tak jsem zůstal sám. Pamatuji si, že v našem domě bylo od té doby ticho jako v kostele. Všichni chodili po špičkách, okna zůstávala zavřená, komorná se sluhou si jen šeptali. A pak mě poslali do Walesu.“

„Jel jste tam rád?“

„Ne. Ale řekl jsem si, že aspoň budu s babičkou. S tou jsem si odmalička povídal.“

„Jezdila tam matka za vámi?“

„Ani ne.“

„Jak jste tam byl dlouho?“

„Dva roky. Byly to dlouhé prázdniny. Ale pak mě odvezli do Hyeres. Mamá tam žila v malém domku na pobřeží.

Já jsem byl víc Francouz než Angličan.“

„Vaše matka byla už v pořádku?“

„Myslel jsem si to. Byla to krásná, zlatovlasá, šarmantní žena v nejlepších letech, ale to všechno jsem tenkrát nevěděl. Mně se líbila, protože to byla moje máma, a měl jsem ji rád.“

„Vrátil jste se k ní v roce 1910?“

„Na jaře, když kvetly mimózy.“

„Takže jste vlastně prožil šťastné mládí?“

„Snažíte se o psychoanalýzu, inspektore?“

„Hledám, čeho bych se chytil.“

„Všechno vám řeknu. Měl jsem dost času, abych si mohl rozmyslet každou větu.“

10

10

„Vy jste se přece na vyšetřování nepotřeboval připravit.“

„Na vyšetřování ne. Ale sám pro sebe jsem si musel vyjasnit všechno ještě předtím. A byl jsem na to sám, inspektore, neměl jsem nikoho, kdo by mi pomohl, a neměl jsem nikoho, kdo by se mě ptal jako vy teď. Monolog není šťastný způsob vyjadřování.“

Richard Corbett byl svým způsobem šťastný mladý muž, protože byl čestný, poctivý a velmi inteligentní. Jeho školní léta proběhla bez jediného zádrhelu. Dobré známky, slušný vztah k profesorům, jedna dvě studentské lásky. Pak vojenská služba a nasazení proti povstalcům v Maroku. Publicisté, kteří se případem zabývali, a nebylo jich málo, ho vesměs popisují jako hodného hochy a korektního muže, neschopného spáchat jakoukoliv nepravost. Nepil nadmíru, nehrál hazard, a dokonce byl podle svědectví abbého Boyera i náležitě zbožný. A ještě něco: byl hezký, líbil se dívkám. Ideální mladý muž.

„V listopadu 1928 jsem jel na dva měsíce k babičce do Walesu. S mamá jsem si pravidelně dopisoval. Posílala mi dlouhé, někdy až moc dlouhé dopisy. Cítil jsem z nich smutek. Nakonec mi napsala jeden velmi krátký: Můj drahý synu, nechtěla jsem tě zbytečně znepokojovat, ale je třeba, abys věděl, že jsem od července nemocná. Nevím přesně, oč jde, ale mám strach, protože jsem sama. Bojím se, že mi to leze na mozek. Odpověz telegraficky. Nebylo na co odpovědět, v dopise nebyla žádná otázka, jen obavy z něčeho zlého. Sebral jsem se a jel jsem nejbližším rychlíkem do Hyeres.“

„Dozvěděl jste se, co jí je?“

„Hned po příjezdu. Z nádraží jsem se dal dovézt k doktoru Valmyreovi a ten mi řekl, že ji před několika dny vyšetřoval, a protože ji nechtěl vyplašit, mluvil o malé operaci. Situace však byla mnohem horší. Moje matka měla rakovinu.“

11

11

2

Richard Corbett se od té chvíle od matky nehnul. Jen občas si odskočil, aby se poradil s lékaři, aby přemluvil chirurga k operaci. Neměl úspěch, jediné, co nemocné navrhli, bylo ozařování. V roce 1928, ale i o mnoho let později, jiná možnost neexistovala. Jak už to bývá, po několika týdnech se matčin stav poněkud zlepšil. Ale o to horší bylo pokračování nemoci.

Sháněl, koho se dalo. Sliboval vysoké honoráře vyhlášeným lékařům ve Francii i v Anglii. Za každou cenu se pokoušel zmírnit matčiny utrapy. Povolal k jejímu lůžku zázračné šarlatány a divotvorce, dal pro ni vyrobit magnetický

Borovicka - Ukradl bohum smrt

pás, který měl rozsev zastavit. Všechno zbytečně. Nemoc postupovala rychle, lékaři se shodli, že jeho matce není pomoci, a předepisovali jí uklidňující prostředky, většinou morfiové preparáty.

„Trpěla strašně. Ve dne v noci sténala bolestí a já jsem jí nedokázal pomoci. Dával jsem jí prášky pro uklidnění, ale nebylo to nic platné.“

„Jak dlouho to trvalo?“

„Seděl jsem u jejího lůžka celých šest měsíců ve dne v noci. Nejdřív jí chodil píchat injekce doktor Valmyre, pak posílal ošetrovatelku, nakonec jsem se to naučil sám. Jenomže už ani morfin nepomáhal. Doba účinnosti se zkracovala. A tak jsem bezmocně seděl u matčina lůžka a díval se, jak trpí. Přitom neměla naději. Na tom se shodli všichni, kdo ji vyšetřovali. Už dávno mě nepoznávala, prakticky o sobě nevěděla. Muselo to skončit, utrpení už nebylo možné prodlužovat. Ta věta mi zněla v myšlenkách pořád znovu a znovu. Na nic jiného jsem už nedokázal myslet.“

„Utkvělá představa?“

„Nepřemýšlel jsem o tom, jak to pojmenovat, ale nemohl jsem se toho zbavit.“

„Bylo to sedmého května?“

„Ano, inspektore, sedmého. V noci jsem vyšel ven,

12

12

ani jsem si neuvědomoval, kam jdu a proč, bloudil jsem prázdnými ulicemi, opakoval jsem si pořád stejnou větu a proklínal jsem doktory a faráře, který mluvil o vůli boží. A snad někdy ráno, když se rozednívalo, když jsem se vracel, jsem se rozhodl. Nevím to přesně, všechno se to odehrálo jako v horečném snu.“

„Říkáte, že jste se rozhodl. Uvažoval jste logicky?

Uvažoval jste vůbec?“

„Jakmile jsem se rozhodl, všechna mlha se rozplynula. Určitě jsem jednal logicky. Najednou jsem totiž měl plán, jak se dostat z bludného kruhu. Uvědomil jsem si, že život vlastně nemá cenu. Ani můj. Vzal jsem celé balení dialcidalu a rozpustil jsem tablety ve vodě. Jednu sklenici pro mamá a druhou pro mne. Pak jsem ji nadzvedl, podepřel jsem ji záda polštáři, abych ji udržel vsedě, a dal jsem jí to vypít. Sám jsem vypil druhou. Pak jsem si sedl na židli vedle postele a vzal jsem ji za ruku. Zřejmě jsem usnul.“

„Spali jste až do rána?“

„Vzbudil jsem se asi ve dvě v noci. Mamá tiše oddychovala, připadalo mi, že jí je najednou dobře. Ale mně nebylo. Motala se mi hlava, všechno se mi jevilo rozmazané, rozostřené, ale dopotácel jsem se do svého pokoje, vzal jsem revolver, nabil ho a odjistil, pak jsem zmáčkł. Spala. Netušila, co se děje. Byla to klidná smrt.“

„Uklidnil jste se taky vy?“

„Naopak. Najednou jsem si uvědomil, že mám za sebou jen první část. Ale byl jsem po tom narkotiku, jako bych se pohyboval pod vodou. Potácel jsem se, nedokázal jsem udržet rovnováhu, svět se se mnou roztočil a z nohou mi nahoru stoupal takový chlad, jako kdybych měl kosti z ledu. A stoupal mi páteří do hlavy. Světla zhasínala, přestal jsem vidět. A pak jsem zřejmě upadl.“

„Co jste udělal s tím revolverem? Kam jste ho dal?“

„Nemám ponětí. Kdoví jestli jsem ho nedržel v ruce. Já nevím. Připadal jsem si, že už nežiju, že už jsem mrtvý.“

„Jak dlouho jste tam ležel?“

13

13

„Do rána. Probral jsem se, když už bylo světlo.“

„A revolver?“

Borovicka - Ukradl bohum smrt

„Šel jsem do matčina pokoje. Asi jsem tam šel.“

„Našli vás tam.“

„Tak tam někde musel ležet. Přiložil jsem si hlaveň na hruď, tak jsem si to totiž připravil, tak jsem to chtěl udělat, a zmáčkl jsem.“

„A to je všechno?“

„To snad je dost.“

„Souhlasím,“ řekl inspektor.

Richard Corbett měl štěstí v neštěstí. Včas ho našli, včas dopravili do nemocnice v Hyeres, včas se dostal na operační stůl. Přežil. Přitom mířil dobře, kulka prolétla plícemi, dokonce povrchně zasáhla špičku srdečního svalu a zůstala v levé lopatce. Zachránili ho.

Během dlouhé rekonvalescence psal. 29. května 1929 uveřejnil deník Le Matin jeho článek s titulem: Proč jsem zabil svou matku. Byl jedním z mnoha, které se za posledních několik desítek let objevily v tisku a předkládaly snad lékařům, snad právníkům, snad celému lidstvu k úvaze možnost, jak pomoci těm, jimž už pomoci nelze, jak skončit jejich nepředstavitelné utrpení. Jsou známy desítky případů, kdy se někdo z příbuzných či blízkých rozhodl vzít osud nemocných do svých rukou.

Mnohé akce pomocníků smrti pro ně nedopadly dobře.

Richarda Corbetta porota jednomyslně zprostila viny.

14

14

Carův spasitel

1

Byl nejzámožnějším statkářem na světě. Patřilo mu přes milion čtverečních kilometrů půdy, tedy polnosti o rozloze Francie, Německé spolkové republiky, Belgie, Lucemburska, Švýcarska a Rakouska. V trezorech skrýval sedm set milionů zlatých rublů v hotovosti, navíc měl tučná konta v evropských a zámořských bankách. Byl neomezeným pánem šestiny světa. Jmenoval se Mikuláš Alexejevič Romanov, z boží milosti Imperátor a Samovládce Velké Rusi, car moskevský, kyjevský, vladimírský, novgorodský, astrachaňský, kazaňský, polský, sibiřský, velkovévoda litevský, volyňský, podolský a finský. Pro své povolání se nehodil. Nebyl dostatečně inteligentní, dokonce ani ne chytrý. Byl věrolomný, lstivý a krutý. Báł se o život i o zděděný trůn. Měl proč. Nejedna z jeho předků padl ranou atentátníka nebo příliš nedočkavého následníka. Mikuláš II. byl špatným carem a byl také posledním carem. Rasputin byl hrubý nevzdělaný podvodník, jakých se objevilo v historii jen málo, náboženský šarlatán a nepřekonatelný smilník, ale také svatý muž a osvědčený prorok, zráčný lékař a vševědoucí politik, ukrutný darebák a dobrodinec carského dvora, a aniž si to přál, také hrobník carské říše. Carevna širé Rusi mu nabídla výnosné místo. Stal se strážcem carských lamp s vysokým platem a monopolním vlivem.

Carevna Alexandra Fjodorovna, původem Němka, se narodila jako princezna Alice Viktorie Hessenská, vyrostla však v Londýně u babičky, královny Viktorie, by-

15

15

la tedy víc Angličankou než Němkou, ale vůbec ne Ruskou. Ovládala cara, královala obrovské říši a na slovo poslouchala Rasputina. Bigotní, nenormálně pověřčivá, hysterická, věřící na duchy i na zázraky, byla přímo předurčena za ideální partnerku šarlatánovi. Psychicky ušlápnutá žila ve věčném strachu ze zítřejšího dne, v obavách o osud manžela i dětí, a nakonec i celého panství. Její ruská kariéra nezačala povzbudivě.

Budoucího manžela poznala na britském královském dvoře. Zamílovala se do něj. On ji také zbožňoval. Jenže

Borovicka - Ukradl bohum smrt

ruský následník trůnu se musel pustit do čtyřletého handrkování, než doma prosadil, že se směla stát jeho ženou.

Čekali na její příjezd v letním sídle na Krymu. Jela tam s nadějí, že se jí Rusko položí k nohám. Místo toho se setkala se skrytým opovržením. V kuloárech se šuškal, že Němka přinesla do Ruska neštěstí.

Otec jejího ženicha, car Alexandr III., ji proti očekávání nepřivítal s otevřenou náručí, ležel totiž na smrtelné posteli, upil se. Dvořané očekávali, že už příští hodina bude jeho poslední a tak nevěnovali příliš pozornosti cizí princezně.

Alexandr III. zemřel, ať žije Mikuláš II.!

Už nebyla jen následníkovou nevěstou, rázem se stala budoucí carevnou. Zatím však stála místo uprostřed slavností a radováněk v hlubokém smutku za rakví sice bývalého cara, pro ni však zcela neznámého pána, a prodělala dlouhou pouť z Krymu do Moskvy ve stejném vlaku s mrtvým, za něhož popové sloužili na každém nádraží nekonečné mše.

Sto let předtím věštila jakási ruská sibyla, že právě v prvních letech dvacátého století prožije země období bídy a nepředstavitelného neštěstí. Mnohé nasvědčovalo tomu, že měla pravdu.

Po Mikulášově slavnostním pomazání za cara všech Rusů dal vylepit vyhlášku, v níž sliboval každému, kdo se dostaví na Chlodynské pole k veselici, tři suvenýry: pohárek s carským erbem, šátek a rubl od cesty. Ústní podání carovu nabídku ještě podstatně vylepšilo, začalo

16

se povídat, že každý přítomný rolník dostane od cara krávu. Na Chlodynské pole přišlo na půl milionu zájemců. Pořadatelé nebyli připraveni na tak početný dav. Vznikla panika.

Přes pole vedlo cvičné moskevské opevnění, tři metry hluboký a dva metry široký příkop. Lidé se strkali a začali do něj padat. Ti, co byli nejbliž, křičeli strachem, snažili se držet zpátky, ti vzadu je tlačili, aby byli blíž suvenýrům. Došlo ke katastrofě. A carův strýc, moskevský

starosta velkokníže Sergej Alexandrovič, se ještě postaral o vystupňování zmatku. Rozkázal kozákům, aby okamžitě zajistili pořádek a důstojný průběh slavnosti.

Ti se pustili do uklidňování davu po svém: knutami a šavlemi. Na rozdupaném poli zůstalo ležet přes tři tisíce mrtvých, většinou ušlapaných žen a dětí. Mnozí skončili v onom příkopu. Udusili je ti, kdo na ně spadli ve druhé či třetí vrstvě. Carevna Alexandra Fjodorovna se nedověděla celou pravdu o katastrofě. Přiznali před ní jen několik set mrtvých. Ale i tak začala věřit, že je neštěstí na Chlodynském poli znamením božího hněvu, začala uvažovat o možnosti, že opravdu přinesla do Ruska neštěstí.

Konečně další události potvrdily její obavy. Když byla s carem na oficiální státní návštěvě v Kyjevě a na březích Dněpru uspořádali na jejich počest slavnost, potopila se před očima vzácných hostí svátečně vyzdobená

loď a ve vlnách dravé řeky zmizelo na tři sta lidí. Opět znamení prozřetelnosti! Carevna dostala strach.

Už se ho nezbavila. Cítila se rok od roku stísněnější, vždy když čekala další dítě. Car i celá země se těšili na následníka trůnu. Ona však tušila, že neporodí zdravého syna. Hessenský rod, z něhož pocházela, byl totiž postižen dědičnou nemocí, nevyléčitelnou hemofilií, nebezpečnou krvácivostí. Ta se v tomto případě dědila z matky na syna. Toho mohl pak čekat zlý osud carevnina bratra, dvou bratranců a strýce. Ti všichni zemřeli na hemofilii.

Zrození následníka mělo mystickou předeihu. Obrovská ruská říše žila ještě na přelomu dvacátého století v zajetí pověr a středověkých náboženských predsudků.

17

17

Vesnicemi putovali špinaví svatí muži, zázrační mniši a čarodějní poutníci patřili ke stálým atrakcím klášterů. Nebylo divu, že je ubozí, negramotní a hladem zbědovaní muži brali vážně, bylo však neuvěřitelné, že i carská rodina věřila jejich pochybným kouzlům a zaklínáním. Carevna byla vyhlášeným mecenášem šarlatánů, dychtivě naslouchala nic neříkajícím věštébám ambulantních jasnovidců, bláznivá „svatá Matrjonuška“ měla na carském dvoře tak velký úspěch, že zinkasovala za své vystoupení královský honorář: velký pozemek a pytel zlatáků na stavbu kláštera.

V té době byl hvězdou první třídy v kategorii náboženských šarlatánů Ioan Kronštadtskij. Usadil se v Andrejevském kostele a začal tam pořádat mítinky hromadného pokání. Jeho vystoupení působila vskutku sugestivně. Pokaždé vznikly nepokoje, rvačky mezi věřícími, carští četníci měli co dělat. Na petrohradském dvoře se objevil Mita Blažený, pomatenec, který při svých častých epileptických záchvatech vykřikoval nesrozumitelné věty. Dvořané si je pak vykládali po svém.

Bláznivá Darja, které carevna věnovala zvláštní pozornost i přízeň, byla notorická alkoholička.

2

Alexandra Fjodorovna vyrostla na britském královském dvoře, kde se jí dostalo nejlepšího vzdělání, žila v prostředí vynikajících lidí, a přece se po příchodu do Petrohradu zcela oddala středověkým zvykům.

V roce 1901, to už měla čtyři dcery a toužila po synovi, navštívila Paříž. V Lyonu žil proslavený šarlatán, zázračný lékař Philippe, ve skutečnosti zkrachovaný řeznický tovaryš, kterému se nechtělo pracovat. Otevřel si zázračnou ordinaci, žehnal lidem, vkládal ruce na nemocné, šidil a lhal a měl úspěch. Vojenský přidělenec při pařížském ruském velvyslanectví se dozvěděl o úspěších

18

18

podvodníka a doporučil ho carevně. Mastičkář Philippe (vlastním jménem Nizier-Vachod) dostal pozvání do Petrohradu a jízdenku první třídy.

Přijel, ubytoval se v carském sídle a vsugeroval carevně těhotenství. Podle jeho slov měla porodit syna. Celých osm měsíců tahal za nos zkušenou matku, ona uvěřila, že je v požehnaném stavu, vystrízlivěla, teprve když měla přijít její chvíle a dvorní lékař profesor Ott zjistil, že se dostala do rukou podvodníka a vůbec není těhotná. Přesto nedala šarlatána potrestat. Naopak, nařídila, aby zběhlému řeznickému tovaryši udělili čestný doktorát. Jmenovali ho tedy ruským vojenským lékařem a navíc ještě tajným radou. Pak teprve zmizel z petrohradské scény.

Popové si uvědomili, jak velký vliv mají na carevnu zázrační světci, a starali se o nástupce zavrženého francouzského řezníka. V Rusku bylo přece dost kvalifikovaných blahoslavených a čarodějných divotvůrců. Například sarovský Serafim. Má výtečnou pověst a navíc je už dávno pod drnem, nemůže tedy dodatečně způsobit žádný kacířský skandál.

Carevnin zpovědník si vzal na starost propagaci akce, navrhl, že by měl být zasloužilý divotvůrce prohlášen svatým, a při té příležitosti doporučil panovnici zaručeně zázračný pramen sarovského kláštera. Kdo se v něm vykoupe, smyje ze svého těla všechny nemoce, neplodné ženy dobře znají stoprocentní účinek zázračné lázně. Kdyby snad matička carevna chtěla...

Matička carevna chtěla všechno, co jen trochu zavánělo zázrakem, když se to pak týkalo její největší starosti, jak

Borovicka - Ukradl bohum smrt
docílit, aby už konečně porodila syna, byla připravena
podstoupit třeba i mučení. Popové a dvorní hodnostáři připravili
vše potřebné k slavnosti, na níž car, jako zástupce
boží na tomto světě, prohlásil mrtvého mnicha za svatého.
Na oslavu této události uspořádali v klášteře okázalou
večeři, když dospěli k moučníku, bylo už po půlnoci, měla
se carevna postarat o zlatý hřeb programu. Samozřejmě
jen před pečlivě vybraným obecenstvem.

19

19

Popové se zvedli a dvorní dámy odložily ubrousky.
Carevna se ztratila od stolu. Církevní hodnostáři poklekli
u světcova hrobu a hlasitě se modlili. Dvorní dámy zatím
kráčely se vzrušenou carevnou ke svatému prameni.
Tam odložila šperky, dámy jí pomohly rozepnout
slavnostní toaletu. Chvilí stála bosá, jen ve spodním prádle,
na studeném kameni vedle zázračného pramene,
pak se odhodlala, svlékla i košili a ponořila se, jektajíc
zuby, do studené vody. Nastalo tajuplné ticho, protože
teď pracovaly neznámé síly na zázraku. Jen od hrobu novopečeného
světce se neslo mumlání popů.
Voda svatého pramene byla ledová, carevna v ní nevydržela
dlouho. Vyskočila, otřela se osuškou, dvorní dámy
jí pomohly s oblékáním. Přesně za rok poté porodila
syna. Světec Serafim však splnil úkol jen zpoloviny. Narodil
se následník, ale trpěl královskou nemocí – zhoubnou
krvácivostí. A car a carevna potřebovali naléhavě
dalšího čaroděje, který by zachránil syna před smrtí, protože
lékaři si s neduhem nevěděli rady.

3

Na scéně se objevil Rasputin.
Car Mikuláš II. napsal v nejbouřlivějších dnech první
ruské revoluce, po povstání na křižníku Potěmkin, za
nepokojů, které otrásaly zemí i jeho trůnem, 1. listopadu
1905 do svého deníku: „Seznámili jsme se s člověkem
božím, Grigorijem z Tobolské gubernie.“
Carovi se tenkrát zřejmě zdálo, že jde o nadmíru významnou
událost.

Jefim Alexandrovič Rasputin byl sedlák, povozník
a mlynář v sibiřské vesničce Pokrovskoje. V roce 1871 se
mu narodil třetí syn Grigorij Jefimovič. Vyrůstal jako jiní
kluci na březích řeky Tury, nechodil do školy a domácím
pracím se také vyhýbal, nejraději ležel za pecí a snil o velkém
světě. Z doby jeho dětství se vypráví stylová epizo-

20

20

da. Když kdoši z vesnice ukradl jistému chudému mužikovi
jediného koně a pátrání po pachateli nevedlo k ničemu,
vstal Gríša ze svého pelechu za pecí a prorockým
hlasem pravil: „Pjotr Alexandrovič ho ukradl!“
Náhodou trefil do černého a mezi vesničany se začalo
povídat, že má Gríša Rasputin jasnovidecké schopnosti.
Lichotilo mu to. Kdo ví, co je na příhodě pravdy. Jisté
je, že organicky zapadá do životopisného schématu pozdějšího
zázračného člověka a falešného ranhojiče.
Oženil se s Praskovjou Dubrovinovou, měl s ní tři děti,
dcery Marju a Varvaru a syna Dimitrije, a mezi vesničany
si získal pověst flamendra a záletníka. Žádná žena
v širokém dalekém okolí si před ním nebyla jistá. Ale jak
se zdá, nešlo o náhodné úspěchy, Gríša věděl už od svého
mládí, jak si získat ženskou náklonnost. A ještě o jedné
jeho nápadné vlastnosti se povídalo. Nezřízeně pil, syna
prý zplodil opilý, proto prý je Dimitrij duševně zaostalý.
Kariéra svatého člověka začala náhodným setkáním.
To už bylo Rasputinovi třicet a živil se jako izvoščík. Jednoho
májového dne vezl do vzdáleného kláštera ve Verchoturji
mladého mnicha. Aby si ukrátili nekonečně dlouhou
cestu podél řeky Tury, začali se bavit o náboženských

Borovicka - Ukradl bohum smrt
problémech. Izvoščik Gríša se vyznal v biblických příbězích, na mnohé církevní záležitosti měl svůj vlastní, a někdy nevšední názor, co slyšel od mladého mnicha, to ho zřejmě natolik upoutalo, že dovezl zákazníka do kláštera, vypráhl koně, zavedl je do stáje a už ve Verchoturji zůstal. Klášter ležel stranou od světského ruchu, ale i církevního dění, sloužil jako polepšovna pro kacíře. V nucené izolaci zde žili mniši, kteří se prohřešili proti oficiální linii, většinou to byli příslušníci chlystovské sekty, lidé boží, proroci. Věřili v převtělování, uctívali své žijící Kristy a bohorodičky, pro které neplatila žádná pravidla ani zákony boží, protože vše, co svatí konají, je dobré, i když je to špatné. Rasputinovi se zalíbily zásady učení chlystů, z líného vesnického izvoščika se stal příčinlivý žák, uctivě poslouchal kázání sektářských popů a učil se od nich pro

21

21
budoucnost. Po jisté době pak vyšel z klášterních zdí mezi důvěřivé věřící jako vyučený svatý, nové převtělení Krista, který se údajně objevil v Rusku naposledy před mnoha lety v podobě proroka Radajeva, jehož církev i ortodoxní věřící odsuzovali pro nemravný život, žil totiž najednou s třinácti ženami. Rasputin si našel pro svůj cíl historický vzor, vydal se na misijní pouť zemí a pustil se do zdokonalování Radajevova učení. Ruská země byla zaostalá, myšlení mužů primitivní. Stačilo, když jediná žena začala vyprávět o bohubých skutcích božího muže Rasputina, a všechny to nejen opakovaly, ale každá další přidala k historice patřičné smyšlené podrobnosti a dobrá pověst narůstala. Lidé v Rusku masově věřili pověrám a zázrakům v době, kdy složil N. A. Rimskij-Korsakov Šeherezádu a Ilja Jefimovič Rjepin maloval svá monumentální plátna, kdy psal nesmrtelné sondy do nitra ruské duše Anton Pavlovič Čechov, kdy Ciolkovskij položil teoretické základy stavbě meziplanetárních raket, kdy už Pavlov pracoval na svém díle o podmíněných reflexech a Lenin koncipoval Materialismus a empiriokriticismus. Rasputin se nejdříve stává autoritou na vesnicích, pak přeskóčí jeho věhlas do malých měst, nakonec je znám po celé gubernii a popové, biskupové i Jeho Blahorodí báťuška metropolita se začínají zajímat o činnost divotvorce. Je náboženská? Politická? Není škodlivá zájmům církve nebo samoděržaví? Není snad Rasputin anarchista nebo nebezpečný socialistický rebelant? Boží člověk Grigorij zpívá svaté písně, ve špinavé sutaně, nemytý, zarostlý táhne od vsi ke vsi, stará se jen o slávu boží, zřejmě neví, co je politika. Není nebezpečný ani popům, ani carovi. Ale pro jistotu ho přece jen postavili před koncil. Vyšetřující komisi předsedá sarovský biskup, a přestože Rasputin plácá páté přes deváté, propaguje svoje pojetí nutného hříchu z vůle boží a po něm pořádné pokání, dostává od vysokých hodnostářů absolutorium. Dokonce i nekompromisní svatý mnich Ilidor, žijící v Caryci-

22

22
nu, snad největší kapacita mezi žijícími svatými, uznává, že Gríša Rasputin je stoprocentní boží člověk. A Ilidorovo uznání je legitimací, se kterou se šarlatán může dostat do každých dveří.

4

Rasputin si to namířil k Petrohradu. Ruský lid padal pod tíhou bídy a hladu. Za posledních sto let postihlo zemi čtyřicet neúrodných let, kdy nebylo co jíst, ani čím krmit, kdy řádily epidemie. Průměrný lidský věk byl v Rusku v roce 1897 dvaatřicet let. Každým

Borovicka - Ukradl bohum smrt
rokem utíkalo do ciziny na devět milionů ruských rolníků,
nedokázali se totiž uživit na lánech žírné půdy. Krize
zvyšila ještě počty nezaměstnaných a bída narůstala.
Ruský dělník je nejhůř placenou pracovní silou na
světě. Proto začíná stávkovat. Slyší o Marxových a Engelsových
myšlenkách, začíná se scházet v prvních marxistických
kroužcích. Rusko-japonská válka potvrdila
neschopnost carského režimu a zvýšila nespokojenost
obyvatel. 28. července 1904 se podařil eserům atentát na
ministra vnitra Pleveho, Sasonov hodil svou pumu a zasáhl.
Carská ochranka musela znovu přiznat, že nemá situaci
v zemi pod kontrolou. Pak ale došlo ke krvavému
střetnutí. Sto čtyřicet tisíc petrohradských dělníků se
shromáždilo před zimním palácem k demonstraci, vojáci
dostali rozkaz ke střelbě, na dláždění zůstalo ležet na
tisíc mrtvých. To byl signál k přípravě ruské revoluce.
Necelé dva roky po narození následníka Aljošky zjistili
zoufalí rodiče, že trpí vrozenou hemofilií. Alexandra
Fjodorovna ze zkušenosti věděla, co to znamená, proto
svolala nejvčetnější lékaře. Bez výsledku. Pak si někdo
vzpomněl na zázračného divotvůrce, ranhojiče a božího
muže Rasputina.

Podle jedné verze se s ním dříve setkaly v Kyjevě velkokněžny
Milica a Stana, kterým se na carském dvoře

23

23

říkalo „Černohorky“, pocházely totiž z Černé Hory. Slyšely
o jeho zázracích, viděly božího muže na vlastní oči,
zřejmě na ně udělal dobrý dojem, teď ho carevně doporučily
jako zachránce. Podle této verze dostal Rasputin
brzy poté telegram, že se má neprodleně dostavit na petrohradský
dvůr, dámy se ujal nesnadného úkolu a propašovaly
ho do paláce za zády stráží. Carská tajná policie
se zatím neměla nic dozvědět.

Druhá verze je pravděpodobnější. Popové a vysocí
církevní hodnostáři vsadili na zázračného mnicha, umožnili
mu usadit se v Petrohradě a využili první příležitosti,
aby ho uvedli na scénu. Ze zkušenosti už věděli, že
divotvůrci mají u carevny větší šanci než univerzitní
profesoři, a chtěli mít svého člověka v těsné blízkosti
carských manželů. Rasputinův vstup na velkou scénu se
podobá navlas akcím jeho ostatních kolegů šarlatánů, ať
to byl Hitlerův jasnovidce Hanussen, nebo podvodník
Cagliostro, či kterýkoliv z oněch zázračných mastičkářů,
bálamuticích důvěřivé lidi snad ve všech evropských
státech. Velká dávka drzosti, neporazitelné sebevědomí,
sugestivní pohled a královsky jisté vystupování před diváky,
kteří musí hned v prvních vteřinách ztratit dech,
taková jsou pravidla. Rasputin respektoval zkušenost
svých předchůdců.

5

Aljoša se uhodil do kolena, rána krvácela a krvácela. Lékaři
bezradně krčili rameny, dvouletý hoch nebyl k utišení,
už celých dvanáct hodin mu vyměňovali obvazy, ale
nic víc dělat nemohli. Rodiče byli zoufalí při pomýšlení,
že se nepodaří zastavit krváčení, že jim jejich jediný syn
zemře před očima. Carská rodina byla tenkrát na letním
bytě a do Carského Sela přijela na návštěvu i velkokněžna
Anastázie.

Snažila se uklidnit carevnu. Nepodařilo se jí to. Pak si

24

24

vzpomněla na Rasputina. Dala zapřáhnout a tryskem jela
do Petrohradu pro božího divotvůrce. Naložila ho do kočáru,
odvezla nejdřív do svého bytu, kde už čekala další
aktérka komplotu, Aljošova chůva Marja Višniaková. Ta
potom přivedla Rasputina po zadním schodišti přímo do
carovy pracovny.

Borovicka - Ukradl bohum smrt

Mikuláš II. seděl za psacím stolem a vyřizoval státní záležitosti. Carevna pod lampou vyšívala. Snažila se myslet na něco jiného než na nemocného Aljošu. Vešla chůva a ohlásila Rasputina. Vpadl do místnosti jako velká voda, dupal ve svých obrovských sedláckých holínkách po perských kobercích, beze slova přistoupil k carovi a po mužicku ho objal a políbil, s carevnou, která se překvapením nezmohla na jediné slovo, udělal totéž. Pak se zeptal, kde leží kluk.

Odvedli ho k Aljošově posteli. Zpočátku se na něho ani nepodíval. Poklekl před ikonou a začal se nahlas modlit. Mumlal a mumlal dobrých dvacet minut. Aljoša ho zvědavě pozoroval. Ten neznámý, neohrabaný mužik byl pro něj překvapením. Když se pak vousáč zvedl a udělal nad ním velký kříž, mohl si ho prohlédnout zblízka. Špinavý, zarostlý, páchnoucí potem. Měl však příjemný, hluboký hlas. A dovedl hezky povídat. Nejdrív mu prostě a krátce oznámil, že už nebude stonat, že se brzy uzdraví a bude smět z postele, pak mu začal povídat pohádky. A vyprávěl tak divně, ale tak zajímavě, že carevič sledoval každé jeho slovo s živelnou dychtivostí, až únavou usnul.

Rasputin vstal, uklonil se jako kouzelník po úspěšném triku a oznámil: „Teď už mu bude dobře!“

Aljoša klidně spí, koleno pomalu přestává krváčet, carevna klečí dojata před božím člověkem a zázračným felčarem Rasputinem a děkuje mu za záchranu syna.

Grigorij Jefimovič se uvedl vynikajícím způsobem, od toho večera jsou pro něho otevřeny dveře carských komnat.

Šarlatán se postaral o slibný start kariéry, jaká nemá v historii obdoby.

Samozřejmě že následníka neuzdravil. Podařilo se mu

25

25

dítě pouze uklidnit. Teprve později, když lékařská věda poznala nové souvislosti mezi fyzickými symptomy nemoci a duševním stavem nemocného, se mohli lékaři pokusit o vysvětlení „zázraku“.

Rasputin měl dozajista sugestivní schopnosti. Policejní prezident Běleckij napsal ve svých vzpomínkách, že carská tajná policie měla důkazy o tom, že Rasputin za svého petrohradského pobytu chodil na hodiny ke známému mistrovi hypnotizérovi, a ten prý později o svém učni prohlásil, že je mimořádně nadaný, má silnou vůli a dokáže ji soustředit. Hypnóza a sugesce byly odjakživa tajnou zbraní jasnovidců, divotvůrců a svatých mužů.

Během dalšího léčení nemocného následníka trůnu vyšly pak najevo ještě jiné, radikálnější metody, kterými se Rasputin snažil omráčit Aljošovy rodiče. A ty už vůbec nebyly tak nevinné jako počáteční psychoterapie.

Citujeme sovětského autora Arkadije Vaxberga: „Rasputin vyvolal dojem, že svou přítomností chrání chlapce před nemocí. A skutečně, kdykoliv odjel, zdraví dítěte se prudce zhoršilo. Stačilo však, aby se vrátil, a nemoc ustoupila. Vyšlo najevo, že carevna první dáma Anna Vyrubová a tibetský lékař Badmajev přidávali následníkovi do jídla prášek z kořene ženšenu a prášek z parohů mladého jelena. Obojí vyvolává u osob, které k tomu mají určité dispozice, silné krvácení. Pak se Rasputin vrátil, do jídla už nic nepřidávali a nemoc pomalu ustupovala.

Svatý muž se chvástal: čtyřicátého dne po mé smrti následník onemocní.“

6

Rasputin si pronajal a zařídil v centru města okázalý byt, přijímal návštěvy, pořádal večírky, stal se středem pozornosti měšťáckých paniček, a do carského paláce chodil pravidelně ordinovat. Brzy měl cara, a hlavně carevnu pevně v rukou. Věřili mu neomezeně. A to, co

26

26

negramotný mužik prováděl s vládci velkého Ruska, hraničilo s fraškou.

Carevna píše carovi 8. (22.) září 1915 z Carského Sela:

„Moje ikona se zvonkem mi skutečně usnadnila poznávat lidi. Zpočátku jsem tomu nevěnovala dost pozornosti, nedůvěřovala jsem svému mínění, ale teď jsem se přesvědčila, že ikona a náš Přítel (Rasputin, pozn. autora) mi pomáhají rychle se vyznat v lidech. Zvonek by zazněl, kdyby ke mně přišli se zlými úmysly, a zabránil by všem těm Orlovům, Džunkovským, Drentělnům, aby se ke mně přiblížili.“

V dopise carovi z Carského Sela 5. (18.) prosince 1916: „Milý, ujišťuji Tě, že následovat rady našeho Přitele je jediné správné. On se usilovně modlí dnem i nocí za Tebe. On Tě chránil na místě, kde jsi, jen buď o tom přesvědčen tak, jako jsem já a jak jsem dokázala přesvědčit i Ellu – a ochráni Tě napříště – pak se vše zdaří.

V LES AMIS DE DIEU jeden z Božích starců praví, že země, kde Boží muž pomáhá panovníkovi, nikdy nezahyne. A to je pravda, jen je zapotřebí poslouchat, důvěřovat a dotazovat se na radu a nemyslet si, že On něco nezná. Bůh Mu vše zjevuje. Proto lidé, kteří nechápou Jeho duši, tak neobyčejně obdivují Jeho podivuhodný mozek, schopný vše pochopit. A když On žehná nějakému podnikání, to se zdaří. Když doporučí nějaké lidi, možno se spolehnout, že jsou dobří. Jestli se později změní, není to již jeho vinou, ale On se mýlí v lidech mnohem méně než my, dostal od Boha velkou životní zkušenost.“

Rasputin nepolevil ve studiu lidských povah a snažil se osobně poznat co nejvíc významných osobností, zejména však jejich manželek. Jeho společenské styky byly příjemné a také užitečné. Agenti tajné policie, kteří pochopitelně sledovali každý krok carského divotvůrce (protože málokterý policejní komisař věří na duchy a na zázraky a prefekt v něm odpočátku viděl jen šarlatána a podvodníka na vysoké úrovni), vydali ve svých raportech svědectví o způsobu jeho života.

27

27

Přísně tajné

(16. ledna) Během návštěvy u rodiny Pistolkorových seděla Rasputinovi na klíně prostitutka Gregubovová, přičemž si něco sám pro sebe mumlal. V noci ze 17. na 18. ledna spala u Rasputina manželka plukovníka 145. pluku Maria Gillovová.

(26. ledna) Dnes večer uspořádal Rasputin ve svém bytě ples na počest osob propuštěných ze žalářů. Hosté se chovali velice nevázaně. Zpívalo se a tančilo až do svítání.

(8. února) Dnes v deset hodin přišla paní Solovjevová, v 10 hodin 10 minut Marja Golovinová, v 11.50 kněžna Taťána Šachovskaja a odešla za padesát minut. Ve dvanáct hodin přijal Rasputin svého soukromého tajemníka Simanoviče, ve 12.10 přišla manželka štábního kapitána Sandeckého, ta ale opustila byt po deseti minutách, ve dvanáct hodin přišel také zpěvák Derevenskij, ve 12.20 odešla Laptinskaja a ve 12.40 přijel v automobilu neznámý muž v uniformě.

(3. dubna) Kolem osmé hodiny večerní přijel Rasputin s neznámou ženou, která u něj zůstala až do rána.

(11. května) Rasputin si přivedl do bytu prostitutku a zavřel se s ní v ložnici. V noci tam spala herečka Varvarovová. Detektivové sledovali Rasputina také při jeho pobytu na venkově, v rodné obci, a na jeho častých cestách. Za všechny jen dva zápisy z raportů:

Borovicka - Ukradl bohum smrt

(12. července) Asi v osm večer opustil Rasputin dům s manželkou úředníka synodu Solovjevovou, která ho navštívila už den předtím. Nastoupili do kočáru, jeli do lesa, chovali se tam nemravně a vrátili se až za hodinu. Při návratu byl Rasputin velice bledý.

(13. července) Po koupeli odešel Rasputin k manželce zpěváka žalmu Jermolaje, která ho už očekávala vykloněna z okna.

Pozdější Rasputinův soudce a kat kníže Jusupov napsal ve svých vzpomínkách, že mnich „proměnil svůj život ve stálý hodokvas, pustou orgii kriminálního, které-

28

28

mu náhle padlo do klína štěstí“. Boží člověk skutečně řádil ve dne v noci, snažil se využít každého dne beze zbytku, jako by měl být jeho posledním. Policie archivovala hlášení o jeho denním i nočním programu, generál Globačov vyhodnocoval raporty tajných agentů. Opakoval se v nich jediný motiv: Rasputin pil, byl opilý, byl velice opilý, spal s herečkami, s manželkami významných mužů, politiků, důstojníků, obchodníků, továrníků, s kněžny a jejich dcerami. Předseda dumy Rodzjanko prohlásil, že do jeho kanceláře došly spousty stížností matek, jejichž dcery Rasputin zneuctil.

Jisté je, že ženy za ním běhaly samy. Rasputin totiž nebyl tuctovým milencem, a vyspat se s úředně koncesovaným božím mužem, to znamenalo pro unuděné paničky petrohradské společnosti vynikající dobrodružství. A nejen to. Divotvůrce se dovedl odvděčit za přízeň. Manželé cizoložných dam se brzy dočkali lepšího místa, důstojníci byli na Rasputinovu přímluvu povyšováni, boží muž nebyl skrblik, dosazoval a sesazoval ministerské rady a generály, jak se mu zachtělo. A protože nerozuměl politice a protože ho car slepě poslouchal, způsobil ve vnitropolitických poměrech ruské říše ještě větší zmatek.

Aspoň několik dokumentů o tom, že měl skutečně hlavní slovo při mnoha carových politických rozhodnutích: (Z dopisů carských manželů)

Carské Selo 15. (28.) listopadu 1915

Carevna carovi:

„Dřív než zapomenu, musím Ti vyřídít vzkaz našeho Přítele (Rasputina), podnícený jeho viděním ve snu. Prosí Tě, abys nařídil útok u Rigy, je prý to nutné, jinak se tam Němci usadí přes zimu tak pevně, že dostat je odtud bude stát nesmírně mnoho krve a námahy. Nyní by je to postihlo nečekaně, takže bychom je přinutili k ústupu. Říká, že právě nyní je to nejdůležitější, a prosí tě naléhavě, abys našim nařídil, aby útočili. Prý můžeme a musíme, mám Ti to hned napsat.“

29

29

Carské Selo 20. září (3. října) 1916

Carevna carovi:

„Prosila jsem, aby zařídili, jak radil Grigorij (Rasputin), aby zboží, mouku, máslo, chléb a cukr měli předem v krámech navážené, takže každý kupující dostal by svůj nákup mnohem rychleji a nebylo by těch nekonečných front. Všichni souhlasili, že je to výtečný nápad, nuže, proč na to nepřišli dříve?“

7

Rasputin radil, čaroval ve prospěch carovy rodiny i celé ruské říše, ale také se mstil. Jeho zázraky byly dětsky naivní, průhledné, ale cara i carevnu pokaždé okouzly i přesvědčily. Když začaly ruské pluky prohrávat na frontě, postavil se Rasputin s ikonou ve zdvižených pažích směrem, kde se domníval, že je kritické bojiště, chvíli čaroval a vykřikoval: Ať zazáří světlo tam!, čímž myslel

onu postiženou frontu.

Samozřejmě že to nebylo k ničemu. Ale carevna se radovala, že boží člověk pomáhá jejím vojákům, a car také důvěřoval jeho strategickému kouzlení. Přitom se věštby nesplnily, jeho rady byly na první pohled nesmyslné. Říká se, že Rasputina objevily v Kyjevě Stana a Milica, dcery černohorského krále Nikoly, a uvedly ho na carský dvůr. Rasputin jim tedy měl být podle všech společenských zvyklostí přinejmenším vděčný. Velkokněžna Stana byla manželkou vrchního velitele carských vojsk generalissima Nikolaje Nikolajeviče. Ten brzy pochopil, že boží člověk je šarlatán a podvodník, že využívá carevnina sklonu k mysticismu, a svým názorem se netajil. Carevna obvinění těžce nesla. Byla oddána Rasputinovi na život a na smrt a nesnášela vedle sebe nikoho, kdo měl proti svatému darebákovi sebemenší výhrady. Rasputin se dozvěděl o svém sokovi a podařilo se mu ho porazit. Když Rusové utíkali z Haliče, přišla šarlatá-

30

30

nova chvíle. vysvětlil carovi, že porážku zavinil vrchní velitel carských vojsk velkokníže Nikolaj Nikolajevič, a naléhal na cara tak dlouho, až Mikuláš zbavil svého vlastního strýce vysoké funkce a ujal se vrchního velení sám. To byla osudová politická chyba. Všechny další neúspěchy na frontách se už potom připisovaly na carovo osobní konto.

Alexandra Fjodorovna se dozvěděla dokonce i o Rasputinových sexuálních orgiích, mnohokrát vyslechla, že je věčně opilý, že se vyspal s tou či onou kněžnou. Nechtěla však uvěřit takovým zprávám a nekompromisně je označila za lži. Car Mikuláš II. jen mávl rukou a z pravdivé události se rázem stala pomluva.

Právě takovou pomluvou je však tvrzení některých publicistů, kteří stále ještě opakují, že Rasputin se stal carevniným milencem, že intimní styky Alexandry Fjodorovny s temperamentním svatým byly tím pravým důvodem, proč urozená dáma na slovo poslouchala primitivního mužika, že se Rasputinovi dokonce podařilo svést i carovy dcery, že tedy ty nejpríjemnější chvíle prožil přímo v carských komnatách.

Je to na první pohled logické, ale přece jen nadsázka. Rasputin byl sice primitiv, ale přesto, anebo možná právě proto, považoval cara a carevnu málem za nadpřirozené bytosti a choval se k nim, snad jako k jediným na světě, uctivě.

Vyzkoušel si sílu svého vlivu a měl pocit, že si může dovolit všechno. Navrhuje carovi, aby jmenoval tobolským biskupem mnicha Varnavu, a věčně opilý sluha boží zakrátko skutečně zasedne na biskupský stolec. Car je jediným přímým zástupcem božím na zemi, může tedy všechno. Ale měl se aspoň formálně poradit s vysokými církevními hodnostáři. Ti věděli, že nesmyslné jmenování je především Rasputinovým dílem, a postavili se proti němu. Zavolali ho před církevní komisí a vyslechli jeho odmítavé stanovisko. Rasputin měl přece v hrsti samého cara, proč by se měl zpovídat popům a metropolitům?

31

31

8

Církev se proti němu postavila první, pak se přidali politikové. Ministerský předseda přednesl carovi žádost všech ministrů tehdejší vlády o propuštění Rasputina z carských služeb. Důvody jsou po ruce. Soukromý život božího člověka se neshoduje ani s jeho postavením na carském dvoře, ani s jeho církevním posláním. Tady jsou důkazy. Tajné agentky ochranky se dostaly až na jeho vyhlášené večírky, které končily všeobecnou opilostí.

Borovicka - Ukradl bohum smrt

žalobu dokonce poslali i carevně. Odmítla ji. Boží člověk je čistý jako lilie, pomlouvači se ho snaží očernit. Rasputin se dozvěděl o akci a vydal se na pouť. Jel daleko, až do Jeruzaléma.

Zatím se jeho dosud roztroušení nepřátelé spojili; když se svatý Gríša vrátil z cest, stála proti němu organizovaná protirasputinská fronta. Ale ministr financí to s šarlatánem ještě jednou zkusil jeho vlastní metodou. Nabídl mu výpalné dvě stě tisíc rublů, když zmizí ode dvora a vrátí se do své sibiřské vesničky. Odmítl úplatek, ještě si byl jist svou pozicí. Ale ministerský předseda Kokovzov svou žádost opakoval a znovu upozornil cara, že je Rasputin dobrodruh a podvodník, a nakonec vyslovil ultimátum. Kdyby car vláde nevyhověl a neodstranil ďábelského mnicha, rozhodli se všichni ministři podat demisi. Car ještě chvíli vzdoruje, obhazuje svého rodinného přítele, zdůrazňuje jeho zásluhy o zdraví následníka trůnu, nakonec se však přece jen vzdává a doporučuje Rasputinovi, aby se načas vzdálil z Petrohradu. Rozvlněná hladána se uklidní, až bude po všem, může se zase vrátit. Rasputin poprvé za své kariéry poznal, že nemá tak docela pevnou půdu pod nohama, chystá se na cestu, ale pro jistotu, aby za sebou nezavřel dveře do carského paláce navždy, vysloví hrozbu: „Jestliže se ode mne navždy odloučíte, do roka a do dne ztratíte nejen svého syna, ale i carskou korunu!“

To byla silná slova. Ale Rasputin se nepřepočítal ve

32

32

spekulaci. Osud mu hrál do ruky. Carevič Aljoša se poranil na výletě, dostavilo se vnitřní krvácení, u lůžka nemocného se sešli věhlasní lékaři, ale krčili bezradně rameny.

Církev nařídila sloužit za Aljošovo uzdravení po celé Rusi mše, carevna lomila rukama a žádala, aby okamžitě poslali pro zachránce Rasputina.

Dvorní dáma Anna Vyrubovová, ochotná spolupracovnice božího člověka, poslala do sibiřské vesničky Pokrovskoje telegram, v němž prosila divotvůrce o pomoc.

Brzy dostala carevna odpověď: „Bůh se dal obměkčit Tvými slzami a vyslyšel Tvé modlitby. Nebuď smutná. Tvůj syn bude žít. Ať už ho lékaři netrápí. Gríša.“

Osmiletý carevič ležel v posteli ve vysoké horečce, zcela vysílen zhoubným vnitřním krvácením. Carevna mu přečetla telegram božího muže. Aljoša vyslechl záruku, že se brzy uzdraví. Uklidnil se. Usnul. Horečka poklesla, krvácení ustalo. Falešný felčar Rasputin opět slavil triumf. vtáhl znovu na carský dvůr s novými vavříny. Církevní hierarchie se však nespokojila s příměřím.

Biskup Jermogen a svatý mnich Ilidor, dva z nejvlivnějších na Rusi, se rozhodli vzít osud do vlastních rukou.

Teď už neváhali zbavit se Rasputina jakýmkoliv prostředky.

Pozvali božího člověka do kláštera, začali s ním debatovat, vznikla prudká hádka, biskup popadl těžký bronzový krucifix a začal soupeře mlátit do hlavy. Druzí dva při tom Rasputina drželi. Zmlácený a s rozbitou hlavou musel v klášterní kapli před oltářem bohorodičky slavnostně odpřisáhnout, že se už nikdy neobjeví na carském dvoře. Zapomněli, že mají co činit s bezohledným šarlatánem. Všechno slíbil a nic z toho nedodržel. Jeho první cesta vedla k carevně, kde všechno žaloval. Důkazy měl v obličejí. Carevna se zhrozila šrámů a podlitin a přemluvila cara, aby oba Rasputinovy odpůrce přísně potrestal.

Biskup Jermogen dostal výpověď z vysokého církevního úřadu, musel se vystěhovat ze sídelního paláce, car ho vypověděl do vzdáleného litevského kláštera. Také Ilidora čekal trest. Vyhnul se mu, utekl do Norska, od-

33

33

kud zahájil proti Rasputinovi, carovi i carevně politickou kampaň.

Ale nezůstalo jen u slov. Iljodorovi přívrženci se rozhodli potrestat zhýralého mnicha tím nejhorším trestem.

Chystali se zbavit ho mužství. Sestavili plán, některé známé dámy se laskavě uvolily pomoci při přípravě potřebné situace. Rasputin se však o všem včas dozvěděl, pochopitelně dostal strach, sbalil kufry a raději zmizel. Iljodor a jeho věrní se však nevzdali plánu na odstranění svatého ďábla. Rozhodli se pro atentát. Zjistili, že se Rasputin skrývá u své rodiny ve vsi Pokrovskoje, a poslali za ním vysloužilou prostitutku Koňu Gusevovou. Ta se dala na stará kolena na pokání, když ji pak popové ujistili, že se vraždou ďábelského mnicha navždy vykoupí ze svých hrozných hříchů, nabrousila si nůž a vydala se na cestu za odpuštěním.

Oblékla na sebe hábit kajícíků, přišla do vsi Pokrovskoje, ubytovala se u sedláka a čekala na příležitost.

Dlouho se jí nedařilo setkat se s antikristem a vykoupit své hříchy jeho smrtí.

Pomatená, hysterická Koňa Gusevová netrpělivě čeká, až konečně 28. června 1914, v den, kdy daleko odtud práskly výstřely v sarajevských ulicích a František Ferdinand s manželkou zemřeli, aby mohla začít první světová válka, objeví se Rasputin před domem. Dostal carevnin telegram, rozběhl se za listonošem, aby mu dal s sebou hned odpověď.

Vysloužilá prostitutka, převlečená za zbožnou poutnici, se přiblížila ke svatému muži a začala žebrot. Sáhla do kapsy, hledal drobné. V té chvíli mu vrazila nůž do břicha. Vší silou, jak mohla nehlouběji.

Rasputin našel ještě dost sil, dovrávorat domů, tam padl do kaluže vlastní krve. Stařenu zatkli. Místo před soud se dostala do blázince. Její ochránci se o to postarali. Boží člověk ležel v posteli v beznadějném stavu. Poskytli mu první pomoc, ale zranění bylo těžké, skutečně pomoci mu mohli jen chirurgové v nemocnici. Ještě v noci přijel sice primář z Tumeni a pokusil se o operaci na

34

34

kuchyňském stole. Nedával však nemocnému příliš velkou naději. Jeho obavy se splnily.

K ránu dostal Rasputin prudkou horečku, ale na chvíli prý se ještě probíral z bezvědomí a využil krátkého zlepšení k propagačnímu vystoupení. Dal vzkázat carevně, že jeho poslední myšlenky patřily jí a malému Aljošovi. Pak znovu upadl do hlubokého bezvědomí.

Některé autoři přidávají k dojemné scéně ještě politický dovětek. Rasputin prý navíc prohlásil: „Ať car nejde do války. Když začne bojovat, vypukne v zemi revoluce...!“

Ráno mu bylo o něco lépe, sibiřský mužik měl dobré jádro, ale když ho pak po desetihodinové jízdě po polní cestě plné výmolů položili v tumeňské nemocnici na operační stůl, vypadal jeho stav beznadějně.

Carští manželé se dověděli téměř ve stejné chvíli o sarajevském atentátu i o útoku prostitutky na jejich svatého muže. Carevna byla blízka mdlobám, klekla před domácím oltářem a modlila se za spásu svého favorita. Od té chvíle se nezajímala ani o průběh světového konfliktu, který už začal rakousko-uhersko-srbskou válkou, ani o vnitropolitické komplikace, které otrásaly ruskou říší, jen čekala, zda bůh vyslyší její prosby a zachová při životě divotvůrce Rasputina.

Žádný z lékařů by se nebyl odvážil předem tvrdit, že se sibiřský mužik zotaví z tak těžkých vnitřních zranění. Dobrých čtrnáct dní, snad celé tři neděle, se jeho organismus rval se smrtí. Za měsíc už byl mimo nebezpečí,

Borovicka - Ukradl bohum smrt

za další měsíc ho propustili z nemocnice. Carevna si oddychla. V září 1914, to už bojovaly ruské pluky po boku srbských a měly za sebou první, zato drtivé porážky, se svatý ďábel znovu objevil v Petrohradě.

9

Politická situace pomalu uzrávala pro revoluci. Hospodářsky se země blížila totálnímu krachu. Ruská vojska

35

35

byla nejhůř vyzbrojenou armádou první světové války. Docházely náboje, jednotky neměly zajištěný přísun, vojáci se museli stravovat na vlastní pěst, bránit se mohli jedine bajonety. V některých plucích připadala na dva vojáky jen jediná puška. Lidé o tom věděli, veřejné mínění hledalo viníka.

Už před časem přemluvil Rasputin cara, aby sám převzal vrchní velení nad armádou. Když později prohrávali generálové bitvy, připisovali lidé porážky na vrub carovi. A také se znovu začalo povídat, že v pozadí všech neúspěchů stojí „Němka“ carevna, nahrává nepříteli, svým lidem.

Od carevny k Rasputinovi byl jen krůček. Každý věděl, že se boží člověk plete do státních záležitostí, dosazuje a sesazuje vysoké hodnostáře, přemlouvá cara

k jistým rozhodnutím. Nebylo divu, že se rozšířily pověsti:

Rasputin je ve službách Němců, pracuje jako jejich tajný agent, prozrazuje jim nejdůvěrnější zprávy, které vyzví od vrchního velitele ruských vojsk cara Mikuláše, nepřítel pak zná předem plány generálů, proto jim téměř pokaždé připraví nějaké nepříjemné překvapení.

Obyčejní lidé uvěřili, ale i někteří politici byli přesvědčeni o Rasputinově zaprodanosti. Rozhodli se s ním

skoncovat. Kníže Andronikov se ho pokusil otrávit, ale vybral si neúčinný jed. Generál Dumbadze, vrchní velitel Jaltské oblasti, se chystal s hrstkou věrných ke svéráznému atentátu na carova našeptávače. Při cestě lodí ze Sevastopolu do Jalty chtěli Rasputina hodit přes palubu.

Ani to se nepodařilo. Spiklenci měli mezi sebou zrádce, ten žaloval ministrově vnitra, o ostatní se už postarala policie.

Navíc se ještě vypráví, že Rasputina málem zabili ve rvačce v pověstném luxusním nevěstinci pro prominenty villa Rode. Jenže to už měl carův mnich svou vlastní tělesnou stráž. Profesionální rváči ho zachránili.

Rasputin měl oprávněný strach o svůj život, proto požádal cara o osobní stráž. Přidělil mu ji pravděpodobně

ministr vnitra Chvostov. A týž Chvostov naplánoval na něho atentát, aby se zbavil příživníka definitivně. Aby nebylo tak snadné zjistit, odkud přichází podnět k útoku,

36

36

měl Rasputina zabít jistý bulharský důstojník. Aby byl úspěch zajištěn, měl ministr Chvostov včas odvolat Rasputinovu tělesnou stráž.

O rozkazu se však dověděl policejní prezident Běleckij, prozradil plán carovi, a tím také Rasputinovi, ministr vnitra Chvostov padl, Rasputin prosadil na jeho místo svého poslušného ctitele D. A. Protopopova, zcela omezeného, zato věrného služebníka vrchnosti. A právě ministr Protopopov se jednoho dne dozvěděl o dalším připravovaném spiknutí. Osobně pak Rasputina varoval a prosil ho, aby v příštích dnech raději neopouštěl svůj byt na Gorchovské ulici.

Rod Jusupovových je v mocenské sféře snad jedinou konkurencí Romanovců. Starý, vznešený, ctěný a vážený a snad ještě zámožnější než carův. Jeho sídlo stojí nedaleko carského na nábreží Mojky a skrývá poklady pohádkové ceny. Jusupovci je svázeli do Petrohradu z celého světa. Jejich rodinná sbírka drahých kamenů má být větší a cennější než britská královská. Přitom jsou Jusupovci

Borovicka - Ukradl bohum smrt
v mezích svého společenského postavení pokrokoví,
jejich děti studují na západních univerzitách, jejich
salony jsou dostaveníčkem evropských osobností.

10

Felix Felixovič Jusupov byl pohledný mladík, vysoký,
štíhlý, černovlasý, inteligentní a vzdělaný. Petrohradské
dcerušky z rodin kolem carského dvora po něm pošilhávaly.
Když se pak oženil s carovou neteří princeznou Irinou
Alexandrovnou, měly na ni všechny vztek.
Vyprávělo se, že se seznámil s Rasputinem za podivných
okolností. Ještě za svobodna, snad tančil, snad se
bavil s dcerou jisté podnikavé matky, ta pak pozvala,
aby upevnila pouto a zajistila dceři prominentního ženicha,
knížete Jusupova na domácí večírek a jako vnadidlo
použila Rasputina. Když Vaše Blahorodí laskavě při-

37

37

jde, seznámí se s božím člověkem Gríšou. Jusupov se sice
seznámil s Rasputinem, ale oženil se pak s jinou.
Ti dva se poznali a začali se stýkat. Objevovali se spolu
ve společnosti, flámovali v luxusní villa Rode, kníže
Jusupov poznával Rasputinovy zvyky, pochopil, že ho
hlídají ve dne v noci, a to nejen jeho osobní strážci, ale
také carská ochranka a ještě zvláštní komando, které určil
ministerský předseda. Prorazit tento val vycvičených
hrdlořezů, aby jedni či druzí nezačali troubit na poplach,
se zdálo zpočátku nemožné. Kníže Jusupov ale nakonec
přece jen našel mezeru v opevnění.
Budoucí atentátník byl svým způsobem vlastenec.
Rasputin mu nikdy osobně neublížil. Nenáviděl ho jako
zosobnění zastaralého způsobu myšlení. Jeho společník,
poslanec dumy Vladimír Puriškevič, měl na Rasputina
vztek. Prosil ho o ministerské křeslo, ale boží člověk žádost
odmítl. Puriškevič se usídlil v nepřátelském táboře
a začal pracovat s ostatními na přípravách spiknutí. Byla
to malá skupina atentátníků-amatérů, ale odhodlaná. Měla
už jen dva další členy, velkoknížete Dmitrije Pavloviče
a poručíka Suchotina. Později se ještě přidal lékař Lazover,
ale špatně zahrál významnou roli. Namíchal pro
Rasputina jed a později vyprávěl reportérům, jak to tenkrát
doopravdy bylo. Kolem Rasputina se totiž po jeho
smrti navršila zeď legendárních povídalek a historická
pravda o události noci z 16. na 17. prosince 1916, podle
ruského kalendáře, zůstala za ní dlouho skryta.
První kroky měli za sebou. Kníže Jusupov znal teď
Rasputina téměř důvěrně, mohl ho tedy pozvat do svého
paláce, aniž to bylo nápadné. Spiklenci se ale museli dostat
přes další dvě překážky: setrást ze stopy strážce božího
člověka a rozhodnout se pro způsob vraždy. Nejjednodušší
se zdálo zastřelit Rasputina pistolí. Nakonec se
však přece jen rozhodli pro jed. Je to tišší a jaksí elegantnější.
Doktor Lazover obstará cyankáli a namíchá ho do
přípraveného cukroví a do vína. Pak už bude stačit, aby
Rasputin polkl první sousto. O průběhu atentátu existují
dvě verze. Jednu z nich uveřejnil přímý účastník vraždy

38

38

Stanislav Lazover v pařížském týdeníku PARIS MATCH
padesát let po atentátu. Kníže Jusupov popsal rovněž ve
svých pamětech, jak to tenkrát bylo, ale navíc vypovídal
o těchto událostech i před soudem, a tak je možné rekonstruovat
vraždu ochránce carských lamp poměrně přesně.

11

Plán byl prostý: vylákají Rasputina do paláce knížete
Jusupova a tam ho zavraždí. Rozhodli se, že to udělají
v noci z 29. na 30. prosince, podle ruského kalendáře
16. – 17. prosince. Kníže Jusupov dá pro tento účel zařídit
některé suterénní místnosti ve svém paláci, kdyby

Borovicka - Ukradl bohum smrt

Rasputin křičel, nebude ho ze sklepa slyšet. Zdá se, že největší starost měli atentátníci s Rasputinovými osobními strážci. Proto musel kníže Jusupov přivést božího muže diplomaticky a nenápadně k rozhodnutí, aby se jich zbavil sám. Už dlouho předtím namluvil ješitnému Rasputinovi, že se do něj zamilovala mladá a krásná kněžna, ukázal mu prý i její fotografii, ale nechtěl prozradit její jméno, a připravoval zhýralého mnicha na tajnou schůzku. Podle jedné z verzí prý Rasputin velice stál o seznámení s kněžnou Irinou Jusupovovou, snad proto se vydal té noci do paláce na nábreží Mojky, ale manželka jeho přítelky nebyla v té době vůbec v Petrohradě. Ať už šlo o tu či onu, rozhodně byla vnadidlem hezká mladá žena. Protože se muselo všechno odehrát v největší tajnosti, namluvil Jusupov Rasputinovi, že je nutná naprostá diskrétnost, smluvil si s ním schůzku na půlnoc, s tím, že Rasputin pošle hned večer své strážce domů, kníže se pro něj zastaví vozem, v němž se ve vší tajnosti a nepozorovaně dostane do paláce, kde už bude dotyčná čekat.

Později se podařilo prokázat, že ministr vnitra Protopopov skutečně varoval Rasputina, aby nikam nechodil, ale svatý muž ani ve snu nepomyslel, že by mu mohlo

39

39

hrozit nebezpečí ve společnosti knížete Jusupova, v jeho paláci a v přítomnosti neznámé krásy. Spiklenci počítali se vším, pochopitelně nechtěli, aby je té noci spatřili svědci v Rasputinově společnosti. Puriškevič byl důstojníkem sanitní služby, měl možnost vypůjčit si vojenský automobil, ale protože nemínili zasvěcovat do svého plánu neznámého řidiče, převlékl se pro ten večer do uniformy svobodníka sám doktor Lazover. Rasputin zahájil svůj poslední den neslavně. Přišel až ráno z jakési oslavy, chtěl se vyspat z opice, ale v deset už drncel telefon a dvorní dáma Vyrubovová vyřizovala carevniin vzkaz. Rasputin musel vstát. Při pozdějším výsledku členů Rasputinovy tělesné stráže vyšlo najevo, že ještě před polednem přišla do jeho bytu jedna z jeho nejnovějších milenek Muňa Golovinová, údajně mimořádně přitažlivá kráska, chtěla zůstat u svého milence, ale ten ji poslal domů a řekl jí, že se musí připravit na večer. Je totiž pozván do velice vznešeného domu, kde se sejde s mimořádnou osobností.

Další návštěvnící byla Anna Vyrubovová, přinesla carevniin svatý obraz, Rasputin ho snad měl posvětit svým zařikáváním. Protože byla Vyrubovová svým způsobem jeho tichou společnicí a rozhodně důvěrníci, zasvěcenou do zákulisních intrik carského dvora, řekl jí Rasputin rovnou, že je na večer pozván k Jusupovovi, kde se má seznámit s jeho krásnou manželkou, je prý nemocná, potřebuje pomoci.

Podle policejního protokolu měl Rasputin té noci na sobě černé sametové kalhoty a holínky z měkké juchtoviny, hedvábnou rubášku, kterou prý vyšívala sama carevna, oblékl se tedy do toho nejlepšího, co měl. Vykoupal se, navoněl a napomádoval, učesal se a čekal, že pro něho přijedou. Podle svědectví doktora Lazovera provedli spiklenci poslední kontrolu ve sklepních místnostech Jusupovova paláce ve 23.25. Přitom namíchal Lazover také jed do jídla a pití. Na dřevěné podložce rozdrtil krystalky cyankáli na prášek, pak rozřízl šest marcipánových zákusků a tři čokoládové, nasypal mezi obě půl-

40

40

ky jed a zase je spojil. Láhev sladkého dezertního vína rovněž preparoval prudkým jedem.

Rasputin poslal už večer strážce domů, zřejmě jim řekl,

Borovicka - Ukradl bohum smrt

že už nikam nepůjde, přitom ale netrpělivě čekal, až se ozve zvonek u zadního vchodu. Jusupov s Lazoverem přijeli těsně před půlnocí, zazvonili, Rasputin přišel sám otevřít, Jusupov s ním zůstal pár minut v pracovně, to si ještě zázračný mnich nacpal do kapsy svazek bankovek. Prohlásil, že mu dnes přinesl jeden bankéř padesát tisíc rublů jako věno pro dceru a že si bere peníze pro jistotu, kdyby se jim později zachtělo zajít ještě k cikánům. Pak nastoupili do vozu a doktor Lazover jel oklikou na nábřeží Mojky číslo 94.

Jusupov promyslel plán do posledního detailu. Věděl, že sotva bude moci utajit Rasputinovu přítomnost v paláci. Patroly, hlídající v noci ulice, osamělý chodec nebo strážník mohou zahlédnout typický obličej božího člověka, který zná celý Petrohrad. Ale kníže Jusupov nemusí tajit Rasputinovu návštěvu v paláci, když bude mít svědky, že carevna světce od něho v pořádku odjel. A tak vznikl prostý plán: poručík Suchotin se namaskuje plnovousem a opustí v automobilu řízeném doktorem Lazoverem Jusupovův palác jako Rasputin. Dostatečné alibi pro spiklence, že k neštěstí nedošlo v jejich přítomnosti. Rasputin vystoupil z automobilu, vešel do dobře zařízených sklepních místností, odložil si bobří kožich a začal si prohlížet interiér. Uprostřed jednoho z pokojů stál nízký divan, přikrytý kožešinou z ledního medvěda, druhá místnost byla zařízena jako bar s regálem plným lahví, v krbu hořel oheň, na zdi se trpytil kříž vyřezaný z pravého křišťálu. Shora bylo slyšet gramofonovou hudbu a hlučnou zábavu.

Kníže Jusupov vysvětlil Rasputinovi, že se nahoře ještě baví, až všichni odejdou, a to bude co nevidět, pak přijde očekávaná dáma dolů. A nabídl zatím hostovi víno a zákusky. Rasputin byl rozmrzelý. Asi se mu nechtělo ztrácet čas. Chodil chvíli sem a tam, jídla a pití si ani nevšímal, prohlížel si nábytek, pak dokonce navrhl, aby

41

41
toho raději nechali a vypravili se za cikány. Kníže se ho snažil upokojit, ukazoval mu čínské vázy, vysvětlil, že křišťálový kříž je stará italská práce, nalil víno a přistavil ke skleničce talíř se zákusky. Rasputin si jeden vzal, ochutnal, pak snědl ještě jeden dva. A znovu je zapil otráveným vínem.

Shora sice zaznívala tichá hudba, ale nebavila se tam očekávaná kněžna s vybranou společností, ale ostatní spiklenci. Čekali na Rasputinovu smrt a zatím si krátili dlouhou chvíli pitím a přehráváním gramofonových desek. Kníže Jusupov pozoroval božího člověka. Snědl přece otrávené pečivo, vypil jed ve víně, podle očekávání měl už dávno ležet na zemi mrtev. Cožpak má opravdu nadpřirozené schopnosti, ani cyankáli na něj neplatí? Divotvorce totiž stále seděl v křesle a naslouchal, co se děje nahoře, snad byl o něco bledší než obvykle, možná nervóznější než před chvílí.

Kníže Jusupov prožíval muka. Byl proto rád, když měl důvod k poradě se společníky. Řekl, že vyšetří, jak se věci mají, vyběhl po točitých schodech a celý udýchaný stál před spiklenci. Když jim řekl, co se stalo, nechtěli uvěřit. První se vzpamatoval Puriškevič, vytáhl z kapsy pistoli a chystal se sejít dolů a zastřelit Rasputina. Kníže Jusupov ho zadržel. Sám uchopil pistoli ráže 6,35, schoval ji za zády a vrátil se dolů.

Rasputin seděl v křesle. Měl strnulý pohled a těžce dýchal. Ale žil! Když slyšel kroky na schodech, zvedl hlavu, podíval se, kdo přichází. Kníže Jusupov už na nic nečekal a střílel. Rasputin se zapotácel, vykřikl a padl. Nahoře slyšeli výstřel, seběhli po schodech. První byl u ležícího těla doktor Lazover. Prohlédl ránu, zjistil, že

Borovicka - Ukradl bohum smrt
kulka mířila do srdce. Některý ze spiklenců zakopl
o drát provizorního elektrického vedení a přerušil proud.
V místnostech byla najednou naprostá tma. Jusupov rozsvítil
svíčku a znovu spojil dráty.
Zvedli Rasputina a položili ho na divan. Lazover zjistil,
že strážce carských lamp sice ještě žije, že je však

42

42
v posledním tažení. Proto se oblékl, vyšel ven, nastartoval
vůz a nechal hodně dlouho a na plné obrátky běžet
motor, aby všichni, kdo snad ještě nešli spát, slyšeli, že
někdo odjíždí.

Suchotin se zatím oblékl do Rasputinova kožichu a nasadil
si falešné vousy a papachu. Chystal se jako Rasputin
nastoupit do vozu. Mezitím se Jusupov vrátil k divanu,
sklonil se nad ležícím tělem a ke své hrůze zjistil, že
Rasputin žije. Jusupov vykřikl, ale než přiběhli ostatní,
Rasputin s vypětím posledních sil vstal a mířil ke dveřím.
Kníže Jusupov se nestačil vzpamatovat z leknutí, zato
Puriškevič vytáhl pistoli a pustil se za svatým člověkem.
Namířil a střílel.

Spiklenci jednali podle plánu. Svázali mrtvého a zabalili
tělo do pokrývky. Pak je odvezli na řeku, kde dal
kníže Jusupov nedaleko Krstovského ostrova už dopoledne
prosekat silný led. Rasputinovu mrtvolu strčili pod
ledový příkrov. Cestou však ztratil mrtvý jednu botu.
Ráno ji našla na zamrzlé řece policie, která sledovala
krvavou stopu ve sněhu. Ta je dovedla až k otvoru v ledu.
Ještě téhož dopoledne se objevil v Rasputinově domě
policista s botou a zeptal se, zda patří božímu člověku.
Hned ráno totiž, když služka zjistila, že se pán
nevrátil, že vůbec nespál ve své posteli, vzbouřila Rasputinovy
dcery, ty referovaly dvorní dámě Vyrubovové,
objevila se také milenka Golovinová, Anna Vyrubovová
si vzpomněla, že Rasputin měl jet v noci k Jusupovovi
a zalarmovala policii.

12

Když se o neštěstí dozvěděla carevna, sedla a napsala
carovi jen tak tužkou, roztřeseným písmem: „Všichni tady
sedíme. Nedovedeš si představit, co prožíváme. Náš
přítel zmizel. Naposledy s ním mluvila včera Aňa, říkal,

43

43
že ho požádal Felix, aby k nim v noci přijel, že pro něj
pošle auto, chtěl ho představit Irině. Přijel pro něj vojenský
automobil se dvěma civilisty a on jel.“

Carevna referovala manželovi rovněž o noční výtržnosti
v paláci knížete Jusupova. Snad hodinu dvě po
půlnoci zaslechl policista, patrolující na nábřeží Něvy,
výstřely z revolveru, přiběhl k bráně paláce, ta byla dokořán,
doktor Lazover se přece chystal vyjet s falešným
Rasputinem, vběhl dovnitř a zeptal se velkoknížete, co
se stalo. Podle jedné verze, a tak se také epizoda později
oficiálně uváděla, přiznal Jusupov, že se u něj sešlo pár
známých, trochu více pili a stříleli do vzduchu a jeden
z nich nešťastnou náhodou zastřelil na dvoře psa. Mrtvý
pes skutečně ležel na sněhu.

Kníže Jusupov vyličil později zápletku s poručíkem
policie jinak. Když policejní důstojník vběhl do dvora
Jusupovova paláce, narazil na poslance Puriškeviče, který
krátce předtím střílel na Rasputina.

„Před tebou stojí poslanec dumy Vladimír Mirofanovič
Puriškevič. Výstřely, které jsi zaslechl, zabily Rasputina.
Jestli miluješ svou vlast a svého cara, budeš mlčet,”
řekl poslanec.

„Rozumím, Vaše Blahorodí,” odpověděl poručík. „Budu
mlčet jako hrob.“

Kníže Jusupov byl carovým příbuzným, ministr vnitra

Borovicka - Ukradl bohum smrt

Protopopov ho ani nemohl dát zatknout pro podezření z vraždy, ani neměl právo poslat policii, aby prohledala jeho palác. Sama carevna sice věděla, že je důvodně podezřelý z vraždy, a sdělila to v telegramech i v dopisech carovi, postarala se však jen o to, že mu nedovolili odjet na Krym, kam se chystal, a přinutili ho vyčkat v paláci na nábřeží Mojky až do konečného vyšetření případu. Pak našli pod ledem Něvy Rasputinovu mrtvolu. Carevna se nervově zhroutila. Nedovedla si představit život bez svatého ochránce. Policie vyšetřovala, jak došlo k násilné smrti. Vysocí policejní důstojníci se ohlásili u knížete Jusupova, velice se omlouvali, že ruší, a formálně se ho zeptali, zda neví něco o smrti mnicha Ras-

44

44

putina. Nevěděl. Ten večer ho neviděl. Spokojili se s výpovědí a uzavřeli šetření. Zřejmě na vyšší rozkaz. Atentátníci však stejně museli za svůj čin pykat. Car Mikuláš II. vypověděl Dmitrije Pavloviče do malé vesnice až kdesi na pevských hranicích, velkokníže Felix Felixovič Jusupov se musel odstěhovat na své statky na Ukrajině a žil pak, až do velké říjnové revoluce, nedaleko Kyjeva. Carské rodině se podařilo ve spolupráci s policií a ministrem vnitra Protopopovem případ Rasputin ututlat.

20. prosince, podle ruského kalendáře, přivezli na výslovné carevnino přání Rasputinovu mrtvolu do Carského Sela. Sestra Akulina z kláštera Ochtoj připravila tělo mrtvého do stříbrné rakve. Pochovali je druhého dne v parku carského sídla. Byla to jen malá rodinná smuteční slavnost. Ale car Mikuláš na ni přijel až z Mogileva. Byl zrovna uprostřed důležitých jednání s veliteli spojeneckých armád o zásadních plánech dalších taktických opatření na frontách, ale nechal generály čekat, aby mohl dát poslední sbohem geniálnímu podvodníkovi a falešnému felčarovi Rasputinovi.

Strážce carských lamp byl darebák a rozhodně ne svatý divotvorce. Ale po jeho smrti se začaly šířit pověsti, že boží člověk odolal i tak prudkému jedu, jako je cyankáli. Podle tvrzení Felixe Jusupova skutečně snědl a vypil tak silnou dávku, že by měl okamžitě padnout mrtev k zemi. Protože neměl dar od boha konat zázraky na svém vlastním těle, je možné jediné vysvětlení. Cukr ve sladkém víně i v zákuscích paralyzoval účinek cyankáli, chemicky ho totiž váže a neutralizuje. Rasputin sice dostal silné žaludeční křeče, bylo mu nevolno, ale nezemřel. Atentátníci, kteří odstranili carevnina rádce, nebyli vyznavači pokroku a už rozhodně ne revolucionáři. Naopak, chtěli se zbavit vlivného mnicha, aby podepřeli kymácející se carský trůn. Jejich snaha nebyla nic platná. Začátkem roku 1917 už nebylo co jíst. Lidé se bouřili. Objevila se hesla: Chléb a mír! Pak přišly únorové události a 3. dubna 1917 se vrátil z ciziny Lenin. Ale už celý

45

45

měsíc předtím vtrhli revolucionáři, studenti a vojáci do parku carského sídla, otevřeli Rasputinův hrob, v Paskarevském lese založili hranici a spálili pozůstatky ďábelského světce. To byl konec velkého šarlatána. Za pár měsíců poté vystřelila děla křížníku Aurora a revolucionáři se dali na pochod k zimnímu paláci.

13

Atentát měl ještě, téměř o dvacet let později, soudní dohru. Došlo k nezvyklé situaci. Před porotou londýnského soudu vypovídal vrah o svém činu, za který nebyl nikdy souzen, a ctihodní právníci přešli jeho přiznání bez povšimnutí.

V třicátých letech natočila americká filmová společnost

Borovicka - Ukradl bohum smrt

Metro-Goldwyn-Mayer výpravný film o životě a smrti divotvorce Rasputina. Promítal se s velkým úspěchem pod titulem Bláznivý mnich Rasputin v mnoha evropských kinech. Scenárista vyšel ze skutečné události, jména nežijících historických osobností ponechal beze změny, ale místo knížete Jusupova a jeho manželky vystupoval ve filmu smyšlený manželský pár princ Pavel Chegodieff a princezna Nataša. Producenti se rozhodli pro toto řešení z pochopitelných právních důvodů, kníže Jusupov a kněžna Irina žili v emigraci a jako jediní příslušníci někdejší carské rodiny měli na Západě jisté společenské postavení. Opatrnost nebyla však filmařům nic platná.

Začátkem roku 1934 podala Irina Alexandrovna Jusupovová u londýnského soudu žalobu pro urážku na cti, žádala okamžité stažení filmu z kin a náhradu škody. Ztotožňovala se totiž s filmovou postavou princezny Nataši, která se ve filmu stala milenkou Rasputinovou a podváděla s ním svého muže. Skutečná kněžna Jusupovová se s Rasputinem osobně nikdy nesetkala. Manželská nevěra byla součástí druhého plánu tvůrců filmu, mě-

46

46

la podpořit motivaci atentátu, podle jejich verze zavraždil princ Rasputina nejen z politických pohnutek, ale také ze žárlivosti.

Před porotou londýnského soudu se tak po téměř dvaceti letech objevil 27. února 1934 znovu případ atentátu na ochránce carských lamp a svědci znovu líčili, jak to tenkrát bylo. Neobjevila se nová fakta, ale některé výpovědi přece jen aspoň v detailech dokreslily portrét božího člověka a pomohly vysvětlit nepochopitelnou skutečnost, jak se mohl nevzdělaný Sibiřan dopracovat tak prominentního postavení.

Francouzský velvyslanec v Moskvě Maurice Paléologue prohlásil, že se mu jistá ruská kněžna, kterou pochopitelně nechce jmenovat, svěřila: „Tělesně mě Rasputin odpuzuje. Má špinavé ruce, černé nehty, neupravené vousy, ale přesto mě baví. Má neobyčejný temperament s neohrazenou fantazií, někdy je docela vtipný. Dokáže mluvit v podobenstvích, má hluboký smysl pro tajemnost.“

Bylo to všechno, co umožnilo Rasputinovi tak závratnou kariéru? Před londýnským soudem se znovu ozvaly hlasy, že musel pracovat se sugescí, s hypnózou, že sám musel být přesvědčen o svých vlastních nadpřirozených schopnostech a dokázal svou víru vsugerovat i jiným. Jak jinak by se dalo vysvětlit, že ho vysoce vzdělaní lidé na slovo poslouchali?

Rasputinův vrah vypovídal jako svědek o okolnostech té noci klidně a s důstojností jemu vlastní vylíčil, jak nabídl svatému muži otrávené koláčky a nalil mu na zapití víno s jedem, jak ho později postřelil z revolveru, scénu té noci pak doplnil posledním detailem.

Soudce: „Tak jak jste vlastně nakonec Rasputina zabili?“

Jusupov: „Puriškevič na něj na dvoře ještě třikrát vystřelil, ale trefil ho jen jednou kulkou.“

Soudce: „Byl potom mrtev?“

Jusupov: „Ne, pořád ještě ne.“

Soudce: „Zabil jste ho tedy vy?“

47

47

Jusupov: „Ano, dobil jsem ho pažbou pušky. Nikdy předtím jsem nikoho nezabil. Ale u Rasputina jsem to považoval za svou povinnost. A tak jsem ho zabil.“

Touto výpovědí se vysvětlila poslední nesrovnalost. Rasputinova mrtvola byla totiž poseta krevními podlitinami a jeho obličej také. Měl rozbitou lebku a při pitvě se zjistilo, že k těmto zraněním nemohlo dojít pod ledem

Něvy.

Kníže Jusupov detailně vyličil před soudem svůj čin, soudce se zájmem vyslechl dramatické líčení vraždy, odsoudil filmovou společnost Metro-Goldwyn-Mayer za to, že cizoložnými scénami filmové princezny Chegodieffové poškodila pověst skutečné kněžny Jusupovové, a přiznala žalobkyni peněžitou náhradu ve výši 25 000 liber šterlinků.

To byl poslední a snad nejkřiklavější vykřičník za atentátem na strážce carských lamp. Protože lze předpokládat, že manželé Jusupovovi žili ze společné pokladny, stal se tak kníže Jusupov prvním a asi jediným atentátníkem, který nejenže nebyl za politickou vraždu souzen a potrestán, ale naopak ještě na ní vydělal.

48

48

Nemilosrdná sestra

1

Byl to typický houmlesák. Šoural se po chodníku houpavým krokem. Někteří chodci se za ním ohlédli, když přecházel ulicí daleko od přechodu. Nebyl opilý, ale choval se tak. Jmenoval se Bert Montoya, trpěl chronickými halucinacemi a pracoval někdy v zachytném středisku Detox v ulici Front Street v Sacramentu. Už dávno si ho všimla sociální dobrovolnice v terénu Judy Moisová. Poprvé se s ním setkala na jaře 1986, když zametal velikým koštětem chodník.

„S kým si povídáte?“ zeptala se ho, když ho už hezkou chvílí pozorovala.

„S každým,“ řekl.

„Jsou to vaši známí?“

„Jsou a nejsou. Někteří jsou lidi, ale jiní jsou na hřbitově.“

„Duchové?“

„Jo, furt to jsou duchové.“

„Máte tady dobré podmínky?“

„Jako v práci?“

„V práci, ale i po práci.“

„Jo. Mám se dobře. Já totiž sním všechno.“

„Máte jídlo rád?“

„Jo. Mívám někdy hlad.“

„A co šaty?“

„Ty někdy nosím, ale taky nenosím.“

„Jak vám říkají?“

„Lidi?“

„Jistěže lidi.“

49

49

„Jmenuju se Bert.“

„Já jsem z pomocného ústavu. Mohla bych se o vás starat.“

„Taky jsem tam někdy byl.“

„Tak jsme se dohodli?“

„Já nevím, jestli jsme se dohodli.“

„Bral jste někdy podporu?“

„Jo.“

„Kdy?“

„Dávno, ale taky o Vánocích.“

Judy Moisová měla milosrdenství a pomoc ubohým ve svém pracovním programu. Brzo však zjistila, že ten mladý muž nemá žádné potřebné dokumenty, a tak si řekla, že se mu nejdřív postará o osobní doklady, aby ho mohla zapsat do systému sociálního zabezpečení, aby dostával dávky, měl na ně už dávno nárok. A také si řekla, že mu musí sehnat slušné bydlení, aby nemusel v zimě spát na karimatce. Původně špinavého vandraka zahnal uklízečky pod sprchu, oblékly ho a učesaly a Judy Moisová šasla, když po několika dnech viděla dobře oblečeného chlapa.

„Odkud jste přišel?“ zeptala se.

„Já vlastně ani moc nevím, odkud jsem přišel.“

„Tak proč jste přišel?“

„Neměl jsem kam jít, a tak jsem šel jen tak.“

„A kam byste chtěl jít teď?“

„Nevím.“

„Co je lepší, Detox, kde jste přespával, anebo by se vám líbila taková lepší ubytovna?“

„Ubytovna.“

2

Judy Moisoová měla za sebou špatný život. Nedokázala žít se svým manželem, proto se s ním v roce 1978 rozvedla. Po osmnáctiletém manželství ji čekaly těžké dny.

50

50

V rodině se objevily znaky schizofrenie, tato nebezpečná nemoc napadla sedmnáctiletého nevlastního syna Todda. Ten zpočátku studoval na univerzitě, ale trpěl zhoubnými depresemi, ze zoufalství se pokusil spáchat sebevraždu. Skončil na psychiatrickém oddělení soukromé nemocnice, kde matka pracovala jako špatně placená servírka. Na podzim roku 1986 si našla novou kamarádku. Byla to kolegyně, jmenovala se Beth Valentínová. V květnu 1987 se Judy snažila zjistit něco o minulosti Berta, doprovázela ho při cestách z jednoho úřadu na druhý a žasla, když se jedna z úřednic začala bavit s Bertem španělsky. Dostala se tak až na úřad specializovaný pro žadatele hispánského původu, sešla se podívat do suterénu s osobními kartami a objevila zvláštní skutečnost. Bert se nejmenuje Alberto, ale Alvaro José Rafael Gonzáles Montoya. Narodil se v Kostarice 8. září 1936, v roce 1962 přijel se svou matkou, sestrou a neterí do New Orleansu. To už byl použitelný záchytný bod pro odhalení záhadného muže.

Všude na světě jsou úřady, v nichž stáda úředníků nebo úřednic se zabývají vším možným jenom ne nařízenou prací. Judy napsala všechno, o čem věděla, čekala však na odpověď několik měsíců. Dopis neměl bůhvíjaký text, obsahoval však vynikající úřední zprávu od generálního konzula Velvyslanectví v San José v Kostarice s originálem nového rodného listu Alvara José Rafaela Gonzálese Montoyi. Bert už nebyl mužem neznámého původu, dostal už za týden zálohu sociálního zabezpečení od vlády, konečně mohl také opustit nepříjemné zařízení nazvané Detox, směl jít, kam chtěl. Nebyl nucen polykat sedativa používaná při léčení mentálních poruch, zejména psychóz. Dozor nad novým přírůstkem měla Peggy Nickersonová jako poradce pro oblast St. Paul's Senior Centre. Ta přišla už po několika prvních dnech s návrhem, že by se Bert mohl nastěhovat do hospice, který si už před lety otevřela Dorothea Puentová. Prvního února se šli do léčebného domu paní Puentové podívat, ta jim hned po základní informaci řekla:

51

51

„Báječné. Já tady potřebuju mladší chlapy, kvůli domácím pracím. Tenhle pochází Kostariky, to budeme moc mluvit španělsky. Španělština je totiž moje mateřská řeč. Jsem členem velmi rozvětvené rodiny, mnozí příbuzní ještě stále žijí v Mexiku a já jsem pro ně bílá vrána, že jsem utekla do lepšího světa.“ Další povídání se podobalo všem ženským. Každá mluvila o své rodině. Prohlédly si pokojíčky i kuchyň a nahlas obdivovaly pečlivě ošetřovanou zahradu s trávníky jako na golfovém greenu. Když se u branky loučily, každá vyslovila stejnou větu: Bertovi se tady bude líbit. Samozřejmě on už téže noci mohl ulehnout do čerstvě ustlané postele, u níž byl dokonce malý dřevěný stoleček.

Bert zde však byl sám. V Detoxu zůstal jeho přítel Bill Johnson. Ten se jako podnikový důvěrník přišel podívat na pokojík Berta, on ale zrovna nebyl doma.

„Tak co? Jak se vám to líbí?“ zeptala se Billa Puentová.

„Nevypadá to špatně. Vidím, že taky sami pěstujete zeleninu, ale Bert zatím nemá žádné pevné místo.“

„Máte strach, že by mohl provést něco špatného?“

„To ne. Já jsem si ale uvědomil, že hezkých pár let žil jako zvíře.“

„Pojďte se podívat dál, třeba na náš špajz. My tady dost často děláme mexickou stravu a tady v téhle vysoké lednici jsou vychlazené sodovky, každý si smí vzít, kolik chce.“

Bill Johnson nebyl naivní. Provoz takového hospice nebyl za pár dolarů. Dorothea Puentová pochopila, co by chtěl slyšet, nemusel se ani ptát, sama mu řekla:

„Většina mých pacientů má nějaký příjem. Malý.

Když se to spočítá dohromady, tak můžou mít sodovky, kolik chtějí.“

„A co teda Bert?“

„Milý chlapík. Někdy sice ještě zabrousí ve snu do svého vysněného ráje. V Detoxu to máte přísnější. A potom, my jsme skupina, která Detoxu nepodléhá.“

„Ani finančně?“

52

52

„Ne. Ani finančně.“

„Víte, proč se ptám? Já jsem totiž kdysi dělal v Detoxu to, co tady děláte vy.“

3

Jsou okolnosti, kterých si i slepý všimne. K takovým patřila i situace obyvatel hospice. Dorothea Puentová si nového pacienta pěkně oblékla, vyvedla ho po všech pěšinách prostorné zahrady, prostě chlubila se, věděla, že Bert bude její podnik po všech stránkách dobře reprezentovat. Zašla do své banky a u okénka zařídila, aby byl finanční příspěvek, který nebyl malý, připisován na její bankovní konto.

„Je nový,“ řekla slečně za bankovním okénkem. „Je už delší dobu pod silnými medikamenty a nemůže si pro tu měsíční částku sto sedmdesát pět dolarů chodit sám. Takže je zatím u nás na dluh, ale příští měsíc už to bude všechno v pořádku. To víte, těm mladým holkám v bance je všechno jedno, hlavně když mají dost žvejkačky.“ Dorothea Puentová se začala fintit, několikrát přinesla Bertovi sendviče se šunkou. V protější hospodě řekla šéfovi, že má nový přírůstek, kdyby přišel na pivo, nemusí od něj chtít prachy.

„To jako bude mít u nás v hospodě konto?“

„Říkat tomu můžete, jak chcete, ten člověk nemá u sebe peníze, ale může mít potřebu napít se, když bude mít žízeň.“

Putykář kývl, ředitelka odešla, pak se zastavila u nováčka a naznačila mu, že by mohl snídat i večeřet v místnosti sousedící s kuchyní. Když bude chtít, tak to může zařídít.

Kývl, ale neprojevil nadšení. Když mu přišly peníze, souhlasil s tím, že se nebude o finance starat on, ale laskavá paní ředitelka. V hospici byli však ještě jiní muži.

53

53

Měli oči a uši a neměli od rána do večera co dělat. Tak aspoň pomlouvali dnes tu, zítra onu babu a své kamarády samozřejmě vždycky, když se některý z nich z nepozornosti počural.

John Sharp byl vysoký, štíhlý, bělovlasý. Byl vlastně taky nováček, přišel asi před měsícem před Bertem přímo z nemocnice po operaci zad. Bylo mu čtyřiašedesát,

býval kuchařem. Když mu paní ředitelka nabídla mizerný pokojík pod dřevěným schodištěm, byl tak spokojený, že by jí byl při každé příležitosti za ten blahobyť políbil obě ruce.

Nedobrý, odporný, sprostý opilec ve výslužbě se jmenoval John McCauley, bydlel o patro výš a patřil mezi místní strašidla. Měl vousy jako rohožku, nemyl se a nečesal, na tu jeho hřívu ještě nevyrobili patřičný hřeben. Býval vzteklý, nepříjemný. Malý vyzábělý Ben Fink chodil s tikající hůlkou a Homer Myers, přitloustlý stařík, moc málo slyšel. Za sociální příspěvek si kupoval kořalku a místo do peněženky si zbytek strkal v modlitební knížce pod slamník, kde by prachy případný zloděj hledal nejdřív.

Ředitelka všem vládla. Elegantně, mile, s úsměvem a jistou společnou účastí. Proběhla domem každé ráno v půl šesté. Některé akce byly povinné, jiné dobrovolné, všechny však sloužily ku prospěchu pacientů. Paní Dorothea přímo překypovala energií, organizovala a někdy doprovázela své nájemníky při návštěvě lékařů, zubařů, připomínala jim, jaké tablety mají brát a také kdy. Nikdy nezapomněla na sebe upozornit konstatováním:

„To víte, já jsem totiž celý život sloužila jako zdravotní sestra a většinou na chirurgii a taky chci být něco platná i teď, když už mám roky ve službě za sebou.“ Jednou v kuchyni, když ochutnávala guláš, párkrát mlaskla, a jako by výstup byl připraven a nacvičen, řekla přítomným:

„To je jídlo! Mexické. Vynikající! Miluji mexickou kuchyni a mám v plánu, až tam pojedu příště, vzít vás všechny s sebou. To dušené maso jsem dělala ráno.“

54

54

„Vy jste, paní doktorko, myslela, že bychom jeli všichni, i vy, i my?“

„Samozřejmě. Přece bych vás tady nenechala.“

Byla to skutečná výzva, anebo jen nečekaný bonbonek pro uklidnění vysokého napětí, které zkušená žena pocítila? Dokázala se dokonce přiznat i k dávným hříchům, když na její zahradě pracovalo několik vypůjčených odsouzených z věznice v Sacramento Valley, tak je dokázala pohladit jedinou a zřejmě pravdivou větou: „Já moc dobře vím, co je pasták a mříže na oknech. Já jsem taky kdysi byla v kriminále.“

Ta stará paní s bílými vlasy byla dobrým psychologem.

Chovala se sice jako při první zkoušce herců na jevišti. Nabídla dokonce cestu do Mexika Johnu Sharpovi, který měl na dvorku své vlastní auto. Ten ji však nepotěšil dobrou zprávou, nabídnutou cestu odmítl. Neměl ani dobrý nebo dokonce přátelský vztah k privilegovanému Bertovi. Připadal mu jako bytost z jiného světa.

Seděl nahoře u okna, ale bylo mu jedno, co se venku děje.

Stále ještě dost často si tiše povídal s neviditelnými bytostmi, které neměly ani hlas, ani podobu. Byly to nepodstatné záležitosti. Paní doktorka Dorothea Puentová

problémy většinou, jak se říká, zametla pod koberec. Jenomže ten žlutočerný běhoun měl mimo prošlapaného mřížkování i ošklivý rub. Po tomto výmyslu už po několikáté pochodoval Ben Fink, jenž býval střízlivý jen dva dny před výplatou, kterou mu nosil pošták.

Na jaře 1988, John Sharp byl zrovna u hlavních dveří, když zaslechl, jak opilý Fink nemůže najít klíčovou díрку. Jako strážný anděl ze svatých obrázků, které rozdával místní farář, se objevila doktorka Dorothea Puentová.

Popadla Finka za ruku, na Sharpa jen krátce zavolala:

„Já ho vezmu nahoru, tam bude mít lepší pohodlí,“ a vtáhla opilce dovnitř.

„Já jsem ho od té doby už neviděl,“ řekl Sharp později.

„Asi tak za týden jsem si šel zatelefonovat, ten aparát je na konci chodby, ale když jsem zvedl sluchátko, tak jsem ho zase odložil zpátky do vidlice a rozhlédl jsem se,

55

55

co tam může tak strašně smrdět. Víte, já jsem kdysi skoro tři nebo čtyři roky pracoval v márnici a tohle mi připadalo, že je to stejný smrad. Nevěděl jsem si rady, bál jsem se doktorky, chtěl jsem se na to někoho zeptat, ale já vám to prozradím. Já jsem zbabělec. Já mám někdy zbytečně strach, a tak jsem jen chodil a očichával ty dveře. Nemusel jsem se ptát, ona snad umí věštit nebo co, potkali jsme se na té zadní chodbě a ona mi řekla, že to zřejmě je kanalizace, že se ten smrad z žumpy dostává ven, že se na to bude muset objednat hovnocuc. Nevím, jestli to udělala, všiml jsem si ale, že dva dny byl v baráku čistič koberců. Ten vám tam patlal ty protismrady snad pětkrát za sebou, ale docela marně. Potom si objednala taxikářku Patty Casseyovou, jela nakupovat. Té si stěžovala, že v jejím domě je silně cítit smrad nějaké hniloby.“

4

Ben Fink zmizel, členka týmu Sociální služba v terénu Peggy Nickersonová se zajímala o jeho osud, ale ředitelka Puentová jen mávla rukou, že to není nic pozoruhodného. „Ti chlapi jsou většinou tuláci, kteří nevydrží na jednom místě, on se prostě přestěhoval.“

„Kam?“

„Jo, tak to nám neřekl.“

Obě členky sociální péče se shodly snad jen v jediném bodě. Zavětrily, že by Puentová mohla být někdejší Dorothea Johanssonová. V časopise Sacramento se dokonce objevila 9. června 1988 úvaha, že jde o velmi nebezpečnou Dorotheu Johanssonovou, známou z šedesátých a sedmdesátých let:

„Už zase je mezi námi. Poskytuje ubytování a laskavou péči zraněným nebo ubohým lidem. Používá je k různým službám ve jménu a prostřednictvím Peggy Nickersonové z programu péče pro přestárlé bezdomovce.“

56

56

Ani jedné z těchto či podobných institucí není známo nic o minulosti paní Puentové, všichni dotázaní řekli, že Puentová nevybírá žádné peníze předem, naopak vede velmi dobře fungující sanatorium. Pokud se však jedná o názor, je nebezpečná pro bezmocné klienty.“

Nenašli žádné důkazy. Právní poradkyně Michelle

Bachová se zeptala:

„Máte nějaká fakta? Použitelná! Něco, co by prokázalo, že Dorothea Puentová provádí to, co odporuje platným zákonům?“

„Ne, zatím nemáme nic.“

Pár ženských se přišlo podívat na podezřelou, všechny však nakonec řekly, že ji neznají, nikdy ji neviděly.

5

V zásadě šlo o případ Berta Montoyi. V sobotu 30. června se vydal i přes tropický den na cestu do města, chtěl se podívat na opuštěné skladiště na Front Street, které kdysi považoval za svůj domov. Vyhledal svého přítele Billa Johnsona a hned se usadili na prázdný barel na dvorku, pak to na něj Bert vysypal jako buráky z pytlíčku.

„Já tam už prostě nebudu,“ řekl.

„A kde teda budeš?“

„Kvůli tomu jsem přišel za tebou.“

„Já jsem slyšel, že tam u té baby dobře vaří.“

„Jo, to teda se musí nechat. Jenže baba mě stráží, musím polykat pilulky, které mají hnusnou chuť a jsou zřejmě na spaní.“

„Tys usínal přes den?“

„Usínal? Ještě pořád usínám!“

„Myslíš, že to nemusíš brát?“

„Jo. To si myslím, a dokonce si myslím, jestli v tom nemá prsty ta baba Dorothea. Před několika týdny jsem totiž dostal první šeky sociální podpory. Zatím jí ty prachy dávám, ale ona si bere všechny. Taky jsem řekl, že

57

57

už v hospici nechci bydlet, za ty prachy, co mi teď chodí, si můžu žít jako pán. Taky se dozvěděla, že bych šel zpátky do Detoxu.“

Nebyla to rovná cesta s jedním záchranným kolem, Johnson věděl, že se zájemci o místa zaplní, protože spát na karimatce se už při těch plískanicích nedá. Ve středu 10. srpna šel Bert jakoby náhodou opět kolem Detoxu. Bill Johnson mu slíbil, že ho zase vezme zpátky, dá mu lepší pokojíček, bude v něm mít i televizi, bylo by hloupé, kdyby se chtěl vrátit do některého z vandráckých pelechů.

Asi za čtrnáct dní se Judy vrátila z dovolené, najela do starých kolejí a těšila se z vyznamenání v oboru péče o duševní zdraví Asociace psychiatrů a psychologů. Když si prohlédla poštu, když vyslechla, co všechno se v její nepřítomnosti stalo, zajela si kolem poledne do Detoxu a zjistila, co se dělo s Bertem. Referovala dokonce i o plánu Dorothey zajet si na výlet s pacienty do Mexika. Pak se najednou chytla za čelo, skočila k telefonu a zavolala Puentové, jak se daří Bertovi, a dozvěděla se, že je v Mexiku. Není to žádná novinka, v sanatoriu to vědí všichni.

„A jak se mu daří?“ zeptala se Judy.

„Vede se mu dobře, můj švagr je lékař, má na venkově hezký dům a Berta si hned všichni zamilovali. Volá mi snad dokonce každý druhý den.“

„On sám?“

„Proč ne?“

„On už zvládne takovou věc, jako je mezinárodní telefonický rozhovor?“

„Proč ne?“

„Protože je Bert duševně nemocný člověk. Mám o něj strach, když je tam v cizím prostředí sám.“

„Mluví španělsky, nikdo si nebude myslet, že je Američan. Nedělej si starosti, Judy, oni se o něj už postarají a příští týden se vrátí sem domů.“

„A náhlý důvod?“

„Vůbec ne. Ty přece dobře víš, že nemůže být v zahra-

58

58

ničí děle než čtrnáct dní, přišel by o své dávky sociální podpory.“

Judy byla velmi trpělivá, koncem října se ještě Dorothey několikrát zeptala na Berta. Dočkala se stejné odpovědi. Bertovi se v Mexiku líbí, je ubytován ve velmi dobrém sanatoriu. Chtěli ho poslat zpět, ale on o tom nechtěl ani slyšet. Poslouchala stále podezřelejší výmluvy, nakonec však vyslovila jiný názor. Je přesvědčená, že se před ní, a ona je úřední osobou, něco tají a oznámila Dorothee, že jí dává poslední termín, aby byl pohřšovaný zpátky do 1. listopadu.

Obě úřednice přišly do domu Puentové společně, když se posadily, začala Dorothea sama nepříjemný rozhovor:

„Já vím, že tady měl dnes být.“

„Slíbila jste to!“

„Řekl mi, že přijede.“

„Co se stalo?“

„Nevím. Možná nic, řekl mi, že přijede, je mi hrozně líto, ale já opravdu nevím, co mám dělat. Prostě nepřišel.“

„Je to už potřetí, co jste zklamala naši důvěru. Nemáme za těchto okolností jinou možnost než celou záležitost ohlásit příslušnému úřadu.“

„Jakému úřadu? Co s tím má společného nějaký úřad?“

„V této situaci je příslušný úřad policie.“

Puentová do omrzení opakovala, že se Bert ještě do vánočních svátků vrátí. Začala předvánoční pohádku a ilustrovala sliby slzami v očích. „Já už jsem mu koupila pod stromeček dárky, víte, já mám k němu jistý vztah, jako kdybychom patřili do stejné rodiny. Mně nezbude nic jiného, než že si pro něj zajedu do Mexika sama.“

„Jak byste to chtěla udělat?“

„Letadlem.“

„Kdy?“

„Ta linka létá ve středu.“

„Pořád jen slibujete. Vydáte se tedy do Mexika a přivezete ho zpátky?“

59

59

„Dovezu ho do Sacramenta.“

„Kdy to bude?“

„Budeme zpátky do soboty.“

6

Měly obrovskou trpělivost, ale je třeba zdůraznit, že jim nic jiného nezbyvalo. Sedmého listopadu zazvonil u Judy telefon a ozval se mužský hlas:

„Tady je Obregon. Michel Obregon, dobrý den. Jsem

švagr Berta Montoyi. Volám vás.“

„Odkud voláte?“ zeptala se Judy.

„Z Utahu a mám tady u sebe Berta.“

„Bert přece žádné příbuzné nemá.“

„Ale má.“

„Mám dost dobré informace o Bertově rodině a nevím nic o tom, že by měl nějakého švagra.“

„No, taky nemůžete vědět všechno. Přijel jsem do Kalifornie v sobotu a ještě ten den jsem si Berta vyzvedl, abych ho vzal k nám domů.“

„Kde je teď?“

„Je u nás, máme ho s mojí ženou. Chce žít s námi tady v Utahu.“

„Proč nám to vyprávíte?“

„Abyste to nějak zařídili, aby Bertovi přestali vyplácet sociální podporu. My jsme dobrá rodina, nepotřebujeme žádnou pomoc. Žádné milodary. Takže, prosím vás, zařídte, aby...“

„Jestli je tam Bert s vámi, dejte mi ho k telefonu.“

„Nemůže přijít.“

„Proč?“

„Je indisponován.“

„Co to, prosím vás, znamená?“

„Prostě a krátce je indisponován. Jestli nevíte, co to je, tak se na to někoho zeptejte.“

„Chci s ním mluvit. Tak mi dejte jeho telefonní číslo.“

60

60

„To bohužel nejde.“

„Nejde to?“

„Volám z budky u silnice.“

„Tak zavolám k vám domů.“

„Musím vás zklamat, my se totiž právě stěhujeme a telefon ještě nemáme. A navíc mojí ženě je zrovna moc špatně. Ježíš, já už musím končit. Na shledanou.“

To byla jenom krátká část dramatu. Když se kolegyně v telefonní centrále probrala posledními vzkazy pro nepřítomné volající, byl v záznamníku ještě jeden neznámý a poněkud koktající. On ale udělal školáckou chybu, prozradil, že neví, jak se jmenuje. Ohlásil se jako Don Antony, ale opravil se a prozradil, že se jmenuje Michel

Borovicka - Ukradl bohum smrt
Obregon. Bylo to amatérské vystoupení. Na scénu musela
Dorothea.

„Nikdy nám nikdo neřekl, že by Bert měl nějakého
švagra,“ řekla Judy.

„Jo, já vím, že mu nevěříte, ale přesně tak to bylo. Jela
jsem do Mexika a v sobotu jsme se s Bertem vrátili.

Když jsem pak v neděli byla v kostele, nečekaně se tady
objevil jeho švagr. Bertovy věci naložil na malý nákladák
a odvezl ho i s těma jeho věcmi do Utahu.“

„Nikde jsem nenašla informaci, že by Bert měl švagra.
Já už to tady sděluji snad po čtvrté,“ řekla Judy.

„No jo! Já jsem se divila zrovna tak.“

7

Policista Richard Ewing přišel do kanceláře, kde už na
něj čekala Judy a Beth. Sdělily mu všechno, co odhalily
o zmizení Berta Montoyi, i o podezřelé taktice Dorothy
Puentové a jejím kličkování o událostech v domě číslo
1426 na Front Street. Po zběžné a především rychlé prohlídce
sanatoria nenašel zkušený profesionál nic podezřelého.
Zatím se nikoho na nic nezeptal, pak se setkal
v přízemí s Johnem Sharpem. Položil mu několik běž-

61

61
ných otázek a ten potvrdil, že šéfová podniku odjela na
pár dní do Mexika. John Sharp věděl, co má v záhadném
případě dělat, sebral v koši na odpadky jednu z prázdných
obálek a na zadní stranu napsal velkým písmem:

Ona ode mne chce, abych vám lhal.

Ewing byl profesionál. Ani nemrkl okem, strčil obálku
do kapsy, když se nikdo nedíval, pak odešel v doprovodu
Sharpa do jeho pokoje. Sotva za sebou zavřeli dveře,
zapnul policista televizor, dal zprávy hlasitěji, ale
Sharp mu řekl, že by bylo dobře, kdyby se mohli setkat
někde venku.

Nesešli se venku, ale v místnosti kanceláří VOA na
Bannon Street, kde Ewing vyslechl zpověď přímého
svědka bydlícího v podezřelém penzionu.

„Já vám to řeknu všechno popořádku,“ šeptal pro jistotu
i v tomto neutrálním prostředí vylekaný Sharp.

Prozradil, že se v domě ředitelky Dorothy dějí velmi
zvláštní věci. Oznámil policistovi případ Bena Finka,
který zmizel a nikdo neví kam a proč. Pomalu a s rozmyslem
vyslovil podezření, že mohl být zavražděn a někde
v ústraní pohřben. V budově v poslední době dost
často zavane odporný smrad.

„Já jsem si myslel, že to může být z kuchyně, ale
pak jsem se procházel venku v parku a zjistil jsem, že to
jde odněkud za nově přerýtým záhonem, pod tím obrovským
javorem.“

„Mohl byste aspoň naznačit, jaký to byl zápach?“

„Hnusnej smrad. Jako by někdo vyhodil na hnůj zkažený
maso.“

„Měla paní ředitelka Puentová mezi pacienty nějaké
nepřátele?“

„Ne. To ona neměla. Ona se chovala ke každému jako
matka nebo babička a s každým to uměla, u nás v celém
baráku nebyly žádné problémy. To ne. Ani při jídle.

Když měl někdo větší hlad, než byla porce na talíři, tak
dostal nášup,“ řekl Sharp, vytáhl kapesník a otřel si nejen
čelo, ale i ústa, jako by se mu najednou ušpinily rty a tiše,
leč důrazně prohlásil: „Já vám to teda řeknu, seržante,

62

62
původně jsem nechtěl, je to moje minulost, a ta moc slavná
nebyla, ale já jsem kdysi před lety pracoval v márnici
v Kansas City, takže přesně vím, co je mrtvolný puch.“

„Dobře, to je vynikající postřeh,“ řekl vyšetřovatel
Ewing, „ale kde máme souvislost?“

„Ben Fink.“

„Ten opilec?“

„Právě že byl opilec, tak mohl dělat ty největší nesmysly a šéfová mu nevynadala.“

„Poslechl ji?“

„Poslechl. Ale jednou před několika měsíci se už z toho nočního tahu nevrátil.“

„Hledali jste ho?“

„My ne. Policie, ale marně. Víte, on to byl starý mizerný ožrala. Jenomže dostával svůj pravidelný šek.“

„Kdo mu ho dává?“

„Paní ředitelka. Ale peníze nikdy nedostal do ruky.“

„Říkáte, nikdy nedostal. Přestěhoval se?“

„Ne. Jednou se z toho tahu už nevrátil.“

„Jeho šeky?“

„Všechny šeky dostává nejdřív paní ředitelka Dorothea Puentová.“

„Takže dosud to motala na výbornou, jenže teď jsme na tahu my a zavoláme si na pomoc detektiva Johna Cabreru, to totiž asi bude jeho píseček.“

8

Byla to rozsáhlá akce, detektiv Cabrera si vzal všechny materiály týkající se sanatoria a jeho ředitelky, ale také další detektivy, Terryho Browna pro vyšetřování v sanatoriu a Jamese Wilsona, vysokého urostlého policistu v brýlích. Ten se představil jako federální agent pro vyšetřování podezřelých na svobodě a přinesl pár materiálů týkajících se ředitelky hospice. V jednom z nich našel Judyinu poznámku napsanou tužkou: „Zašla jsem za

63

63

Dorotheou na návštěvu, ale ona zrovna pracovala na zahradě, kde zahrabávala do země dvacet sazenic rajských jablek.“

Tak se vypravili na bitevní pole. Postupovali podle mnohokrát vyzkoušených pravidel, vyptávali se co nejméně, přesto ředitelka podniku kolem nich cupitala v botičkách s vysokými podpatky. Když šli ven, přezula se.

Neměli povolení k prohlídce celého areálu, nesměli štourat hůlkami do nedávno vypletých záhonů, ale ředitelka Puentová jim později svolení dala. Rychle si skočili do jednoho z vozů, v němž vezli zahradnické náčiní, vyrývali tenké sondy, zkusili zarýt ještě o něco hlouběji. Asi půl metru pod záhonem objevil James Wilson nevelkou stopu bílého prášku. Sehnul se, pak si opatrně klekl, bylo mu jedno, že si blátem zamaže džínsy. Postavil se s ukazovákem od země a řekl jediné slovo:

„Vápno.“

Vápno bylo signálem. Wilson kopal rychleji a hlouběji, mávl na Cabrera a Browna. Všichni pomalu a opatrně odhazovali na hromádku černou zem. Nejdřív našli kus hadru. Pak Cabrera jen jednou nohou sestoupil do jámy, objal dost dlouhý, ale tenký kořen a pokoušel se ho vytáhnout na světlo boží. Podařilo se to, na hromádce země ležela kost lidské nohy. Všichni se zastavili, jako by čekali na nějaký signál. Nečekali zbytečně, Dorothea Puentová zvolala: „Panebože, co to je? A tamhleto,“ přidala, když jeden z policistů vylovil z výkopu starou tenisku.

Našli pohřebiště, detektiv Brown šel k vozu a spojil se s policejní kanceláří. Ohlásil stav na pracovišti, během několika minut se ozvaly sirény policejních vozů. Detektiv Cabrera odváděl paní Puentovou do jednoho z nich a řidič si to namířil k soudní budově. Kurátor Jim Wilson měl dost důvodů, aby starou kriminálníci zatím strčili do cely. Nevyslyšali ji, nechali ji na pokoji a řekli jí, že začnou s výslechem až v pondělí.

Začali dobře. Cabrera se zeptal, jestli madam nepotře-
64

64

buje něco k pití, oznámil jí, že se budou bavit o pohřešovaném Bertovi Montoyovi, že je nutné, aby odpověděla na každou otázku.

„Já jsem vám ale už pověděla všechno, co o tom vím,“ řekla a mnula si ruce, jako by to vyptávání už měla za sebou.

„Kde tedy je?“

„Odvezl si ho švagr.“

„Kam?“

„Do Utahu. Já teda nelžu. Byl tady v sobotu a v neděli.“

„Kdo? Musíte každého jmenovat.“

„Tak teda Bert.“

„Vážená paní, pan Montoya je mrtev.“

„To je směšné. Nevím, proč by měl být mrtev?“

Bylo to dlouhé a nudné povídání, podezřelá měla snad ocelové nervy. Ani jednou neudělala chybu, stále se maličko usmívala, jako by tím chtěla potvrdit, že ona má esa v ruce. Cabrera se snažil dostat z ní aspoň pár nových slov, která by ji přivedla na jiný chodíček výsledku.

A tak začal z jiného konce.

„Řekněte nám, kde je váš dobrý známý a zákazník

Ben Fink. Kde je? Kam zmizel?“

„Vyhodila jsem ho ze svého podniku a on odjel pravděpodobně do Marysville. Důrazně jsem mu zakázala vstoupit na můj pozemek.“

„Co nám můžete říct o vápnu, které jsme našli v jedné z těch jam?“

„Co bych vám řekla. Snad jste někdy slyšel, že se přimíchává do země kvůli kytkám a možná taky kvůli trávníku, aby se změkčila půda.“

„Ty mrtvolky ale v půdě jsou už aspoň rok.“

„Nevím, jak jste na tohle přišli. Najměte si firmu, aby vám překopala celou zahradu.“

„V pondělí půjdete na detektor lži.“

„A já bych si přála, aby u toho byl svědek.“

„Který?“

„Pan Montoya.“

65

65

„My u vás ještě pár dní budeme kopat. Nevadí vám to?“

„Ne. Klidně si kopejte.“

„To se ale týká taky toho betonu.“

„Ani to mi nevadí. Dáte to ale potom do původního stavu,“ řekla.

„Jestli bude nějaký původní stav.“

Do zahrady přijely druhý den ráno obrovské stavební stroje, jaké vyhrabávají jámy pro betonové sklepy domů. Detektiv Cabrera se ukázal v prvním patře budovy, kde už na něj čekala slavnostně vyfintěná Puentová.

„Pane Cabrero, jsem zatčena?“ zeptala se ho místo odpovědi na pozdrav.

„Ne, nejste zatčena.“

„Takže by vám nevadilo, kdybych šla se svým přítelem Johnem McCauleyem do hotelu Clarion, je to odsud jen pár kroků, setkám se tam se svým synovcem.“

Cabrera se zeptal šéfa, jestli ji může pustit ven. Ten chvíli přemýšlel, pak ale kývl, že není zatčena, může tedy, kam chce.

Vyběhla nahoru pro tašku, oblékla si kožich, protože už pár dní mrzlo, odešla hlavní branou pěšky a zmizela v ranním oparu. Bylo to v sobotu 12. listopadu 1988.

O chvíli později v malé hloubce dvaceti centimetrů objevili další mrtvolu. Podezřelá Dorothea Puentová byla

už mezitím bůhví kde. Později se ukázalo, že to byla zločinecká

Borovicka - Ukradl bohum smrt
profesionálka, která hned tak neudělá školáckou chybu. V hospodě, kde byla s Johnem McCauleyem, vypila už třetí skleničku whisky, pak si zavolala taxi a odjela do sousedního Stocktonu. Tam přisedla do dálkového autobusu firmy Greyhound, usadila se až docela vzadu, jen pár kroků od toalety, svlékla si kožich a vyjela na dlouhou cestu do Los Angeles. Kdosi napsal, že se od této chvíle mohla rozhodnout, které ze svých jmen použije. Mohla se jmenovat Johanssonová, Montalvová, Puentová. V novinách i v televizi ji policisté hledali pod jakýmkoliv jménem, nezavadili však ani o stopu.

66

66

9

Samozřejmě že ji nenašli. Dokázala zmizet za každých okolností. Když se potřebovala ukrýt, měla stovku příležitostí. Nikdo totiž netušil, pod kterým ze jmen se skrývá, anebo sehnala papíry na další milou, příjemnou stařenku s vlasy bílými jako včerejší sníh. Policisté však nezustali stát, protože se ve výkopu objevila další napůl ztuhlá těla. McCauleye, který se samozřejmě vrátil, zavřeli za mříže, on jim však nebyl nic platný, v hotelu Clarion znali jen jediné jméno té staré dámy. To však bylo vše.

Na místě činu, na rozkopaném hřbitově zavražděných, se ohlásila Patty Caseyová, dvorní taxikářka doktorky Dorothey Puentové, jak si podvodnice nechala říkat. „Ona je fanatickou zahradnicí, jezdily jsme spolu, kupovaly hrábě a srpy nebo stroj na sekání trávy, ale i jiné zahradnické potřeby. A ještě něco bych byla zapoměla. Já jsem ji taky jako ostatní oslovovala paní doktorko. Nevím, jestli byla lékařkou nebo jen staniční nebo nemocniční zdravotní sestrou. Ale jednou ji navštívil nějaký farmaceutický agent. Déle než hodinu se bavili o účinnosti léků. Ptal se jí, jakou měla kvalifikaci, řekla mu, že má chirurgickou specializaci, ale už je delší čas v důchodu,“ vykládala Patty. „Ale všimla jsem si několika takových zajímavých věcí, které se mi zdály být divné. Přišla jsem vám něco říct, protože to považuji za hrozné svinstvo.“

„Znaly jste se jako přítelkyně, nebo jen tak, že jste ji vozila?“ zeptal se detektiv Terry Brown.

„Někdy jsem si myslela, že je to cosi jako přátelství. Ona doktorka byla velice milá.“

„Jak dlouho jste se znaly?“

„Já jsem to včera počítala, čtrnáct měsíců. A jednou, proto jsem k vám vlastně přišla, jsem byla při tom, když si musela v několika místnostech sanatoria vyměnit koberce. Takové ty, co se nalepují.“

67

67

„Zeptala jste se proč?“

„Ne. Ona sama mi řekla, že ten pokoj, co tam ležely, je prokletý. Jenže ona to musela udělat dvakrát. Zase v jiném pokoji. Jedna paní, kterou jsem vozila, tam taky jezdila a ta mi jednou řekla, že každému, kdo tam v tom pokoji spal, se něco zlého přihodilo. Vždycky se tam našla krev.“

Will McIntyre, soused, si také vzpomněl, že se divil, když si paní doktorka sama přinesla zevnitř budovy koberec a začala ho čistit nějakými pěnamí.

„Já jsem se jí tenkrát nabídl, že bych jí s tou tíhou pomohl. Podruhé, a možná že to bylo ve stejný den, jsem našel ve své zahradě nepříliš daleko od drátěného plotu věci, které tam někdo musel zahodit v noci, předtím tam nic nebylo.“

„Co to bylo za věci?“ zeptal se vyšetřovatel Brown.

„Šperky, jeden šperk ze zlata, hrst zlatých zubů, kulka,

Borovicka - Ukradl bohum smrt
ale ne na strílení. Včera tam ty věci nebyly. Já bych
si toho byl všiml, uklízím každý den psí hovna. Musela
je tam zahodit paní doktorka Puentová.“

„Proč by to dělala?“ zeptal se Brown.

„Aby se zbavila důkazů.“

„Já vám teď ukážu, pane McIntyre, několik jmen,

jestli jste je třeba už někdy dávno slyšel.“

Byl to dlouhý seznam obyvatel sanatoria za posledních
bůhvíkolik let. Detektiv Cabrera se však zastavil
u jediného.

„Tady ta Dorothy Millerová, to je nějaká příbuzná
Puentové?“

„Tak to nevím. Víím ale, že u ní jen bydlela a paní
doktorka měla od ní plnou moc na přijímání sociálních
dávek.“

„Bydlí tam ještě?“

„Kdepak, Millerová zmizela hned po Vánocích, někdy
na začátku ledna.“

68

68

10

Byl to neuvěřitelný lov. V márnici už leželo pět méně či
víc kompletních mrtvol, nikdo však netušil, jestli je mezi
nimi i mrtvý Bert Montoya. Jistá, zatím neznámá žena,
bydlící ve Sweet Home v Oregonu, se v pondělí 14.

listopadu rozhodla k odvážnému činu, zatelefonovala na
policii v Sacramentu a nadiktovala tuto zprávu:

„V sobotu mi volala dcera z Kalifornie a řekla mi, jak
se jmenovala ta ženská ze Sacramenta, co s ní chodil
a chtěl se s ní oženit Everson. Jakmile jsem zaslechla
jméno, tak jsem přestala dejchat.“

„Jaké to bylo jméno?“ zeptal se policista u telefonu.

„Puentová.“

„Dejte mi jméno a adresu vaší dcery a řekněte mi ještě
všechno, co o tom víte.“

„Můj bratr Everson se od nás v září 1985 odstěhoval
a žil s Dorotheou Puentovou.“

„Buďte tak laskavá, řekněte mi ještě jednou vaše jméno.“

„Reba Nicklousová. Už tři roky o něm nic nevím. Povíдалo
se, že se s tou Puentovou chtěl oženit. Začal psát
milostné dopisy, když byla Puentová v kriminále. Vážně
to dělal.“

„Zkusíme tam zavolat, co říkáte?“

Policisté měli žně. Příbuzní nebo pozůstalí se ozývali
po prvních televizních zprávách.

Mezi pátečním ránem 11. listopadu a pondělím zmizela
Dorothea Puentová v pravou chvíli. V její zahradě
leželo ve dvou řadách sedm mrtvých. Ti, kteří o ní věděli
víc, usoudili, že pravděpodobně musela zmizet v Mexiku,
mluvila totiž plyně španělsky a všude vykládala,
že v Mexiku měla čtrnáct sourozenců. V roce 1986 žádala
svého kurátora, aby jí povolil cestu k jejich návštěvě.
Případ doktorky Puentové, která se střídavě vydávala
za zdravotní sestru nebo za lékařku, byl báječným námětem
jednak pro novináře všech tiskovin, ale také pro te-

69

69

levizní redaktory. Když natáčeli poprvé, leželo před jejich
kamerami sedm mrtvých. Koncem týdne však měli
naději na ještě hrůznější senzaci. Těch mrtvol už bylo
dvanáct.

Novináři netušili, že si všechny noviny schovává a čte
doktorka Puentová. Nevydržela v dobrém úkrytu dlouho.
Byla pyšná, že ona je hlavní hvězdou velkolepého
představení. Rozhodla se vykročit z nenápadného pokojíku
laciného hotýlku v Los Angeles a v recepci malého
motelu Royal Viking se zapsala pod jménem doktorka
Dorothea Johanssonová. Zaplatila účet předem.

Pokoj číslo jedenáct nestál za nic. Ve středu už to nevydržela. Oblékla se dost vyzývavě, nalíčila se a pečlivě učesala, když vyšla na chodník, kývla na první taxi. Řidiči řekla, že se tady nevyzná, ale šla by se někam napít. Taxikář zastavil před barem Monte Carlo. Posadila se u barového pultu na jedinou vysokou židli vedle jednoho ze štampastů podniku. Objednala si ostrý drink, nasadila si střevíček, který se jí před chvílí svezl z nohy, a prohlédla si zblízka docela pohledného chlapa. Začala mu povídat o částkách, které může šikovný člověk získat ze zdravotní pokladny. Když hovořila o žaludečních vředech a soused se chlubil, že taky nějaké měl, tak se mu svěřila, že má ve státech pár útulků pro staré, že by se začala pomalu rozhlížet po nějakém penzionu s pečovatelskou službou. Objednala třetí drink a nabídla sousedovi, co určitě nečekal:

„Podívej se, miláčku, ty seš sám, já jsem sama, co kdybysme si šli povídat jinam? Já bych cestou něco nakoupila, něco bych pak sama uvařila, co kdybysme se dali dohromady?“

Domluvili se na zítřek, ale Dorothea ještě nekončila, zašla se svým novým známým na sendviče, o tom nápadu však už nemluvili. Chuck Willgues jí řekl, že ví o slušném místě, kde by si vydělala v příjemném prostředí. Je to prodejna potravin a taky tam dva Itálie pečou prima pizzu. Ona ale vykládala rychle a přesvědčivě o bytě, v němž by spolu mohli žít. Chuck si myslel,

70

70

že se dostal oběma nohama do nebes. Ta ženská mu učarovala. Zamíloval se, mávl rukou na taxi a slíbil, že se hned ráno uvidí. Ten rozhovor měl stále v uších, ale když si za chvíli sedl k televizi, málem omdlel. Ve zprávách se objevila jeho nová láska jako osoba policejně hledaná. Byla to ona, nemohl se mýlit. Začal ve svém malém bytě pochodovat, ale nezatelefonoval na policejní stanici, zatelefonoval do redakce zpráv televizní stanice CBS v Los Angeles a všechno řekl programovému redaktoru Gene Silverovi. Ten sice chvíli váhal, když si však znovu promítl záběry z výzvy, pochopil, že se setkal s televizním pánembohem, a řekl, že k Chuckovi hned zajede. Přiveze mu fotografie hledané.

„Jo, je to tak,“ řekl Silver, když si v Chuckově bytě prohlédli fotografie. Chuckovi chvíli trvalo, než uvěřil, že se stal světovým svědkem, a přiznal se, že si s ní už tykal, oslovoval ji Donna. Téhož večera ve 22.10 zaklepal policista na dveře číslo 11 motelu Royal Viking. Stála před nimi v domácím neglizé, nasedla v županu do policejního vozu, když jí předtím policista nasadil želízka.

Nejbližší spojení do Los Angeles ze Sacramenta bylo z malého letiště. Televizní stanice KCRA, pobočka NBC v Sacramentu, si najala soukromé letadlo, v němž už seděl připravený Mike Boyd, reportér redakce novin Sacramento Bee, a přidali se k policejnímu zásahu. Žasli. Zatčená žena byla klidná, jako by se jí akce netýkala, usrkávala z papírového šálku černou kávu, v klidu se přiznala, že se ve skutečnosti jmenuje Puentová, ale nikdy nikoho nezabila. O několik hodin později byla dopravena do okresní věznice v Sacramentu a poté do přeplněné soudní síně před soudce Johna V. Strouda. Z každé strany obhájci, Peter Vlautin a Kevin Clyon. Sedm minut trvalo přečtení obžaloby, státní žalobce ji oslovil jako Dorotheu Puentovou Montalvovou, obviněná však prohlásila, že se jmenuje Dorothea Montalvová Puentová. Bez jediného pohybu vyslechla obžalobu ve věci vraždy Berta Montoyi.

71

71

I z tohoto aktu, který proběhl proti všem platným předpisům, se dlouho hledaná podezřelá stala prvotřídní senzací. Před budovou místního soudu zastavoval jeden automobil za druhým. Televizní reportéři byli už připraveni natáčet každý krok podezřelé, portrét Chucka Willguese letěl do celého světa, technická skupina Los Angeles Times nabízela už čerstvé záběry z Domu smrti, jak profesionálové pokřtili sanatorium pro staré a bezmocné pacienty.

Dorothea Puentová nastoupila do vazby 17. listopadu, v době, kdy už doktor Gary Stuart prováděl pitvu druhé mrtvoly, nalezené v zahradě zatčené a registrované pod číslem 88-3374. Doktor Anthony už předtím zjistil, že jde o hromadu ošklivé tmavé hmoty, v tak starém stupni rozkladu nelze identifikovat mrtvé. Poslední tělo ze všech vykopaných s číslem 88-3395 měl pitvat doktor Anthony, ale dostal se k němu až 22. listopadu. Šlo o ženu, jejíž ostatky byly zcela rozložené, spodní prádlo mrtvé však bylo možné oddělit a popsat. Mrtvá neměla hlavu, ruce ani chodidla. Všechny mrtvoly však měly stejný způsob balení. Nejdřív pokrývky, pak pytle, a nakonec jako slaný rohlík byly zamotány do válce se dvěma špičkami. V každém ze sedmi prvních případů byly pozůstatky v takovém stavu, že nebylo možné odhadnout nic. Koroner Charles Simmons však ještě skrýval eso celé akce. Toxikolog James Beede zkoumal vzorky aspoň některých tkání.

11

Všichni zúčastnění tápali v nejistotě. Těla mrtvých byla v hrozném stavu, ale do připravených hrobů je musel někdo dopravit. Nemohla to udělat stará, maličká Dorothea, tolik síly neměla. Objevil se problém společníka. Nebylo snadné zavazovat aspoň o maličkou stopu. V laboratoři však přišli na slibný způsob. Otisky byly u většiny mrtvých v tak nepoškozeném stavu, že by se podle nich

72

72
dalo zjistit, komu špičky ruky patřily. Ten nápad byl jednoduchý, laboranti se pustili do práce a 21. listopadu oznámili, že v pořadí čtyřka patřila za živa Benjaminovi Finkovi. Všichni byli překvapeni a tleskali si, jak byli chytrí. Benjaminova bratra však výsledek nepřekvapil. On věřil, že se stýkal s Dorotheou. Důkaz byl nasnadě. Ben měl vytetovanou nad pravým kolenem tři velká písmena Prestonské průmyslové školy PSI, na níž v roce 1947 studoval.

„Oni si dávali vytetovat tu zkratku?“ zeptal se policista.

„Jo. Dávali. A měli ještě jednu svastiku na levém rameni.“

„To se mi zdá zvláštní.“

„My jsme vůbec byli zvláštní rodina,“ řekl Robert Fink.

„Jak zvláštní?“

„My jsme byli židovská rodina.“

„Takže váš bratr taky.“

„Samozejmě. Ale prozradte mi teď, když mi zavraždili bratra, co udělají s tou vražedkyní?“

„Nemám ponětí.“

„Ale musí tu být odpověď na otázku.“

„Zatím nemají v ruce nic. Nic, co by uznal soudce jako důkaz.“

„Já si ale myslím, že by klíč k tomu tajemství měl být v tom jejím podniku. Tam si pěstovala nemocné, tam jí chodily peníze, které jí nepatřily. Čtyřicet osob je pohřešovaných a všechno jsou to nemohoucí staří lidé, kteří se neumí a ani nemůžou bránit. Oni se před smrtí ale neměli špatně.“

„Ale jejich vražedkyně vydělávala tisíce. Pravidelně, bez rizika, všechny poukázky byly napsány a odeslány

Borovicka - Ukradl bohum smrt
na Dorotheu Puentovou, bytem v domě číslo 1426
Front Street. Je třeba začít pátrat po těch pravidelně přicházejících
dost vysokých částkách od sedmdesáti po
pět set dolarů měsíčně, což znásobeno počtem obyvatel
sanatoria dávalo tak vysokou sumu, aby se případ dostal
do kategorie zločinů, které vešly do dějin.“

73

Obhájci Kevin Clyon a Peter Vlautin se brzo po startu
věnovali nekonečnému pátrání, kdo je kdo. Hledali odpověď
na otázku, kdo vlastně je vražednice vystupující
pod tolika pseudonymy, což byla stopa, která mohla vést
k odhalení, proč je podezřelá taková, jaká je. Odpověď
na otázku však musel předložit zkušený psychiatr. Musel
mít přístup k podezřelé, proto mu opatřili povolení,
aby mohl kdykoliv přijít do vězení a pokládat jí otázky.
Měla nezkrotný temperament a nadání vymýšlet si pravděpodobné
historiky.

„Byla jste vdaná?“ zeptal se obhájce Kevin Clyon.

„Samozřejmě. Byla jsem několikrát vdaná. Já jsem
totiž neměla moc štěstí na pořádného chlapa.“

„Váš první manžel?“

„Byla jsem v San Francisku. Tam jsem ho v roce 1952
poznala.“

„Kolik vám bylo let?“

„Třidvacet.“

„A manželovi?“

„Pětadvacet. Byl to Švéd, jmenoval se Axel Bernt Johansson.“

„Takže jste byla Johanssonová.“

„Ne. Mně se to jméno nelíbilo, já jsem jim řekla, že se
jmenuji Teya Singoalla Neyaadová.“

„On neznal vaše skutečné jméno?“

„Řekla jsem mu, že se jmenuju po otci, je Egyptan,
a moje matka pocházela z Izraele a jmenovala se Nazic
Friadová, ale nebyla židovka, byla muslimka.“

„Váš manžel vám to všechno věřil?“

„Proč ne? On totiž v té době pracoval u obchodního
námořnictva a většinou nebyl doma, sloužil na lodi a byl
 pryč několik měsíců.“

„Když se vrátil, nevadilo vám, že bude muset zase na
lod?“

„Nevadilo. Když se vrátil, tak jsem zrovna nebyla
v posteli sama. Měla jsem milence. Dal mi pár facek, já
jsem mu ale vzala všechny peníze a šla jsem hrát do kasina
v Renu a tam jsem o ně přišla.“

74

74

„Vám bylo jedno, že se tak chováte k manželovi?“

„Mně to bylo fuk. Já jsem si chtěla užít.“

„Přece vás potom zatkli, nebo ne?“

„Jo. Zatkli. Měla jsem smůlu, sousedi na mě žalovali,
že mám doma bordel, že pod našimi okny zastavují taxíky,
a tak mě zatkli.“

„Kdy to bylo?“

„V dubnu 1960. To už mi bylo jednatřicet. Ale sebrali
mě jen proto, že jsem bydlela v domě se špatnou pověstí,
prostě v bordelu.“

„Zatkli vás a taky vás potom soudili?“

„Dostala jsem devadesát dní.“

Chudák Johansson musel mít nervy jako dráty, ale nakonec
jeho manželku odsoudili, protože s ní nikdo nemohl
vydržet. Nechodila domů, byla často opilá, vykládala
neuvěřitelné nesmysly. Tak ji odvezli do nemocnice
DeWitt ve Stocktonu, kde ji hned po příjmu označili ve
statusu jako patologickou lhářku. Podle tehdejších záznamů
se Johanssonovi rozvedli v roce 1960, Johansson
se znovu oženil a žil v domě ukrytém hradbou cypřišů
a o své bývalé manželce nechtěl ani slyšet.

Borovicka - Ukradl bohum smrt

Ta se ale dostala za dobré chování na svobodu. V roce 1966 Dorothea používala jméno bývalého manžela, všude se představovala jako Sharon Johanssonová. Přitloustlá, mile se usmívající paní, členka církve adventistů sedmého dne, zvala ke svému vždy prostřenému stolu hladové děti a používala oslovení milosrdná sestra. Bydlela v Sacramentu až do roku 1988 pod mnoha jmény. Když jí bylo třicet devět, provdala se 23. února 1968 za mnohem mladšího muže Roberta Jose Puente, kterého mnozí nazývali Pan Žigolo, protože byli přesvědčeni, že si vzal starší a hodně buclatou ženu ze zjištěných důvodů.

Byla to divoká domácnost. Manželé na sebe řvali, že to bylo slyšet až dolů na křižovatku ulic. Dorothea nedokázala záletníka krotit. Původně si chtěli zařídit soukromé sanatorium, dokonce koupili dobře vyhlížející jednopatrový dům v Sacramentu na Dvacáté třetí ulici, ale

75

75

protože se stále více nesnášeli, nakonec se po šestnácti měsících rozešli.

Dorothea obviňovala mladého muže, že byl nesnesitelně krutý, že s ní jednal jako s kurvou. Chtěla si ponechat nemovitost a čtyřdveřový vůz Ford Galaxy model 1967. K rozvodu však úředně nedošlo. Roberto zmizel někde v Mexiku, ona však od něj potřebovala podpisy. Čekala na chvíli, kdy se objeví. Vrátil se v roce 1974 a žil s ní znovu, v lednu 1975 odmítl dům opustit, nájemné také nechtěl platit. Zřejmě však bydleli společně, v srpnu napsal Roberto Puente dopis soudci Warrenovi, v němž si své manželky váží a obdivuje ji. Kdoví jestli to všechno nebyla jen planá gesta, Dorothea se starala o dům, který se stal útočištěm nebo spíš záchytnou stanicí pro alkoholiky.

12

Dorothea Puentová měla za sebou těžké dětství, obhájci, ale také televizní redaktori odkryli oponu dramatu, které začínalo v daleké minulosti, a v roce 1988, kdy Daniel Blackburn, už před rozsudkem, napsal o případu obsáhlou knihu, ještě nekončilo. V soudní síni se vystřídali možní i nemožní svědci, málokterí však svědčili proti obžalované.

Ze Sausalita v Kalifornii pozvali na stupínek svědků doktorku Mindy Rosenbergovou, která vyprávěla přítomným o hrozném dětství obžalované, ta se před zraky všech změnila v ubohou malou holku Dorothy Helen Grayovou, dítě z rozhárané rodiny. Rodiče se o všechno hádali. Matka byla denně opilá, na živobytí rodiny vydělávala na ulici jako děvka. Otec trpěl nevyléčitelnou tuberkulózou, stále častěji vyhrožoval rodině sebevraždou. Jednou v noci vylezl na věž vodárny a hlasitě vykřikoval, že skočí dolů. Pro strašení rodiny měl dokonce vždycky u sebe pistoli a čekal, jak ho všichni budou

76

76

litovat a prosit, aby se nezabíjel. V roce 1936 někdo z příbuzných, pravděpodobně jedna z tet, ohlásil případ na úřad pro péči o mladistvé. Dorothea nadiktovala do protokolu: „Je mi sedm a půl roku. Chodím do první třídy školy v San Antoniu. Chtěla bych žít s tátou, a jestli s ním nebudu moc žít, tak bych chtěla žít se svou sestrou. Nechci žít s mámou, je pořád ožralá.“ Když otec Jesse Gray zemřel, nechodila matka Trudie Grayová do práce a její dcera Dorothy před soudci řekla: „Neměli jsme co jíst. Hledali jsme na smetištích prázdné láhve, doma jsme je vyplachovali, abysme za ně dostali pár šupů na sendvič, nebo jsme žebrali před pekárnou. Jednou o víkendu, to mi bylo už devět, museli

Borovicka - Ukradl bohum smrt
všichni sourozenci do všelijakých rodin, ale na mě nějak
zapomněli. Tak jsem začala brečet.“

„Kdy to bylo?“ zeptal se soudce.

„Nebylo to jen jednou. Po pohřbu nás zase vysadili
před siročincem. Na krátkou dobu jsme se ale já a ségra
Audrey dostaly k babičce. A tam mi pořád tvrdili,
že jsem nemanželské dítě, tak ať držím hubu, nebo uvidím.“
Případ byl sice už dost rozsáhlý, přesto anebo právě
proto se stal stálým středem pozornosti novinářů i televizních
autorů. Dorothea Puentová měla dokonce i své
obdivovatele.

Soudní psychiatr, absolvent práv na Harvardu a lékařské
fakulty na Southern California Medical School,
doktor William Vicary, si prostudoval obsáhlé protokoly
a došel k závěru, že Dorothea Puentová je nemocná.

„Ocitla se ve velmi špatné situaci, má normální IQ
i dobrou mozkovou funkci. Mohli bychom její stav pojmenovat,
jako že jednou nohou stojí na slupce banánu
a druhou v plynové komoře. Tvrdí, že je doktorka psychiatrie,
má krásnou vilu v Mexiku, je členem důležitého
výboru, který sestavil guvernér Brown, a ten jí řekl,
že její symptomy jsou projevem smutné osobnosti. Vymýšlí
si scénu, v níž je ona sama něčím výjimečná. Vytvoří
si báječný snový svět a všichni ji budou uctívat,

77

77
klanět se jí a ona je všechny pozve na slavnostní večeři.“
Nebylo to zcela vymyšlené, ona totiž cosi podobného
před nedávnem prožila.

„My dva jsme společně sedávali na verandě,“ prohlásil
švagr Ricardo Ordo, „a ona se učila angličtinu.“

„Podle názoru doktora Vicaryho, měly problémy Dorotheyina
života kořeny v dětství, které bylo hnusné,
ohavné, brutální a krátké. Není to náhoda, že se ve své
charitativní podobě specializovala na opilce. Poskytovala
potravu mladým dívkám. Snažila se tak smazat vzpomínku
na svoji tvrdou minulost,“ řekl obhájce Vlautin.

„Jak mohl někdo takový, jako byla Dorothea Puentová,
vykonat tolik dobrých skutků a přitom být obviněn z tak
těžkých zločinů. Dorothea několikrát zdůraznila, že má
už od svých dětských let problémy se spaním. Málokdy
spala víc než čtyři hodiny. Někdy musela brát prášky na
spaní, dokonce dvojitou dávku dalmanu. To jsou dvě třicetimiligramové
tablety.“

13

Byl to velký proces, táhl se donekonečna. Brala prášky
a dávala je i svým pacientům. Nikomu tím nezpůsobila
žádnou bolest. Těžce nemocné posílala na onen svět
s citem a porozuměním. Někteří televizní diváci stáli na
její straně. Věřili, že nedostane trest smrti.
Jenže státní žalobce O'Mara měl jiný názor. 6. října
1993 začal před porotci, ale i před televizním publikem
kázat jako apoštol spravedlnosti. Podle jeho názoru
a přesvědčení by si obžalovaná Puentová zaslouhovala
nejvyšší trest.

„Doživotí nebo trest smrti ochrání společnost před
hříchy. Tím by se měl tento proces zabývat, ne se chlubit
počtem zavražděných. Nesnažme se v obžalované vidět
polepšenou duši. Není jí dvacet let, aby ji mohla omlou-

78

78
vat nezkušenost. Bylo jí padesát osm, když zabila Leonu,
bylo jí padesát devět, když zabila pana Finka. Cožpak
není tato žena odpovědná za své činy? Pustíme tuto
hříšnici na svobodu proto, že ji v dětství zneužívali?
Doktor Vicary zde prohlásil, že jen lidé se špatným svědomím
dělají špatná rozhodnutí. Pokud jí tak moc vadili
hnusní opilci, proč nezabila Johna McCauleyho, ten přece

Borovicka - Ukradl bohum smrt
byl nejhorším ze všech. Pokud si nevěděla rady, proč nezabila Patta Keleyho. Protože, když chtěla, tak svou zlost dokázala ovládat. A pokud byla ve svém myšlení emocionálně křehká, proč se dokázala za svého života sprátně s tolika lidmi? Proč přišlo k tomuto soudu tolik zvědavců, kteří se rozhodli svědčit v její prospěch? Podle mého názoru, dámy a pánové, nešlo u Puentové o neovladatelné nutkání, protože ona si přece velice chladnokrevně vybírala, které lidi zavraždí a které ne.
Tři roky měla ve vězení možnost přemýšlet o skutečnosti, že ti, co zůstali naživu, ji zažalovali, zatímco Ruth Moonroeová už odpočívala ve svém hrobě. Já jsem jejím jednáním pohoršen. Trest by měl být adekvátní. Byly to lidské bytosti. Měly právo na život. Co vlastně měly? Neměly auta, měly jen nízké dávky sociálního zabezpečení a své životy. Ona jim ale sebrala jejich šky, ukradla jim jejich životy, takže pak už neměly vůbec nic.“
Přestávky při soudních líčeních jsou stejně důležité, jako svědectví. Porotci vyslechli, co bylo potřeba, odcházeli do své místnosti, údajně podle televizních záběrů bledí a unavení. Po přestávce se však vrátil na malé pódium obhájce Kevin Clyon a znovu, už po kolikáté, bránil období jejího dětství. A jeho kolega Peter Vlautin řekl tichým, klidným hlasem: „Vážení páni porotci, sešli jsme se zde, abychom zvážili jednu jedinou odpověď na otázku: jaká je hodnota života Dorothy Puentové, musí být zabita, nebo ne?“
Porota se začala 7. října radit, jestli se obžalovaná připojí v Kalifornii k dalším odsouzeným k trestu smrti. Dohodli se však, že v jejím případě jde o vražednici ověřenou mnoha paradoxy. Nebyla schizofrenička, ne-

79

byla však ani nezpůsobilá. Ale nebyla také osobou, za jakou se vydávala. Porotci byli nešťastní. Radili se dlouho a pili už třetí rundu silné kávy, když dospěli k nerozhodnému výsledku. Jako by se domluvili, soudce Michael J. Virga prohlásil soudní řízení za zmatečné a úřad státního návladního se už dál nepokoušel o nový proces směřující k trestu smrti.

Obžalovaná Puentová měla v neštěstí štěstí. Odsoudili ji k nepodmíněnému doživotí. Když se o soudním rozhodnutí dozvěděli novináři, houfně se dožadovali o setkání s odsouzenou. Měli žně a obhájci také. Peter Vlautin se vyjádřil, že už nikdy nepřijme případ, v němž jde o trest smrti. Jeho kolega Kevin Clyon se vrátil do své advokátní kanceláře s rozhodnutím, že se vyhne případům, v nichž už od začátku jde o život.

Jeden z mnoha autorů, kteří psali o mimořádně zajímavém případě, uspořádal ještě setkání s reportéry, a Karla Nortonová se dokonce dostala až k úmrtnímu listu matky odsouzené, Trudie Grayové, o níž se nepsalo, že byla prostitutkou, ale že byla zdravotní sestrou. Její dcera Dorothea lhalo i ve věznici. Měla to prostě v krvi.

80

Mucholapka na blázny

1

„Tak povídejte, inspektore! Proč jste mě zavola?“
„Protože jste čaroděj, doktore Brusselsi, a já mám proti jiným výhodu, že to o vás vím.“
Inspektor Howard Finney seděl ve své kanceláři, proti němu u malého stolečku se dvěma křesílky z ohýbaného dřeva lékař James A. Brussels. Inspektor Finney byl jedním z úspěšných detektivů Federálního vyšetřovacího úřadu, doktor Brussels byl věhlasný psychoanalytik, jeden z nejlepších, kdo se zabývali studiem psychologie zločinců a rozhodli se aplikovat své poznatky v praxi.

V roce 1956 byl ve Spojených státech stálým členem odborné komise, kterou zřídil ředitel FBI Edgar J. Hoover jako poradní sbor.

Agenti FBI neměli „doktory a vědce“ příliš v lásce, sami většinou byli odchovanci takzvané tvrdé školy, ze zkušenosti věděli, že je jistější se zločinci se nepárat, nesnažit se jim domlouvat a přesvědčovat je, že zhřešili, spíš sáhnout po koltech dřív než oni.

„Tak o jaké čáry a kouzla vám jde, inspektore?“

„Ten starý známý se nám ozval. Atentátník.“

„Co? Já myslel, že už nežije. Kdy vlastně začal s vyhrožováním?“ zeptal se doktor Brussels.

Inspektor Howard Finney vstal, přešel k pancéřové skříni, obrádně ji otevřel a položil na stůl fascikl. Udělal to snad jen proto, aby rozhovor s věhlasným psychoanalytikem měl náležitě úřední formu, protože šestnáct let starý případ záhadného atentátníka znal doktor dopodrobna jako svých deset prstů.

81

81

„Je to náš starý známý fantom, doktore,“ řekl. „Zdá se, že už je zase v New Yorku a chystá se strašit naše milé město.“ Šel k oknu a pohlédl na příkrov smogu, ležící nad Manhattanem jako poklice z mléčného skla.

„Zopakujme si to, inspektore Finney,“ řekl doktor Brussels. „Jen abychom si věc ujasnili. Poprvé se ozval někdy za války, že?“

„Spojené státy ještě nebyly ve válečném stavu. Bylo to přesně 16. listopadu 1940, tedy víc než rok před Pearl Harborem,“ řekl inspektor Finney. „V paláci společnosti Edison na čtyřiašedesáté našli na okně časovanou nálož, která nevybuchla. Gumičkou k ní byl připevněn malý lístek s výhrůžkou: To je pro vás, podvodníci!“

„Říkáte, že nevybuchla, inspektore,“ zamyslel se doktor Brussels. „Myslíte, že měla vybuchnout?“

„Nerozumím, doktore. Cožpak existuje nějaká puma, která by neměla vybuchnout?“

„Právě takhle.“

„Jak to?“

„Ta puma neměla vadný mechanismus, neselhala pro technickou chybu, ta puma prostě neměla vybuchnout!“

„Jak jste na to přišel? Ani jste ji neviděl!“

„A také ji nepotřebuji vidět, inspektore. Jestliže na ni atentátník gumičkou připevnil lístek s tím prohlášením, pak chtěl, aby tu jeho výhrůžku někdo četl. Někdo od firmy Edison. Proto bomba měla postrašit, ale neměla vybuchnout. Kdyby vybuchla, pak by cedulka se sdělením, že u firmy Edison jsou podvodníci, byla někde ve vzduchu. Takže, inspektore, nešlo o atentát, pachatel nechtěl vyhodit palác společnosti do vzduchu, chtěl někoho postrašit a sám sobě si odreagovat vzpomínku na událost, která se ho nepříjemně dotkla.“

„Dobře, doktore, zní to logicky, ale proč by to dělal tak složitě? Tyhle věci si lidé obvykle vyřizují anonymními dopisy, v nichž oznámí prezidentovi společnosti, že je impotent, jen ať se zeptá své ženy, která má poměr s Portorikáncem, a všichni tři jsou bastardi.“

„Jedno i druhé má stejné kořeny,“ řekl doktor Brus-

82

82

sels. „Pisatel napsal sdělení pro své vlastní uspokojení. Hledal ventil pro pocitovanou křivdu a našel si tenhle podivný způsob vyjádření nesouhlasu s něčím, revolty proti něčemu, osobní obrany proti nepříznivému osudu.“

„Já nemám nic proti tomu, doktore Brusselsi, vy se vyznáte ve své branži, já zas ve své, ale druhé sdělení, které poslal atentátník redakci Washington Post, mělo docela jiný obsah a snad i smysl. Já se totiž nemůžu zbavit

Borovicka - Ukradl bohum smrt
pocitu, že ten člověk není blázen. Tohle má přece
všechny znaky logického myšlení," řekl inspektor Finney
a podal doktoru Brusselsovi fotokopii dopisu.
„Během války přestanu vyrábět bomby, protože jsem
vlastenec. Ale po válce budu společnost Edison žalovat.
Těžce bude pykat za všechny ničemnosti, kterých se dopustila.“
Doktor Brussels položil kopii dopisu na stůl,
zahleděl se do kouta, pak se zeptal: „Poslal to z New
Yorku?“

„Z Westchesteru, ale to je skoro totéž," odpověděl inspektor
Howard Finney a podal doktoru Brusselsovi další
dopisy atentátníka.

„Příčiny mají něco společného se společností Edison,"
řekl Brussels. „Buď je to zákazník, kterému upřeli jeho
práva, nebo zaměstnanec, kterého ošidili, urazili, nedodrželi
smlouvu, anebo..."

„Doktore Brusselsi," přerušil úvahy inspektor Finney,
„společnost Edison má tisíce zaměstnanců, od sekretárek
u psacího stroje přes vysoce kvalifikované inženýry,
party montérů. New York svítí proudem dodaným firmou
Edison. To jsou miliony zákazníků a bůhvíkolik
jich může být nespokojených. My už jsme taky udělali
své. Hledali jsme v právním oddělení, jestli firmu někdo
nežaloval a neprohrál. Pak se naši hoši nastěhovali do
osobního oddělení a prošli všechny spisy propuštěných
zaměstnanců. Mysleli jsme, že by mohlo jít o mstu.“

„Jenže?“

„Není žádné jenže, doktore Brusselsi. Ty bombičky se
objevovaly dál. Jednou na ulici, pak v divadle, v biografu.
Rozumíte, co tím myslím? Už ne u firmy Edison, ale

83

83
kdekoliv, přesně řečeno tam, kde bylo pohromadě hodně
lidí.“

Doktor Brussels vzal znovu do ruky složku s fotokopiemi,
listoval v nich, ale inspektoru Finneyovi bylo
jasné, že jde jen o kamufláž, že probírá možnosti, než
vysloví svůj názor. Byl přinejmenším překvapivý, ale
„čaroděj“ Brussels byl už takový. Proto ho agenti FBI
neměli příliš v lásce, připomínal jim kouzelníka z prvotřídního
varieté.

„Ten člověk není zločinec," řekl s důrazem. „Je nemocný.
Ta nemoc se jmenuje paranoia.“

„To je ovšem domněnka," namítl inspektor Finney.

„Zatím.“

„Chcete říct, že budete mít v ruce důkazy?“

„To přenechám vám, inspektore, a vašim lidem.“

„Co je to za nemoc, doktore?“

„Paranoia? Těžká a někdy obtížně rozeznatelná duševní
nemoc. Zcela normálně uvažující člověk může
být stížen bludnými představami, že ho někdo pronásleduje,
že je v neustálém nebezpečí, že je někým jiným,
než skutečně je, že jeho rodiče nebyli jeho skutečnými
rodiči, jeho otec byl slavný politik, filmový herec, prezident
či král.“

„Jaké jsou příčiny?“

„Většinou dědičné. Pak nastávají anomálie sluchové,
zrakové, čichové. To jsou ti blouznivci, kteří tvrdí, že se
jim v noci zjevil ten a ten svatý, že mluvili s Napoleonem.“

„Jinak je takový člověk k nerozeznání od ostatních?“

„Naprosto. V některých případech ani jeho nejbližší
okolí nic netuší. Většinou jsou to lidé fyzicky dobře vyvinutí.

Pětaosmdesát procent paranoiků má atletickou
postavu. A ještě něco, co je pro náš případ důležité, inspektore.

Paranoia se obvykle neprojevuje před pětatřicátým

rokem, proto musí být náš člověk asi padesátník.

Říkal jste přece, že je to šestnáct let starý případ?“

„Vy jistě víte, doktore Brusselsi, že vám naši hoši

Borovicka - Ukradl bohum smrt
přezdívají čaroděj, mně ale teď připomínáte spíš jasno-
84

84
vidce. FBI pracuje s ověřenými fakty, naše důkazy musejí
být hmatatelné a pochopitelné. Já nemůžu přijít
a říct: atentátníkovi je 48 let, protože podle teorie doktora
Brusselse...”

„To není moje teorie, inspektore Finneyi. Vypracoval
ji německý psychiatr Ernest Kretschmer. Mimochodem,
ještě něco. Mně se zdá, že ten náš neznámý není Američan.“
„Kde jste zas vykouzli tohle?“

„V jednom z jeho výhrůžných dopisů je výraz rude
infamous – hanebné ničemnosti. Vy byste to takhle napsal,
inspektore? Já ne. Já bych asi použil výraz shameful
– ostudné. Ten člověk je podle mého názoru přistěhovalec,
nenarodil se ve Spojených státech.“

„Jste velice laskav, doktore, vaše úvahy jsou opravdu
pozoruhodné, ale poraďte mi, jak mám toho zločince
hledat? Není rodilý Američan, trpí bludnými představami,
je mu asi padesát, má atletickou postavu.“

„A především, inspektore Finneyi, prožil něco šokujícího,
nepříjemného nebo nespravedlivého ve spojitosti
se společností Edison.“

Ještě chvíli seděli, chvíli chodili sem a tam, oba se
snažili utřídit si úvahy a informace, pak se doktor Brussels
zastavil u okna a pohlédl ze sedmnáctého patra kanceláře
FBI do propasti newyorské ulice, kde se neslyšně
pohybovala nekonečná řada automobilů.

„Dejte to písmo grafologům, inspektore,“ řekl potom.

„Ti nám o atentátníkovi řeknou taky své.“

„Už se stalo, doktore Brusselsi. Tohle my děláme automaticky,“
odpověděl inspektor Finney, vytáhl ze zásuvky
posudek a podal ho svému partnerovi.

„To mi říkáte až teď?! Já si tady lámu hlavu, a vy máte
analýzu v šuplíku.“ Vzal posudek, sklonil se nad ním
a soustředěně studoval větu za větou. Pak mumlal jen
tak pro sebe. „Vždyť jsem říkal, že mu je skoro padesát.
Puntíčkář, sporádaný, slušný a pozorný k okolí, jistě se
denně holí, každé ráno si bere čistou košili, s nikým se
nehádá.“

85

85
„Ale jak by se mohl dostat do sporu se zaměstnavatelem?“
zeptal se inspektor Finney. „Takový vzor lidských
ctností!“

„Precizní písmo. Kaligrafické. To neříkám já, ale grafologové
z vaší laboratoře. Já vám k tomu jen dodám, že
je to samotář, nezajímá se o ženy, což vyplývá z hlubokého,
až nenormálního vztahu k matce, doma nemluví
anglicky...”

„Doktore!“ zvolal inspektor Finney a zvedl ukazovák.

„Já bych řekl, že je to Polák, Čech, možná ruský běželec.
Vyjadřuje se tak strojenou angličtinou, jako by si
každé slovo musel ověřit ve slovníku, jako by si to všechno
nejdříve napsal nanečisto a pak to překládal. Kde bydlí
Poláci?“

„V Connecticutu a někteří v Bridgeportu.“

„Na cestě z Connecticutu je Westchester. Dopisy podával
ve Westchesteru. Nechtěl chodit na poštu, kde ho
znají, ale nechce zas jezdit bůhvíkam, a tak je hodí do
schránky cestou do práce.“

„Jste si tím jistý, doktore?“ pochyboval inspektor Finney.

„Jistý, inspektore? Může si být člověk na tomto světě
vůbec něčím jistý?“ Odmlčel se, prohlížel si nehty, klepal
špičkou boty o nohu židle, pak vstal, napřímil se a řekl
prorockým hlasem: „V poslední době se málokdy mýlím,
inspektore, a proto mám pro vás konkrétní návrh.
Nebudeme čekat, až se ozve nebo přihlásí, my mu prostě

Borovicka - Ukradl bohum smrt
nastražíme past, do níž se chytí.“ Pak dodal skromněji:
„Anebo by se měl chytit.“

„Vynašel jste snad mucholapku na blázny, doktore
Brusselsi?“

„Na lep nám nesedne, inspektore, na psychologickou
fintu snad ano. Dáme mu možnost, aby se proslavil.
Možná že si o sobě nemyslí, že je Napoleon, podle těch
dopisů a bombiček však o publicitu stojí. Já bych řekl,
že dokonce touží po tom, aby se Amerika dozvěděla, jaký
je hrdina – anebo chudák. Zavolejte si novináře a dejte
jim popis pachatele.“

86

86

„Ale vždyť ho nemám, doktore!“

„Jak to, že nemáte? Asi padesátiletý, svobodný, s vysokoškolským
vzděláním, velice inteligentní,“ začal doktor
Brussels.

„Jak víte, že má vysokou?“

„Nevím, ale určitě vím, že mu právě tahle maličkost
zálichotí...“

3

Federální vyšetřovací úřad je instituce s dvaceti tisíci
zaměstnanci. V roce 1956 zde pracovalo nejméně patnáct,
ale možná i šestnáct tisíc odborníků. V laboratořích
a na výzkumných pracovištích působili vědci na
nejvyšší úrovni. Mimo to měl FBI seznamy externích
spolupracovníků, které podle potřeby povolával. Inspektor
Howard Finney byl vedoucím oddělení. Když
se rozloučil s doktorem Brusselsem, zavolał si jednoho
z nejlepších detektivů Byrnese a specialistku z právního
oddělení Alici G. Kellyovou; pověřil je šetřením u firmy
Edison.

Na štědrý den vybuchla další bomba a na silvestra
druhá. Atentátník reagoval na články v novinách svérázně.
Jednou večer zazvonil telefon v bytě doktora Brusselse,
o němž se novináři zmiňovali jako o psychologu
čarodějovi, a neznámý hlas řekl:

„Dejte si pozor! Neplete se do věcí, do kterých vám
nic není!“

Tak jako před lety v případě únosu Lindberghova dítěte
začali se agenti FBI za odborného vedení doktora
Brusselse domlouvat s neznámým pachatelem prostřednictvím
tisku. Uvěřejnili v novinách prohlášení určené
atentátníkovi, ten pak odpověděl dopisem:

„Nepředpokládejte, že se právě teď vzdám. To by bylo
hloupé. Podceňujete mou inteligenci. Já si už najdu
cestu, jak přivést firmu Edison k rozumu.“

87

87

Diskuse nevedla k ničemu. Potvrdila jen doktoru
Brusselsovi, že se ve svých úvahách nemýlil. Pachatel,
stížený bludnými představami, snad ani nestál o to, aby
nebyl dopaden, v každém případě si však chtěl před veřejností
zachovat podle svých představ čestnou tvář.

Práce kriminalistů není tím nablýskaným dobrodružstvím,
jak ji známe z detektivek, vyžaduje mravenčí píli.

V případě neznámého atentátníka skončila úspěchem
FBI. Alice G. Kellyová, jedna z šesti pracovníků FBI, které
se probíraly v osobním oddělení firmy Edison kádrovými
materiály zaměstnanců, se začetla do jedné ze složek,
pak ji sklapla, dala do aktovky a spěšně odešla.

„Jmenuje se George Metesky, inspektore,“ řekla, když
dorazila do Finneyovy kanceláře. Pracoval u firmy Edison.
V jednátřicátém roce. Přesně pátého září měl těžký
úraz. Při práci došlo k silnému elektrickému výboji, Metesky
byl zasažen. Odvezli ho do nemocnice, ale odtud
ho brzy propustili. Nebyl zraněn. Aspoň ne očividně.
Pracovat však nemohl. Trpěl silnými bolestmi hlavy. Firma

Borovicka - Ukradl bohum smrt

Edison mu zaplatila jednorázové odškodné a rozvázala s ním pracovní poměr. Metesky však žádal o invalidní důchod. Firma odmítla. Podal tedy žalobu, ale proces prohrál. Pak ještě psal rozhořčené dopisy, stížnosti, ale najednou jako když utne.“

„Kdy napsal poslední?“ zeptal se inspektor Finney.

„Přesně 4. listopadu 1940.“

Inspektor šel k pancéřové skříni, položil na stůl složku se spisy, chvíli v nich listoval, když vzhledl, oči se mu smály.

„A pak vybuchla první bomba,“ oznámil.

Poděkoval Alici Kellyové, poslal Byrnesa za Meteskym, zatelefonoval doktoru Brusselsovi.

„Moc se omlouvám, doktore, že jsem vás podceňoval.“

„Co se proboha děje, inspektore?“

„Ve všem jste měl pravdu. Ve všem.“

Agent Byrnes se vrátil asi za dvě hodiny a všichni si sedli ke konferenčnímu stolu.

88

88

„Svobodný,“ referoval Byrnes z poznámek. „Žije se dvěma sestrami. Nebyl trestán. Je nemluvný a nerudný. Nepracuje. Domovník řekl, že je to ubohý invalida.“ Mezitím pokračovala komunikace v novinách a atentátník se v jednom ze svých dopisů zmínil o skutečnosti, že 5. září 1931 utrpěl těžký úraz, který ho nadosmrti poznamenal. To už byl pro agenty FBI důkaz. George Metesky byl právě v ten den zasažen proudem. Dojeli si pro něj a on se bez vytáček přiznal. Doktor Brussels tímto případem opět prokázal, že je opravdovým kriminálním čarodějem, který vypátrá pachatele, aniž vytáhne paty z domu.

89

89

90

Mladý anděl smrti

1

Mnohokrát jsem se přesvědčil, že lidé nejsou takoví, jak vypadají. Zvláště ženy. V mnoha případech hezké ženy. Kdoví proč mladé zdravotní sestře začali hned po nástupu říkat Marinabella. Jmenovala se Gertruda Steinová. Bylo jí čtyřadvacet. Měla skoro vždycky dobrou náladu a usmívala se, i když se jí něco nelíbilo; třeba když jí vrchní sestra vyčítala, že se flinká a kolegyně z horního patra na ni ukazovaly prstem, když pochodovala po chodbě s tácem předepsaných medikamentů.

Marinabella si však za všech, i nepříjemných, okolností věděla rady. Lékařům se líbila už proto, že dostali konečně mladou ošetřovatelku, ale také, jak se po nástupu zdálo, spolehlivou. Ona si totiž pamatovala i to, co si její kolegyně musely poznamenat na lístek papíru.

V polovině února, když byla tma i tam, kam mělo aspoň na chvíli zazářit slunce, si většina zdravotních sester pospíšila při roznášce pilulek, protože se chtěly dívat na mistrovství světa v krasobruslení. Oba německé páry měly totiž naději na dobré umístění. Marinabella nespíchala, jako by ji to mistrovství nezajímalo.

Když jí holky řekly, aby sebou mrskla, tak jim odpověděla:

„Jenom se, dámy, nestarejte, já vás ještě stačím dohonit.“

„Víš, jak dlouho to bude trvat?“

„Jo. Víím, a ještě vám prozradím, že se tam potlouká chlap s píšťalkou v hubě.“

„Jo, při hokeji. Dneska je tam ale krasobruslení!“

91

91

zdálo se, že je všechno v pořádku, za hodinu, když všichni tleskali vítězům, první parta ošetřovatelek zjistila, že pacientka, sedmdesátiletá babička, zemřela. Ta

Borovicka - Ukradl bohum smrt
zpráva nezpůsobila poplach, v nemocnici čeká smrt za každým rohem.

Marinabella přijela s nosítky, zabalila mrtvou s pomocí dvou kolegyní do prostěradla. Pak šla do koupelny, aby se osprchovala, za chvíli jí končila směna. Na klinice byla známa určitá pravidla. Vrchní sestra byla přísná, moc se s ostatními sestrami nekamarádila, měla totiž víc než přátelský poměr s Marinabellou. Ta se pak velmi rychle vyšvihla na jedno z nejlepších míst ústavu, stala se zástupkyní vrchní sestry, což bylo neobvyklé. Proto se její neúspěchy nestaly hned signálem, že v organizaci kliniky není něco v pořádku. Když bylo Marinabelle sedmadvacet, při dodatečném rozboru klinických zápisů se objevilo varovné číslo. Když ji zatkli, měli důkazní materiál na dalších pět náhlých úmrtí v době, kdy měla službu.

Byla zrovna na dovolené ve švýcarských Alpách s vrchní sestrou, když se na klinice objevili policisté v civilu a začali listovat ve statusech. Po návratu se 11. března 1986 přiznala, že zavraždila šest pacientů.

„Proč jste to udělala?“ zeptal se detektiv Gross.

„Protože stejně neměli naději na uzdravení.“

„Jakým způsobem jste je zabíjela?“

„Catapresanem.“

„Co je to za preparát?“

„Sníží krevní tlak.“

„Jak jste si své oběti vybírala?“

„Podle statusu.“

„Měla jste tolik drзости, že jste se dokázala stát katem těžce nemocných?“

„Chtěla jsem jim pomoci, nedovedete si představit, v jakých bolestech ve dne i v noci umírají. Já jsem jim chtěla to utrpení zmírnit.“

„To nejsou přijatelné důvody. věděly o vašich rozhodnutích vaše kolegyně?“

92

92

„To se budete muset zeptat jich.“

„To se ptáme vás. Naši odborníci totiž zjistili, že většině ze zavražděných se po operacích už dařilo dobře, těšili se, že se v předpokládaném termínu vrátí domů.“

„Nevím o tom, že by byl zemřel uzdravující se pacient.“

„My jsme jich zjistili sedmnáct, a ne šest, k nimž jste se přiznala. Všechno to byly vraždy z nízkých pohnutek a chladnokrevně spáchané.“

2

Prokurátor Harry Manson vyšetřoval a sestavoval spis podezřelý velmi dlouho. Předložil prý stostránkový elaborát s ohromujícím obsahem. Připravovaný soud nebude mít snadnou práci. Bude nutné najít přesvědčivé odpovědi na dvě základní otázky. Proč zdravotní sestra zabíjela bezbranné a jak bylo možné, že mohla po dobu několika let dávat pacientům smrtelné dávky medikamentů, aniž si toho některý z lékařů nebo ostatního personálu všiml.

Všimli si několika podstatných věcí, ale nechtěli se zaplétat do nepříjemností. Zjistili totiž, že pohledná černovlasá Marinabella měla potíže s učitelem už v obecné škole, že ze studia školy pro zdravotní sestry odešla s odřenýma ušima. Přesto později dostala dobré místo na dobré klinice. Stala se zástupkyní vrchní sestry. Kolegové i kolegyně se přesvědčili, že jsou lesbičky, které se milují.

Tato skutečnost byla odpovědí na mnoho otázek. Lékaři i zdravotní sestry raději mlčeli, než aby proti rozhodnutím šéfky protestovali. Nebylo to správné stanovisko.

V září roku 1985 jeden z mladých ošetřovatelů přistihl sestru Steinovou, jak podala jistému pacientovi

Borovicka - Ukradl bohum smrt
lék, který mu nikdo nepředepsal. Neohlásil to hned,
protože měl strach, aby se mu vrchní sestra nepomstila.

93

93

když pacient po dvou dnech zemřel, řekl ošetřovatel
jednomu kolegovi, co viděl. Oba se však dohodli, že se
nebudou do ničeho nepříjemného zaplétat, mohli by čekat
vyhazov.

3

Za půldruhého roku zemřela další pacientka, právě toho
večera, když měla noční službu sestřička Gertruda
Steinová. Pacientku přivezli večer z jiného ústavu. Byla
ve velmi dobrém stavu. Ale sestra Steinová při přijímacím
papírování mávla rukou a řekla, že ta žena bude
do půlnoci stejně mrtvá. Takové sdělení bylo hloupou
nehorázností, ale sestra Steinová napsala do záznamu,
že paní Kardošová byla kolem půl jedenácté na vlastní
přání převezena na P., což znamenalo na patologii. Jedna
kolegyně příštího dne ráno našla v plechovce na odpadky
několik prázdných ampulí od catapresanu. Nikdo
nevěděl, proč je tam někdo dal, nikdo z lékařů ani
ošetřovatelek catapresan ani nepředepsal, ani nevstříkoval.
Ošetřovatel tedy primáři poradil, aby zemřelé
pacientce odebrali vzorek krve a poslali jej do laboratoře
na analýzu. Ten prý si někdo odnesl a pravděpodobně
ampulku zahodil, protože se už nenašla.

V úterý, 7. ledna 1986, zemřela další pacientka, v koši
na odpadky se zase objevily prázdné ampule catapresanu
a zdravotní sestra Steinová měla opět té noci
službu. To ale ještě nebylo všechno, třetí den se pod
dozorem ošetřovatelky Steinové vše opakovalo. Napsala
do výkazu, že v 19.20 báječně exitoval pacient
Schulz.

Vždycky byla při náhlých úmrtích ošetřovatelka Steinová.
Teprve 5. února 1986, kdy v noci zemřela další
pacientka a ve skřínce scházely tři ampule catapresanu,
vedoucí lékařka oznámila podezřelé zdravotní sestře,
aby nechodila do práce, dokud se nezačne pátrat po

94

94

podivných okolnostech. Steinová poslechla, sebrala se,
ani se nerozloučila, a odjela na dovolenou na lyže do
Švýcarska.

4

Když se po týdnu odpočinku vrátila domů, byla už na
nádraží zatčena. Policisté měli v ruce příkaz přivést ji na
policejní stanici. Prokurátor totiž stihl za týden, kdy se
opalovala na horách, dát dohromady všechna podezřelá
úmrtí na oddělení intenzivní péče od dne, kdy do služby
nemocnice nastoupila krásná, ale velmi drzá ošetřovatelka
Steinová. Od roku 1984 do zatčení zemřelo 32 pacientů,
ve 23 případech měla službu sestra Steinová.
Prokurátor Heropitz nařídil exhumaci všech pohřbených
pacientů. Aby bylo možné zjistit ve tkáních přítomnost
smrtelně působícího catapresanu, případně chloridu draselného,
musel ústav soudního lékařství v Düsseldorfu
získat za cenu 160 tisíc marek neomylný přístroj. V sedmnácti
případech dokázal v mrtvých orgánech přítomnost
smrtelné dávky catapresanu nebo chloridu draselného.
Catapresan je přípravek užívaný ke snížení vysokého
tlaku, ve vysokých dávkách, použit nitrožilně pacientům
s nízkým tlakem, cévy zúží, tím se zastaví přívod krve
k srdci a srdce přestane pracovat. Když by se současně
použila silná dávka chloridu draselného, nelze zachránit
postiženého pacienta, už mu není možné vrátit
život. Zdravotní sestra byla usvědčena.

Milenka odsouzené, vrchní sestra, už při první návštěvě
v kriminále prohlásila, že zdravotní sestra Gertruda

Steinová byla tou nejlepší ošetřovatelkou v jejím oddělení, jakou kdy měla.

95

95

96

Téměř dokonalá vražda

1

Rhode Island je jedním z amerických států oplývajících přírodními krásami. V obrovské zátocě Atlantského oceánu se zelenají ostrovy jako stvořené k odpočinku. Romantické pláže, přístavy pro čluny s rychlými motory, plachetnice, ale i soukromé jachty s dvacetičlennou posádkou, pečlivě udržované golfové greeny a báječné stezky pro jízdu na koni. Proto se do tohoto pozemského ráje nastěhovalo asi dvě stě padesát milionářských rodin. Mají zde rozlehlé vily se vším, co k nim patří, paláce si dali postavit Astorovi a Vanderbiltovi. Clarendon Court je venkovské sídlo s padesáti místnostmi a bohatým příslušenstvím. Majitel ho kdysi pronajal hollywoodským filmařům a ti v tomto exkluzivním prostředí natočili film Horních deset tisíc s Grace Kellyovou v hlavní roli. Clarendon Court patří milionáři Clausi von Bülowovi, významnému spolupracovníkovi nejzámožnějšího muže světa, miliardáře J. Paula Gettyho.

Claus von Bülow je sympatický muž v nejlepších letech, je mu čtyřiapadesát, ale vypadá na míň, je vysoký, trochu připešatělý, ale na první pohled sympatický, v nejvyšší mezinárodní společnosti se cítí jako ryba ve vodě. Má dobrou pověst. Je chytrý, vzdělaný, ve finančním světě uznávaný.

Krátce před vánočními svátky 21. prosince 1980 seděl se svým nevlastním synem princem Alexanderem von Auerspergem u snídaně. Dvaadvacetiletý mladý muž byl synem jeho ženy z prvního manželství.

97

97

„Kde je matka?“ zeptal se Alexander a podíval se na hodinky.

„To bych taky rád věděl,“ odpověděl otčím.

„Tys ji dnes ještě neviděl? Za chvíli bude deset.“

„Vstával jsem už v pět. Vyvenčil jsem psy, pak jsem četl v knihovně. Možná že Sunny ještě spí.“

„Teď?“ divil se Alexander. Včera večer si s matkou povídal v jednom ze salonů v přízemí, byli tam vlastně všichni, i jeho nevlastní sestra Cosima. „No, počkej, matka přece včera večer odešla, říkala, že jí není dobře.“

„Šla si lehnout. Půjdu se na ni podívat,“ řekl Claus von Bülow a spěšně odešel. Za chvíli se vrátil, už ve dveřích volal: „Pojď se mnou, prosím tě!“

Prošli chodbou, po schodech do první patra, vešli bez zaklepání do ložnice, otevřenými dveřmi koupelny ji zahlédli. Ležela zkroucená na mramorové podlaze, obličejem dolů. Martha von Bülowová, zvaná Sunny, byla v bezvědomí.

Pak už šlo všechno ráz na ráz. Klidný dům se změnil v nádražní čekárnu těsně před odjezdem vlaku. Telefony, rozkazy, mobilizace rychlé pohotovosti. Pak pár vteřin siréna záchranné lékařské služby, nosítka a všechno ve velkém spěchu, v poklusu. Vrtulníkem ji dopravili na kliniku do Providence. Nepobyla tam dlouho. Znovu ji naložili a dva lékaři s ní odletěli do New Yorku na špičkové zdravotní pracoviště Columbia Presbyterian Medical Centre.

„Proč, pane doktore?“ zeptal se Claus von Bülow.

„Protože jedině tam jí mohou pomoci.“

„Proboha, co se vlastně stalo?“

„Inzulinový šok.“

„Jak tomu mám rozumět? Co je inzulinový šok?“
„Náhly pokles hladiny cukru v krvi. Naměřili jsme jí pouhých devětdvacet miligramů na sto kubíků krve. Měla by mít sedmdesát až sto dvacet. Navíc jsme zjistili dvojnásobně vysokou hladinu inzulinu. To je příčinou kómatu.“

„Kde se vzalo tolik inzulinu?“ zeptal se Alexander.

98

98

„Zdá se, že jde o syntetický inzulin. Musela si ho píchnout. Ve většině případů je takové předávkování smrtelné.“

Alexander von Auersperg byl skutečný princ. Pocházel ze starého rakouského rodu. Jeho otec, první manžel nynější paní von Bülowové, byl princ Alfie von Auersperg. Rodina sídlila v Salcburku, kde žila také její dcera z prvního manželství Annie-Laurie, nazývaná Ala. Provдалa se za rakouského mnohonásobného milionáře Franze Kneissla, dědice světoznámé továrny na lyže a jiné sportovní potřeby. Děti příležitostně navštěvovaly matku na jejím nynějším sídle Clarendon Court, Alex přijel, aby s matkou strávil štědrý den i silvestra. Alexander von Auersperg byl vzdělaný mladý muž.

Tragická událost ho velmi rozrušila. Nedotkla se naopak jeho nevlastního otce. Claus von Bülow jako by neštěstí ignoroval. Proč se ho náhlé onemocnění manželky vůbec nedotklo? Alex věděl o matčině nemoci dost, aby si dovedl spočítat, v jakém je nebezpečí. Věděl také, ještě předtím než mu to v nemocnici Columbia Presbyterian Medical Centre vysvětlili, jak nebezpečné je u diabetiků předávkování inzulinem.

Matka trpěla cukrovkou od roku 1967, od narození dcery Cosimy. Když ještě všichni žili spolu, stokrát prožil její nepříjemné stavy náhlé únavy. Najednou si musela jít lehnout, nedokázala se na nic soustředit, někdy měla dokonce potíže s řečí. Zadržávala, nedokázala se vyjádřit. Dobře si byla vědoma, že větší dávka inzulinu je pro ni smrtelně nebezpečná. Zbývala jediná úvaha, že by to udělala schválně. Jeho matka však nikdy nemyslela na sebevraždu, milovala život. Proč by si sama chtěla přivodit smrt? Jestliže však nešlo o nešťastnou náhodu, pak muselo jít o úmysl. Znal všechny obyvatele rodinného sídla Clarendon Court a nikdo z nich nepřicházel v úvahu jako vrah. Mimo jediného, mimo Clause von Bülowa.

99

99

2

Martha von Bülowová, rozená Crawfordová, byla stále krásná a duchaplná žena. Počítala se k nejbohatším ve Spojených státech. V americké společenské hierarchii patřila mezi špičku. Její majetek se odhadoval na sedmdesát milionů dolarů. Její manžel byl významným podnikatelem, finančním expertem, a ještě před několika lety hlavním finančním poradcem „velkého“ Gettyho. Už to znamenalo nejvyšší společenské zařazení. Bülowovi obývali v New Yorku luxusní dvanáctipokojový ateliérový byt s terasami na Páté avenui, na víkend v létě i v zimě, na delší i kratší dobu, jezdili do svého paláce Clarendon Court. Měli všechno, mohli všechno, žili na nejvyšší úrovni. A přesto mezi nimi stála hráz jistého neporozumění. Pritom Claus von Bülow spravoval majetek své manželky svědomitě a úspěšně. Rozhodně si na jeho obchodní transakce nemohla stěžovat. Ale pod blyskavým pozlátkem nebylo všechno v pořádku.

„Tak vy si myslíte, paní Schrallhammerová, že tam něco nehrálo?“ zeptal se policejní poručík John Reise.

„Proto jsem přišla,“ řekla dobře vyhlízející, vkusně oblečená devětapadesátiletá komorná.

„Vaše celé jméno, paní?“

„Maria Schrollhammerová.“

„Vy jste Němka?“

„Pocházím z Německa. Totiž moji rodiče se přistěhovali z Německa.“

„Pracujete jako služebná v Clarendon Court u paní Bülowové?“

„Už třicet let, ale ne jako služka. Jsem komorná milostivé paní a také důvěrnice Sunny von Bülowové.“

„Sunny je přezdívka?“

„Jméno pro přátele.“

„A co se vám nezdá?“

„Můj pán, Claus von Bülow. Nelíbí se mi jeho pohled.“

„Dívá se jako bazilišek...“

100

100

„Vy víte, jak se dívá bazilišek?“

„V tom domě se něco děje.“

„Proč si to myslíte?“ zeptal se poručík Reise.

„Protože tohle není poprvé. Stalo se to už vloni a taky o Vánocích. Všichni seděli na Štěpána večer po večeři ve velkém salonu. To je krásně zařízená místnost s nábytkem z osmnáctého století. A právě ten večer se to stalo.“

Zrovna jako teď 20. prosince. Sunny, tedy milostivá paní von Bülowová, najednou začala mluvit nesouvisle, zadržovala, nemohla vyslovit některá slova. Bylo to hrozné a bylo to trapné. Tak jsme ji s mladým pánem odvedli do ložnice a uložili do postele.“

„Tenkrát, nebo teď?“

„Tenkrát.“

„Zavolali jste lékaře?“

„Ne. Milostpán řekl, že se z toho vyspí a ráno bude zase dobře.“

„V jakém byla stavu?“

„Já nevím, jak to bylo dál, musela jsem odejít a vrátila jsem se až ráno. Ležela bez hnutí na posteli a milostpán vedle ní. Vykřikla jsem, když jsem spatřila, že je v bezvědomí, protože vypadala jako mrtvá, ale milostpán jen mávl rukou a řekl klidně, že spí. Věděla jsem, že to není pravda. Takhle totiž nevypadá nikdo, kdo spí, takhle vypadají mrtví. Tak jsem mu nabízela, že zavolám doktora, ale ne, znovu řekl, že jí nic není, jen spí.“

„Nepokusila jste se ji probudit?“

„Zvedla jsem jí hlavu, ale ta zase bezvládně spadla do polštářů. Pane poručíku, bylo to hrozné, ale nemohla jsem nic dělat. Pán to nedovolil.“

„Kdo všechno byl ještě v domě?“ zeptal se poručík Reise.

„Mladý pán přijel na Vánoce tak jako letos.“

„Tak jste ho přece mohla požádat o pomoc!“

„Musela jsem počkat, až se vrátí z tenisu. Přišel asi v půl páté odpoledne. Řekla jsem mu, co se stalo. Šel za otcem a pak zatelefonoval pro záchranku. Když Sunny odváželi do nemocnice, už sotva dýchala.“

101

101

Poručík Reise se hned poté vypravil do Providence.

Měl štěstí, lékař, který Marthu von Bülowovou tenkrát ošetřoval, měl službu i dnes, a protože šlo o tak prominentní pacientku, pamatoval si dopodrobna, jak to tenkrát bylo.

„Říká se tomu inzulinové kóma. Hladina cukru v krvi povážlivě poklesla. Udělali jsme rychle nejnutnější analýzy, pak jsme jí dali glukózu. Za pár minut se probírala.“

„Co jste s ní dělali potom?“

„Nechali jsme si ji ještě asi měsíc na pozorování, pak jsme ji propustili. Byla v pořádku.“

„Našli jste příčinu té, řekněme, slabosti?“

„To nebyla slabost, to byl velmi vážný stav. O pár minut později mohlo být pozdě. Ne, nenašli jsme nic. Víte, poručíku, inzulínové kóma může nastat po požití většího množství léků, ale žádné stopy po medikamentech v laboratoři nenašli. Nebo po požití většího množství alkoholu. Ale ten tenkrát v krvi také neměla.“

„Třetí možnost není?“

„Teoreticky je. Předávkování inzulinem. Ale to u inteligentních diabetiků nepřichází v úvahu. Vědí, kolik si mají píchnout a kdy.“

Poručík Reise si dal znovu zavolat komornou z Clarendon Court, přátelsky si s ní povídal, aby rozhovor nevypadal jako výslech, a ona se mu po chvíli svěřila se svým tajemstvím.

„Já jsem od té doby neměla klid, pane poručíku. Pořád jsem musela myslet na to, že jí to udělal milostpán, a tak jsem začala po bytě hledat.“

„Co jste chtěla najít?“

„Já nevím. Neměla jsem ponětí. Ale říkala jsem si, že přece někde musí být nějaká stopa.“

„Prohledávala jste skříně a zásuvky?“

„Všechno. Počkala jsem si, až panstvo nebylo doma, a pak jsem se do toho dala. Dělal jsem, že uklízím.“

„A našla jste něco podezřelého?“

„Představte si, že našla. Pán měl ve své skříňce nece-

102

sér. Takový obyčejný, z černého vinylu, ale vevnitř měl tři věci. Lahvičku s tabletami, nějaký prášek a nažloutlou pastu. Pak ještě krabičku s jinými tabletami a na ní jméno Leslie Baxter.“

„Bez nálepky? Bez názvu?“

„Ano. Jen s tím jménem.“

„Máte ponětí, kdo to je?“

„Ne. Jakživa jsem to jméno neslyšela.“

„Měla jste se přesvědčit, co obsahovaly ty lahvičky, paní Schrallhammerová,“ řekl poručík vyčítavě.

„Však jsem to také udělala. Vzala jsem z každé jednu tabletu a trochu té pasty, šla jsem do lékárny a nechala jsem udělat rozbor. Řekla jsem, že to mám doma po nebožce mamince a nevím, jestli to není škoda vyhodit.“

„Co to bylo?“

„Ve všech případech valium. Pokaždé v jiné formě.“

„Máte ponětí, k čemu slouží valium?“

„Řekli mi to v lékárně. Sedativum.“

„Uklidňující prostředek. Mohl ho mít pro sebe, ale nemusel.“

„Náš milostpán nepotřeboval uklidňující prostředky, pane poručíku. Ten byl klidný jak kus ledu.“

„Myslíte, že to mohla potřebovat paní?“

„Já jsem se na to bála zeptat. A pak se to opakovalo. Řekla jsem si, že na to v nemocnici stejně musejí přijít.“

„Kdy se to opakovalo?“

„Zase se jí udělalo tak špatně. Koncem dubna to bylo.“

Byla asi týden na klinice, dělali jí všechny možné testy, ale nic. Když se vrátila, tak mi akorát řekla, že jí zakázali prášky pro spaní a alkohol.“

„Pila?“

„Ne tak, jak myslíte. U nás se pořád pilo a připíjelo na něco, na někoho. No, tak si asi někdy lízla. Jenže já jsem pak objevila ještě něco podezřelého.“

„Copak jste mohla nepozorovaně slídit po domě?“

„Mohla. Páni odletěli do Rakouska na svatbu Aly. To je dcera z prvního manželství milostpaní, vdala se za bohatého továrníka. Lyže Kneissl. Když odjeli, tak jsem

103

zase prohlídla pánovy věci. Znovu měl v neceséru valium,

Borovicka - Ukradl bohum smrt
ale taky injekční stříkačku a jehlu a jednu ampulku
s inzulinem. Na co on potřeboval inzulin?“

„Aby ho píchl manželce, když bylo třeba.“

„Dělala to sama.“

„Proč tedy?“

„To jsem taky dost dlouho nevěděla. Ale potom jsem
na to přišla. Potom, když se jí o Vánocích udělalo špatně
a někdo řekl, že si vzala moc velkou dávku inzulinu.
Ona si ji nevzala! Proč by to dělala? Tu dávku jí někdo
píchl! Můžete hádat, pane poručíku, kdo.“

„Měla nějaké podezření?“

„Já jsem měla. Ona mu věří jako bibli. Pak už ani nikam
nechodili, seděli doma, až jsme se pár dní před Vánocemi
stěhovali k moři do Clarendon Court. A pak ji
odvezli. Dodnes se neprobrala.“

Doktor Finkelstein byl rodinný lékař a vlastně i rodinný
přítel. U něho se objevili Alexander a Ala, děti z prvního
manželství. Komorná je znala od narození a byla
jim druhou matkou, proto se jim svěřila se svými obavami.
Odjeli do ordinace doktora Finkelsteina, aby se
s ním poradili. Starý pán byl velice opatrný, mluvil všeobecně
o možnostech a souvislostech, neřekl nic o své
pacientce, ale připustil, že inzulinové kóma lze přivodit
předávkováním inzulinu. Takový zásah by se ovšem
rovnal vraždě.

3

Martha von Bülowová nezemřela, ale z bezvědomí se
zatím neprobrala. Lékaři ji při životě udržovali umělou
výživou. Děti matku pravidelně navštěvovaly, 5. ledna
1981 se objevily v kanceláři věhlasného newyorského
právníka Richarda Kuha. Když mu vysvětlily, co se stalo,
vyslovil Alexander von Auersperg osudnou větu:

„Máme důvodné podezření, že se náš nevlastní otec

104

104

Claus von Bülow pokusil zavraždit matku injekcemi inzulinu.“

Advokát Kuh byl starý praktik, měl za sebou nejeden
souboj se spravedlností a dost životních zkušeností.

Dlouho mlčel, uvažoval jak dál, pak prohlásil:

„Váš nevlastní otec je osobnost. Patří ke smetánce
smetánky. Když o něm budeme něco takového tvrdit,
musíme mít možnost dokázat to. Máme důkazy? Nemáme.
Když je nemáme, tak si je musíme opatřit. Ale znovu
vás upozorňuji, Claus von Bülow není leckdo. Má
dlouhé prsty a prvotřídní pověst. Obvinít takového muže
z vraždy není jen tak. Nejdřív pověřím šetřením schopného
detektiva. Pak vám dám vědět. Pozdravujte maminku.

Už je z toho venku?“

„Je stále v bezvědomí.“

Vynikající klinika New Yorker Columbia Presbyterian
Hospital na Manhattanu na břehu Hudsonu ve 168.

ulici patří k nejlepším newyorským zdravotnickým zařízením.

V prvním patře jednoho z pavilonů pro soukromé,
tedy zámožné pacienty, ležela na regulovatelném

vodním lůžku s automatickým vyrovnáváním teploty

v bezvědomí Sunny von Bülowová, udržovaná při životě

složitým technickým zařízením. Čtyřicet hodin

denně byla pod odborným dozorem kvalifikované zdravotní

sestry a detektiva, který měl zaručit její bezpečnost.

Její tělesné funkce byly velmi omezeny: neviděla,

neslyšela, nemohla mluvit, ale ani přijímat potravu. Dýchání

obstarávaly umělé plíce, výživu dostávala infuzí.

Bylo zřejmé, že její mozkové buňky rychle odumírají.

Stále byla na hranici života a smrti.

Claus von Bülow se vrátil z prázdninového sídla do

newyorského bytu, možná aby byl po ruce, kdyby se něco

stalo, ale především proto, že měl v těch dnech

v New Yorku důležitá obchodní jednání. Když se v Clarendon

Borovicka - Ukradl bohum smrt
Courtu objevil detektiv, kterého najala Kuhova
advokátní kancelář, byl v obrovském sídle mimo personálu
jen Alexander von Auersperg. Nebylo to na škodu.
Naopak, detektiv se mohl hned pustit do práce. Věděl,
105

105
co hledá, proto to našel rychle. V koupelně domácího
pána v Clarendon Court ležel necesér s injekční stříkačkou,
jehlou a silným omamným prostředkem. V laboratoři
pak zjistili, že na jehle jsou stopy po barbiturátu i inzulinu.
Advokát Kuh měl v ruce důkaz, navštívil státního žalobce,
oba se dohodli na dalším postupu, a příští víkend,
kdy se Claus von Bülow vrátil na své venkovské sídlo,
přijeli za ním v černé limuzíně dva páni v civilu, ukázali
mu policejní odznaky a požádali ho, aby je následoval.

„To je nesmysl! Co si to dovoluujete!“

„Tady je zatykač,“ řekl jeden z nich.

„Ale proč...?“

„Pro důvodné podezření z pokusu o vraždu vaší manželky.“

„Budete mít potíže, postarám se o to.“

„Konáme jen svou povinnost, pane.“

Potom už byl klidný, cestou na policejní komisařství
se nevzpíral, dokázal se ovládat za každé situace. Když
pak seděl proti psacímu stolu poručíka Johna Reise, vypovídal
jasně a důrazně.

„Nemám s tím nic společného,“ prohlásil do protokolu.

„Sunny toho dne trochu víc pila. To jí nikdy nedělá
dobře. Je možné, že si pak ještě vzala tablety pro spaní.
Jedno i druhé má zakázáno.“

„Proč by to dělala? Ví přece, co smí a co ne.“

„Byla to nehoda. Třeba si to neuvědomila.“

„Podle lékařského nálezu měla vaše paní v krvi nadměrnou
hladinu inzulinu. Jak to můžete vysvětlit?“

„Já? Nejsem lékař. Nemohu to vysvětlit, nerozumím
tomu.“

„Ve vaší skříňce byla nalezena injekční stříkačka se
stopami inzulinu na jehle.“

„Nemám žádnou stříkačku.“

„Byla v tomhle neceséru z černého vinylu,“ ukázal
taštičku poručík Reise.

„Není moje. Nikdy jsem ji neviděl.“

„Jak potom vysvětlíte, že byla ve vaší skříňce?“

106

106

„To nevím.“

„To není přesvědčivá odpověď, pane Bülowe. S tímhle
vysvětlením se soudce nespokojí. Měl jste snad na mysli,
že ten necesér dala do vaší skříně nějaká třetí osoba?“

„Co já vím? Snad.“

„Někdo na vás nastražil past?“

„Jak jinak by se to dalo vysvětlit? Jestliže ta taška obsahuje
něco, co svědčí proti mně, pak ji tam dal někdo,
kdo mě chce do něčeho dostat. Anebo to jde vysvětlit
daleko prostěji. Taška se stříkačkou patří mojí manželce
Sunny a ona ji dala do mé skříně.“

„Dobře víte, že se k tomu nemůže vyjádřit.“

„Je mi líto. Počkáme, až se zotaví a pomůže nám záhadu
vysvětlit,“ prohlásil klidně.

Herald Price Fahringer patřil k nejschopnějším, ale
také k nejdražším newyorským obhájcem. Claus von
Bülow se s ním telefonicky spojil, advokát navrhl soudci,
aby podezřelého propustil na kauci. Bülow složil sto
tisíc dolarů a šel domů. Jeho advokát prohlásil soudci,
že celé obvinění stojí na písku, jeho mandant neměl důvod,
proč se zbavit manželky, miloval ji, žili ve šťastném
manželství. Neexistuje motiv k vraždě. Jeden z Bülowových
přátel řekl, že Claus nic nedělal polovičatě. Kdyby
chtěl zavraždit svoji manželku, tak by to udělal. Pokud

Borovicka - Ukradl bohum smrt
ví, nepatří k těm, kteří udělají dvakrát za sebou stejnou chybu.

4

Claus von Bülow byl ctižádostivý a úspěšný muž. Původem byl Dán. Narodil se v roce 1926 v Kodani. Jeho otec byl známý dánský novinář a spisovatel Sven Borberg, matka, rozená Bülowová, byla dcerou někdejšího dánského ministra spravedlnosti Fritse Bülowa. Clausův otec za války kolaboroval s Němci, proto byl později jako zrádce odsouzen k trestu smrti. Claus nechtěl žít s tak

107

107

zprofanovaným jménem, proto přijal matčino a ono šlechtické von si sám udělil až ve Spojených státech.

Otec se paktoval s okupanty, matka se s ním rozvedla, syn prožil pár let v internátu, ale v roce 1940 si ho matka vzala k sobě do Anglie, kde studoval na slavné Trinity Collegy v Cambridge práva a historii. Aby dovršil své vzdělání, absolvoval navíc École des Sciences Politiques na pařížské Sorbonně. Vzdělání získal vynikající, snahu měl také, ctižádostí oplýval. Krátce pracoval v jedné londýnské bance, později přešel do renomované advokátní kanceláře Hogg and Diplock a dostal životní šanci. Z opačné strany než všichni ostatní mohl sledovat senzační případ zavraždění Elisabeth Barlowové jejím manželem Kennethem. Spolumajitel advokátní kanceláře a jeden z Bülowových šéfů vraha soudil a odsoudil. Na případu, který v roce 1957 pobouřil britskou i světovou veřejnost, byla pozoruhodná vražedná zbraň. Barlow zavraždil svoji manželku injekcí inzulinu. Claus von Bülow byl od počátku projednávaného případu při tom.

Na revíru kriminální policie v britském Brandfordu zazvonil asi v půl dvanácté telefon.

„Doktor Patterson, přijďte prosím hned do domu na Thornbury Crescent, číslo nevím, budu na vás čekat na chodníku. Je tady takový podivný způsob smrti. Volali mě manželé Skinnerovi, že jejich sousedka dostala v koupelně záchvat, a já jsem ji našel ve vaně mrtvou. Co? Jak se jmenuje? Elisabeth Barlowová. Jo, dobře. Přijede seržant Naylor. Budu ho čekat před domem.“

Byla noc z 3. na 4. května 1957, seržant Naylor byl mrzutý, protože byl nevyspalý. Thornbury Crescent byla ulice se stejnými anglickými řadovými domky, jejichž uniformita připomíná zlý sen. Před jedním čekali dva muži. Nervózně přecházeli sem a tam.

„Jsem doktor Patterson,“ řekl ten starší. „Volal jsem k vám. Mrtvá je nahoře.“

„Já jsem Kenneth Barlow, pracuju jako ošetřovatel v St. Luke's Hospital v Huddersfieldu. Mrtvá je moje žena.“

108

108

Vešli dovnitř. V přízemí obligátní obývací pokoj s dvoumetrovou kuchyní, nahoře ložnice s koupelnou. Londýn a jiná britská města jsou zamořeny podobnými obytnými kotci. Mrtvá ležela v koupelně ve vaně. V prázdné vaně. Voda byla vypuštěna. Bylo jí asi třicet, podle zvratků, rozmazaných po podlaze, nejdřív dávila, snad přitom seděla nebo ležela ve vodě, ale nechtěla si ji znečistit, a tak se ještě z posledních sil nahnula přes okraj. Pak zřejmě sklouzla dovnitř a zesláblá se potopila pod hladinu. Ležela na boku, vypadala, jako když spí.

„Nefetovala?“ zeptal se lékař.

„To ne, to ne,“ bránil mrtvou manžel. „Měli jsme včera volno. Oba. Manželka dělá v prádelně tady nedaleko.“

A tak jsme si udělali trošku pohodlí. Po čaji se jí udělalo nějak nevoľno, asi tak v pět nebo v půl šesté se sebrala, že si jde lehnout. Vlezla do postele, ale za chvíli ji pozvracela.

Tak jsem šel do skříně, vzal jsem čisté povlaky a převlékl jsem postel. Pak usnula a já jsem si taky šel lehnout. Ale v noci se vzbudila, naříkala, že má horečku, strašně se potí, a šla do koupelny, že se vykoupe. Někdy kolem jedenácté jsem se vzbudil a viděl jsem, že je její postel prázdná. Všude byla tma, jen z koupelny šlo zpod dveří světlo. Šel jsem se podívat, co tam tak dlouho dělá, a našel jsem ji utopenou. Nejdřív jsem ji chtěl vytáhnout z vany, ale byla moc těžká. Tak jsem rychle vypustil vodu a snažil jsem se vzkřísit ji umělým dýcháním. Nemělo to smysl. Byla mrtvá.“

Výpověď manžela vypadala věrohodně. Konečně, říkal, že je z oboru, tak jistě věděl, jak dát ohrožené manželce umělé dýchání. Až sem bylo všechno v pořádku.

Ale detektiv seržant Naylor si všiml několika podrobností, které do vyprávění Kennetha Barlowa nezapadaly. Tvrdil, že se utonulou snažil dostat z vany, ale byla těžká, nezvládl to. Přitom měl na sobě modré, docela suché pyžamo, dokonce ani ne moc zmačkané. Koupelna nebyla zaplavena vodou, kachlíky byly také suché. Kdyby se skutečně snažil vytáhnout mrtvou z vany, muselo by být všechno kolem zmáčené. Prostě, seržant Naylor ob-

109

jevil některé podezřelé okolnosti, a tak raději zatelefonoval svému nadřízenému H. S. Priceovi a požádal ho, aby do Thornbury Crescent poslal technickou skupinu z laboratoře v Harrogate.

Vrchní inspektor Coffey, který měl v Harrogate službu, sedl do vozu, cestou se zastavil pro patologa, soudního lékaře dr. Davida Priceho, a oba dojeli přes Brandford asi v půl čtvrté ráno na místo činu. Hned se pustili do práce.

Vrchní inspektor prohlížel byt, zásuvku po zásuvce, kout po koutu. V kuchyňské kredenci našel dvě injekční stříkačky.

„Pročpak je tady máte, pane Barlowe?“ zeptal se.

„Patří k mému vybavení.“

„Tady doma?“

„Proč ne?“

„Jedna z nich je mokrá.“

„Píchal jsem si penicilin.“

„Jste nemocen?“

„Mám nežit a chci se ho konečně zbavit.“

„Nedával jste injekce své manželce?“ zeptal se doktor Price.

„Ne. Proč?“

„Že má tak rozšířené zorničky.“

„Ani se mi nezdá,“ řekl Barlow klidně.

„Nebrala nějaké léky? Nebo drogy?“

Mrtvou převezli okamžitě do Harrogate, krátce před šestou hodinou ranní se patolog Price pustil do pitvy. Trvala dlouho a nepřinesla žádný výsledek. Všechno bylo normální. Snad až na to, že Barlowova manželka byla těhotná. Tělesné orgány byly v pořádku, nenašel ani stopy po vpichu injekční jehlou. Tak přišli na řadu toxikologové.

Před polednem 4. května se A. S. Curry a P. H.

Wright pustili do analýz, které měly prokázat, nebo vyloučit přítomnost jedů v tkáních mrtvé. Nic neobvyklého, nic podezřelého. I na použité stříkačce se našly stopy penicilinu, takže manžel mrtvé zřejmě nelhal. Tři dny se trápili rozbory moče, zvratků, krve a tělesných orgá-

110

110

nů, stopu po zločinu však neobjevili. Přitom byli policisté přesvědčení o tom, že v případě utopené Elisabeth Barlowové není něco v pořádku. Barlow jim v žádném případě neřekl celou pravdu.

Borovicka - Ukradl bohum smrt

Patolog dr. Price se po bezvýsledných analýzách pustil znovu do prohlídky mrtvoly, pomocí lupy zkoumal pokožku mrtvé, nakonec přece našel dvě stopy po vpichu injekční jehlou.

Doktor David Price informoval svého jmenovce, šéfkonstábla H. S. Priceho na brandfordském policejním revíru. Společně se dohodli na dalším postupu. Barlow pracoval jako nemocniční ošetřovatel v St. Luke's Hospital. Proto se nejdříve zeptali v nemocnici, jestli se neztratily nějaké injekce s nebezpečným jedem. Všechno bylo v pořádku, Barlow neměl přístup k lékům podléhajícím registraci podle platného opiového zákona. Většinou píchal pacientům jen penicilin nebo inzulin. Vědci zatím hledali příčinu smrti. Když neměli jiné stopy, museli se pokusit přijít na řešení logickou úvahou. Co mohlo způsobit u zdravé ženy v prvních měsících těhotenství náhlou únavu, horečku a nadměrné pocení, že se sebrala a šla si lehnout? Podle výpovědi manžela si stěžovala na horkost a nejistotu v krajině žaludeční, zvracela, omdlela, nastalo u ní nápadné rozšíření zornic.

Všechny tyto příznaky byly typické pro hypoglykémii, náhlé chorobné snížení obsahu cukru v krvi. Jde o přesně opačný stav než u cukrovky. Při cukrovce přestávají takzvané Langerhansovy ostrůvky, které se nacházejí v tkáni slinivky břišní, vytvářet hormon inzulin, nezbytně potřebný pro regulaci hladiny cukru v krvi. Dojde ke zvýšení hladiny – hyperglykémii. Jde o smrtelný stav, až do roku 1921 neléčitelný. Pak vědci objevili inzulin, podařilo se jim ho vyrobit ze slinivky břišní zvířat, diabetici byli zachráněni.

Elisabeth Barlowová cukrovku neměla. To zjistili naprosto bezpečně. V jejím případě muselo dojít právě k opačnému extrému. Mohla se dostat do stavu hypogly-

111

kemického šoku, a symptomy tomu nasvědčovaly, podáním inzulinu. Nemocný diabetik ho bez potíží snese, u zdravého člověka nadbytek hormonu zlikviduje v krvi cukr, nezbytně nutný k životu. Když pak odebrali mrtvé z obou srdečních komor takzvanou smíšenou srdeční krev a vyšetřili ji na obsah cukru, zjistili 210 miligramů cukru na 100 mililitrů krve, což je množství vysoce převyšující běžný průměr. Barlowová nemohla tedy zemřít na nedostatek krevního cukru – hypoglykémii. Barlow manipuloval s inzulinem, měl ho k dispozici, v zásadě bylo možné, že ho vstříkl své ženě. Jenže proč by to dělal, jaký by z toho mohl mít prospěch? Bylo třeba hledat především motiv k vraždě. Našel ho šéfkonstábl Price.

Dne 23. května prohlásil v Harrogate:

„Pánové, ten chlap je podezřelý! Mrtvá je jeho druhou manželkou. První mu zemřela za ne zcela vysvětlených okolností ve věku třiatřiceti let. Ošetřovatelka nemocnice St. Luke's Alice Lodgeová mi řekla, že se Barlow stará především o diabetiky, převážně on jim píchá injekce. Než nastoupil do St. Luke's Hospital, pracoval v sanatoriu v Northfieldu, kde prý vykládal jednomu z pacientů o svém objevu. Když prý se zdravému člověku píchne správná dávka inzulinu, nemá naději dostat se z toho. O Vánocích v roce 1955 prý totéž vyprávěl svému kolegovi Harrymu Storkovi. Přítomnost inzulinu v krvi se prý nedá exaktně prokázat, v krvi se beze stopy rozpustí.“

Další výzkumy, analýzy, pokusy na zvířatech, nekonečná řada zkoušek. Až 29. července 1957 zatkl vrchní inspektor Cheshire ze Scotland Yardu Kennetha Barlowa pro podezření, že zavraždil svou manželku injekcí inzulinu. Ošetřovatel Barlow se bránil. Přiznal se, že

Borovicka - Ukradl bohum smrt
vpíchl své manželce injekci ergometrinu, protože nechtěla
mít dítě a tento preparát se používá k vypuzení
plodu. Proto prý v nemocnici vzal několik ampulek
a poslední z nich jí vpíchl večer před smrtí.
V prosinci 1957 obžaloval sir Harry Hylton Foster
Kennetha Barlowa z vraždy. Průběh procesu byl učenou

112

disputací věhlasných lékařů. Nakonec soudce Diplock
odsoudil Barlowa k doživotnímu vězení.

5

Claus von Bülow měl všechny spisy v ruce, pročetl znalecké
posudky, znal názory expertů. O vraždě věděl víc
než kdo jiný.

Ale proč by vraždil svou ženu?

Měl dost peněz, vynikající společenské postavení,
byl pravou rukou miliardáře Gettyho, který byl v té době
nejbohatším Američanem a pověřoval ho důležitými
jednáními. Znal pozadí mnohých finančních transakcí
a nebyl problém, aby se na některých přiživil. Mohl být
spokojen, ale zřejmě nebyl. Přestože mu nic nescházelo,
rozloučil se po šesti letech úspěšné spolupráce s miliardářem
Gettym. Chtěl se oženit, chtěl se stát svým

pánem.

Našel si jedinečnou nevěstu. Bylo jí čtyřiatřicet, jmenovala
se Martha Crawfordová, říkalo se jí Sunny, byla
hezka a velice bohatá. Když jí byly tři roky, zdědila po
otci osmdesát milionů dolarů. Claus von Bülow s určitou
dávku sarkasmu vyprávěl ve společnosti přátel
o oslavě jejích jednadvacátých narozenin. V parku rodinného
sídla postavili obrovské stany ze zeleného hedvábí,
na trávníku postavili dřevěný taneční parket, po
stromech rozvěsili vzácné benátské křišťálové lustry,
Sunny se objevila v toaletě od Diora, na kterou švadleny
spotřebovaly sedmdesát metrů tylu, ve vlasech měla
začesaný brilantový diadém v hodnotě pěti milionů dolarů.
V parku hrála hudba, stromy byly osvětleny barevnými
reflektory. Byla prý to velická sláva.

Když se Sunny setkala s Clausem von Bülowem, byla
rozvedená. Osm let trvalo její nepovedené manželství
s chudým rakouským princem Alfíem von Auerspergem,
bratrem princezny Hetty von Auerspergové, která

113

se později vdala za jednoho z nejbohatších mužů Spolkové
republiky Německo Arndta von Bohlenu. Vrchol
společenské špičky, velké peníze, zámky, jachty, kasina,
ale zřejmě málo prostého štěstí. Porodila prince dvě
dětí, ale po osmi letech manželství se s ním rozvedla.
Kdoví z čí viny. Odstěhovala se s Alexanderem a Alou
do New Yorku, kde se cítila doma.

V roce 1966 se pak provdala za Clause von Bülowa,
pohledného, reprezentativního, sebejistého, ve společnosti
oblíbeného úspěšného muže, který ve Spojených
státech znamenal víc než chudí princové a zkrachovaná
hrabata. Novomanželé nezačínali v podkroví. Za rovný
milion dolarů si koupili v New Yorku ateliérový byt
s nejluxusnějším vybavením. Na víkend a o prázdninách
jezdili na Rhode Island, kde měli zámek, jehož cena se
pohybovala kolem pětatřiceti milionů dolarů.

Novomanžel brzo po svatbě pochopil, že si vzal unuděnou,
zhýčkanou, náladovou a nepříjemně excentrickou
hysterku. Víc než jemu projevovala přízeň svým
psům, kteří hlasitým chrápáním rušili spánek. Navíc
v ložnici v zimě skoro mrzlo, jeho žena milovala ledovou
postel a sama se také projevila jako ledová. Takhle
si muž plný životní energie soužití nepředstavoval. A tak
udělal jediné, co mohl. Našel si milenkou.

Borovicka - Ukradl bohum smrt

Když se komorná Schrallhammerová probírala ve věcech svého pána, našla krabičku s tabletami, na níž bylo napsáno jméno Leslie Baxterové. Bylo to jméno von Bülowovy první milenky. Později, když svědčila u soudu, vyšlo najevo, že si nedělal s výběrem náhradní manželky moc starostí. Baxterová patřila do cechu drahých prostitutek, specializovaných na starší pány z horních deseti tisíc.

Nebyla jedinou utěšitelkou zklamaného Clause von Bülowa, který měl nyní víc volného času než ve službách přísného Gettyho. Komorná Schrallhammerová měla oči a uši všude, jako by si odmalička hrála na detektiva. Byla to přísná žena, přistěhovala se do Spojených států se svou paní a v novém prostředí se cítila ja-

114

114

ko trosečník na pustém ostrově. Všechno zde bylo jiné, všichni zde byli jiní. Zdálo se jí, že každý hraje zvolenou roli, ale nikdo není tím, čím skutečně je.

Stopa, na kterou přivedla poručíka Reise, směřovala k obdivuhodné krásce s nejlepším rodokmenem a báječnou pověstí. Alexandra, hraběnka von Moltke-Islesová, atraktivní herečka, která se v roli ženy-upírky proslavila v televizní inscenaci Dark Shadows – Temné stíny, byla další Bülowovou milenkou. Nedávno se rozvedla s newyorským bankéřem a dostala od něj slušné odstupné.

Bylo jí šestatřicet, měla dvanáctiletého syna, pocházela z dánské větve rodu Moltkeů, takže byla vlastně Clausova krajanka. Od roku 1979 byla jeho metresou. Později se mělo ukázat, že ne ledajakou.

6

Za mrazivého rána v pondělí 11. ledna 1982 zahájili v budově na Washingtonově náměstí v Newportu (Rhode Island) proces proti Clausi von Bülowovi. Sál budovy Council House, staré 240 let, byl zaplněn do posledního místečka z větší části novináři. Věštili společenský skandál, pro noviny i pro čtenáře pak senzaci, která zaplní první stránky.

Obžalovaný jako by hrál roli diplomata, ne zločince obžalovaného z vraždy. Přijel v elegantní limuzíně, livrejovaný řidič mu otevřel dvířka. Vyšel v bezchybných tmavých šatech, bílé košili a drahé kravatě po schodech nahoru, v ruce diplomatický kufřík z karmínově rudé safiánové kůže. Usmíval se do objektivů reportérů, když spatřil ve vchodu do budovy televizní a filmové kamery, dokonce smekl, aby mu klobouk nestínil tvář.

Státní návladní se jmenoval Stephen Famiglietti, byl zjevně italského původu, mladý, temperamentní a drzý i nepřijemný, jako prokurátoři na celém světě. Přečetl obžalobu, která von Bülowa vinila z dvojnásobného po-

115

115

kusu úkladné vraždy manželky Marthy z důvodů nízkých a nečestných injekcemi inzulínu.

Obžalovaný vyslechl obvinění s vážnou, leč nikoliv polekanou tváří, vstal, zdálo se, že se pánům soudcům zlehýnka uklonil, a prohlásil tiše, ale důrazně:

„Nejsem vinen.“

To bylo jediné, co během procesu řekl. Po zbytek líčení byl sice přítomen, ale tvářil se nepřítomně, netečně, co bylo zapotřebí, vykonal za něj právní zástupce Herald Price Fähringer, mistr svého oboru, který hned tak někoho nezastupoval. A tak si ještě novináři i porotci vyslechli, jak měl obžalovaný záľusk na manželčiny miliony, jak potřeboval volnost pro své romantické záľety, jak si vymyslel plán na dokonalou vraždu. Je vypočítavý, bezohledný, nekompromisní, když si něco vezme do hlavy, tak to také udělá. Má nervy jako dráty. Je chladný

a kluzký jako had.

Prvním svědkem byl princ Alexander von Auersperg.

„Znáte tento necesér?“ zeptal se ho prokurátor a ukázal na stůl.

„Znám.“

„Odkud jej znáte?“

„Z koupelny v Clarendon Court. Tam jsem tu tašku viděl poprvé.“

„V které koupelně? Je jich tam přece víc.“

„V koupelně mého nevlastního otce.“

„Abychom to upřesnili, v koupelně obžalovaného von Bülowa?“

„Ano.“

„Znáte injekční stříkačku, která leží vedle kabelky?“

„Ano. Znám.“

„Odkud?“

„Byla v neceséru.“

„Vy jste, pane svědku, odevzdal necesér a injekční stříkačku svému právnímu zástupci. Máte nějaké pochybnosti o tom, že tyto věci patří vašemu nevlastnímu otci?“

„Ne. Jak jinak by se dostaly do jeho koupelny?“

116

116

„Děkuji. Ještě bych chtěl dodat, že na jehle této injekční stříkačky byly nalezeny stopy inzulinu.“

Výslech proběhl klidně a důstojně jako společenská konverzace ve vznešené společnosti. Pak nastoupila na scénu korunní svědkyně, kterou obžaloba po několik měsíců ukrývala na neznámém místě. Utajený pobyt komorné Marie Schrallhammerové byl častým námětem novinářských spekulací. Teď se postavila na místo svědků, přísahala na bibli, že bude mluvit pravdu a nic než pravdu, a byla připravena vypovídat. Ona věděla nejvíc, ona byla u všeho, co se stalo na víkendovém sídle Clarendon Court, kde v padesátipokojovém přepychu žili dva nespokojení partneři, spojení svazkem manželským a obrovským majetkem, který jim nebyl k ničemu. Podstatná část totiž patřila milostivé paní a ta by miliony byla nejraději utratila za lahůdky pro psy.

„Našla jsem ji v koupelně,“ řekla a myslela vinylovou taštičku s injekční stříkačkou. „Podívala jsem se dovnitř.“

„Proč jste to udělala?“

„Já nevím, Ctihodnosti. Napadlo mě to.“

„Co jste v ní našla?“ zeptal se soudce Thomas H.

Needham.

„Tři lahvičky, pilulky, prášek, žlutou pastu a krabičku tablet s nápisem Leslie Baxter. Všechno jsem už uvedla do protokolu.“

„Vy jste pak, paní svědkyně, nahlédla do této kabelky ještě jednou, v listopadu 1980. Je to tak?“ zeptal se státní žalobce.

„Je.“

„A co jste tam našla?“

„Mezi jinými věcmi také ampulku s inzulinem.“

„Byla na ní nálepka?“

„Jistě. Jinak bych nevěděla, co v ní je. Nepoznala bych inzulin, nikdy jsem nic takového neviděla.“

„Jaký byl váš vztah k obžalovanému?“ zeptal se prokurátor.

117

117

„Musím přiznat, že ne dobrý.“

„Proč?“

„Měl zájem o peníze milostivé paní. Nedělal nic dobrého.

Mám na mysli především jeho pletky se ženami.“

Obhájce protestoval proti otázkám, které se netýkají samotné věci, prokurátor se ještě zeptal na několik nepodstatných

Borovicka - Ukradl bohum smrt
podrobností, víc nepotřeboval. To, co se mělo
stát pilířem obžaloby, už svědkyně potvrdila. Ukončil
výslech a uvolnil místo obhájci Price Fahringerovi.
„Vy jste velice oddána paní Bülowové, že je to tak?“
zeptal se.

„Ano.“

„A nenávidíte jejího muže?“

„Jak tomu mám rozumět?“ zeptala se nejistě.

„O lidech, které nemáme rádi, obyčejně nemluvíme
v dobrém.“

„O něm nelze mluvit v dobrém. Dvakrát za sebou se
pokusil zavraždit svoji ženu.“

„To se ještě neprokázalo. A vaše slova mi prozrazují,
že se snažíte přitížit obžalovanému. Myslím, že je namístě
otázka, jestli za těchto okolností může být vaše výpověď
objektivní. Je přece docela dobře možné, že si vaše
paní sama způsobila ono kóma, v němž se nachází.
V předběžném řízení jste se také vůbec nezminila o tom,
že byla alkoholička a že byla závislá na léčivech.“

„Martha byla všestranně aktivní žena!“ zvolala nasupeně.

„Dobře hrála golf, byla vynikající plavkyní. Denně
cvičila. Není pravda, že pila nebo fetovala!“

Výslech Marie Schrollhammerové neproběhl tak, jak
si žalobce přál. Její výpověď zapůsobila velice zaujatě,
tudíž neobjektivně. A obhájci se podařilo špatný dojem
ještě umocnit. Povolal totiž na stupínek svědků dva přátele
rodiny Bülowových, jejichž jména zůstala podle jejich
přání utajena.

„Je mi líto, že to musím říci, ale Sunny skutečně pila,“
řekl jeden z nich. „Byla neurotička. Měl jsem ji přesto
rád, ale za nic na světě bych nechtěl být jejím manželem.
Byla zhýčkaná a výstřední.“

118

118

„Martha už delší dobu odmítala plnit své manželské
povinnosti. Proto svému manželovi tolerovala jeho milenky,“
řekl druhý.

7

Obraz rodinného života dvou poměrně mladých lidí,
kterým zdánlivě nescházelo nic, peněz měli víc než
mohli utratit, se pomalu měnil. Už to nebyl pozlacený
sladký život, po jakém touží mnozí, kteří musejí obrátit
každý dolar. Už to bylo manželské vězení ve zlaté kleci,
z níž nebylo úniku. Anebo Claus von Bülow přece jen
našel cestu? Neprokazatelnou, perfektně provedenou,
tedy dokonalou vraždu?

Státní žalobce si připravil scénář procesu jako antickou
tragédii, v níž v pravou chvíli dochází ke zvratu.

Dal předvést svědkyni, která měla vynést triumf. Byla to
von Bülowova milenkka Alexandra von Moltke-Islesová,
v celých Spojených státech známá kráska a hvězda, velmi
plachá, tichá dáma, jak si ji sotvakdo představoval.
Nebyla nalíčená, hleděla do podlahy, nervózně si pohrávala
s prsty. Byla si vědoma odpovědnosti. Dobře věděla,
jak závažné je její svědectví, a rozhodla se, že bude
mluvit pravdu, i kdyby měla milenci ublížit.

„Kdy jste se začala stýkat s obžalovaným?“ zeptal se
státní žalobce.

„Začal se mi dvorit v dubnu 1978. Byla jsem rozvedená
a on se mi líbil.“

„Kdy jste se stala jeho milenkou?“

„O rok později. v březnu 1979.“

„Věděla jste, že je ženatý?“

„Ano. Šla jsem do toho s otevřenými očima. Nikdy se
o své manželce nevyjádřil s nenávisí. Byl korektní, nemluvil
o potížích.“

„Nevadilo vám, že je ženatý? Chtěla jste zůstat navždycky
jen jeho milenkou?“

119

119

Neodpověděla. Hleděla do země. Stephen Famiglietti k ní přistoupil a zeptal se jí:

„Dala jste mu lhůtu?“

„Šest měsíců. Do té doby se měl rozvést.“

„Kdy jste mu dala to ultimátum?“

„Začátkem roku 1980.“

„Takže před uplynutím té lhůty došlo...“ řekl obrácen k porotcům. „Všichni víme k čemu. Leží v bezvědomí v nemocnici a lékaři nevědí, jak jí pomoci. Tohle byl motiv k vraždě.“

Nejdřív se snažila potlačit pláč. Potom se rozvzlykala na celou soudní síň.

Pak došlo ke scéně typické pro americký způsob myšlení. Zřízenci přinesli před katedru školní tabuli a jakýsi finanční expert na ni začal z papírku opisovat čísla s mnoha nulami. Žaloba se snažila udělat z obžalovaného ještě většího darebáka. Na tabuli se objevila částka čtrnácti milionů a pětadvaceti dalších, což byla hodnota Clarendon Courtu, to všechno by zdědil Claus von Bülow, kdyby jeho manželka zemřela. Státní žalobce se snažil přesvědčit porotce, že tak velká částka už stojí za rafinovaně provedený zločin.

Každý soudní proces je souboj obžaloby s obhajobou.

Když vypálil dobře mířenou ránu prokurátor, byl na řadě obhájce Price Fahringer. Přivedl před porotce soudního znalce z oboru medicíny dr. Milтона Hamolskyho.

„Mohu prohlásit,“ řekl, „že podle stavu dnešních poznatků není jednoznačně prokázáno, že kóma paní Marthy von Bülowové bylo způsobeno exogenním inzulinem.“

„Mohl byste nám ten pojem blíže vysvětlit?“ zeptal se předseda senátu.

„Mám na mysli inzulinem, přivedeným do organismu zvenčí.“

Jako by se žalobce Famiglietti na útok už předem připravil, také on přivedl před soudní dvůr svého svědka.

Jmenoval se dr. George Cahill, byl významným vědeckým pracovníkem, zabývajícím se otázkami regulace přeměny krevních sacharidů v organismu.

120

120

„Je naprosto nepochybné,“ prohlásil, „že vysoká hladina inzulinu v krevním oběhu byla způsobena podáním tohoto hormonu zvenčí.“

Všichni se snažili zjistit a jednoznačně určit příčiny, které mohly vést ke stavu hluboké hypoglykemie, ale nikdo neměl v ruce konkrétní důkaz. Proto ještě do boje nastoupili další svědci, kteří měli aspoň zčásti nahradit scházející článek soudního řízení. Většina výpovědí však měla už jen okrajovou hodnotu.

„Sunny mi jednou poradila, abych si píchala inzulin, když se chci zhubnout,“ prohlásila jedna z přítelkyň Marthy von Bülowové, Joy O'Neilová. „A taky mi doporučila valiové kapky pro uklidnění.“

Obhájce výpověď nekomentoval, její nasměrování bylo totiž naprosto jasné. Jestliže dávala Sunny von Bülowová takové rady, nebylo přece vůbec vyloučené, že se nedopatřením předávkovala. Všeobecně o ní bylo známo, že za den spolykala spoustu různých prášků. O svém zdraví či nemoci se radila s několika lékaři. Jedním z nich byl i doktor Carr.

„Mohu potvrdit, že tajně pila,“ řekl. „Byla psychicky labilní a nevylučoval bych u ní ani možnost sebevraždy. Při posledním rozhovoru v Clarendon Courtu, mimochodem trval nejméně dvacet minut, se mi svěřila, že nikdy v životě nebyla šťastná. Často si přála zemřít.“

8

Borovicka - Ukradl bohum smrt

Proces se táhl celých šest týdnů, před porotce předstoupilo šestapadesát svědků. Státní žalobce opakoval ve své závěrečné řeči známá fakta i stokrát vyslovené úvahy, obhájce Price Fahringer žádal, aby byl obžalovaný v plném rozsahu obžaloby osvobozen. Nikdo nepředložil důkaz o jeho vině.

„Dámy a pánové,“ řekl, „nikdo v soudní síni nepochybuje o vysoké inteligenci obžalovaného. Proč by se

121

121

měl zrovna tento muž, jehož vlastnosti a odborné schopnosti upoutaly dokonce takového muže, jakým je Paul Getty, dopustit tak hloupé chyby a nechat po celé dlouhé měsíce pohozenu v koupelně vinylovou kabelku s injekční stříkačkou, kterou obžaloba označuje za vražednou zbraň. Kdyby to skutečně byla vražedná zbraň, jistě by neváhal ani minutu a snadno se jí zbavil. Mimoto: nikdy se neprokázalo, že vinylový necesér patří právě jemu. Nikdo ho nikdy s touto kabelkou neviděl. A ještě něco. Proč by si pro svůj zločin vybral tu nejméně vhodnou dobu a dva roky po sobě se pokusil zavraždit svoji manželku o vánočních svátcích, když byl v Clarendon Courtu na návštěvě její syn? Skutečný vrah by si vybral vhodnější příležitost.“

Soudní řízení skončilo, porotci se odebrali do uzavřené místnosti, kde se bez přestávky radili sedmatřicet hodin.

Claus von Bülow prý zatím z dlouhé chvíle hrál s jedním ze svých obhájců karty. Nebylo jednoduché rozhodnout o vině obžalovaného. Později o průběhu dlouhé porady referoval jeden z porotců, David Taffs, povoláním expert z oboru počítačů:

„Nejdéle jsme se zabývali výpovědi Roberta Hugginse juniora. Sdělení, že se mu po prvním případě, kdy upadla do kómatu v roce 1979, přiznala, že měla v úmyslu spáchat sebevraždu, jsme považovali za nejvýznamnější, ale současně za nepravděpodobné. Neměli jsme po ruce žádný důkaz, že je tvrzení pravdivé, ale právě tak jsme neměli důkaz o jeho nepravdivosti. A tak jsme se nakonec z velké většiny přikláněli k názoru soudního znalce dr. Georga Cahilla. Inzulin, nalezený v krvi Marthy von Bülowové, se dostal do organismu zvenčí. Tento názor také odpovídá výpovědi korunní svědkyně komorné Schrollhammerové.“

Zcela vyčerpaní prohlásili porotci ústy předsedkyně Barbary Connettové 16. března 1982, že považují obžalovaného za vinného. Soudce Thomas H. Needham jejich verdikt přijal a 7. května odsoudil obžalovaného Clause von Bülowa na třicet let do vězení. Deset let do-

122

122

stal za první pokus o vraždu v roce 1979, dvacet za druhý. Obhájce se odvolal k vyšší instanci a současně požádal, aby byl jeho klient až do vyřízení odvolání propuštěn na svobodu na kauci. Soudce souhlasil, zvýšil však kauci ze sto tisíc dolarů na půl milionu. Odsouzený částku složil. Kde vzal tolik peněz?

Už během procesu se finančně podílel na divadelní inscenaci Deathtrap (Smrtelná past), která se před vyprodaným hledištěm úspěšně hrála na Broadwayi. Byla to trochu detektivka, trochu horor. Hlavní hrdina naplánoval téměř dokonalou vraždu své manželky, milionářky, jejíž velké jmění chtěl získat. Nelze předpokládat, že téma bylo vybráno náhodou. Případ Clause von Bülowa, právě proto, že vrah pocházel z dobré rodiny a děj divadelního kusu, ale i skutečného případu se odehrával v pohádkovém sídle, ve společnosti horních deseti tisíc, měl obrovskou publicitu. Ta znamená ve Spojených státech úspěch a ten zas přináší peníze.

Borovicka - Ukradl bohum smrt

Druhý zdroj, odkud vzal tolik peněz, zůstával dlouho skryt. Teprve v roce 1985 bylo publikováno tvrzení Roberta Lenzera, autora životopisu miliardáře J. Paula Gettyho, že Bülow byl pro Gettyho tak cenným a prospěšným spolupracovníkem, že mu chtěl pomoci z bryndy. Když byl obžalován, půjčil mu Getty půldruhého milionu dolarů, aby si mohl zaplatit nejlepší obhájce. Celá akce zůstala záměrně utajena. Částka byla uložena na zvláštní účet u Gettyho londýnského právního zástupce MacFarlana, ten ji převedl na běžný účet u Rhode Island Hospital Trust National Bank v Providence, kde s částkou mohl von Bülow volně disponovat. Účast Bülowova anděla strážného byla pečlivě ukryvaným tajemstvím, o původu peněz na obhajobu věděli jen jeho právní zástupci.

123

123

9

Jednomu z nich, Alanu Dershowitzovi, profesoru právní fakulty Harvardovy univerzity, se v roce 1984 podařilo docílit revize procesu. Současně soudce snížil výši kauce a von Bülow dostal peníze zpět. Obhájci Thomas Puccio a Alan Dershowitz se pustili do práce. Věděli, že při obnoveném řízení přijdou na scénu stejní svědci jako v roce 1982. Proto se na jejich vystoupení řádně připravili. V prvním procesu snad obžalovanému nejvíc přitížila výpověď jeho bývalé milenký Alexandry von Moltke-Islesové. Teď byla v Evropě, když ji však žalobce vyzval, aby svědčila, vrátila se. Věděla, že se dostane na první stránky novin a její fotografie se objeví ve všech světových obrázkových časopisech. Znovu do posledních podrobností reprodukovala tehdejší telefonický rozhovor, znovu zdůraznila Bülowovo přiznání, že nepomohl manželce v nouzi nejvyšší, když prakticky umírala, a teprve v poslední chvíli zavolał k jejímu lůžku lékaře. Islesová dělala, co mohla, předvedla profesionální herecký výkon, ale po křížovém výslechu, který vedl obhájce Puccio, její výpověď nepůsobila přesvědčivě. Příliš se snažila. Chtěla se pomstít někdejšímu milenci, nebo jen toužila po výsluní veřejného zájmu?

Reportéři si nenechali ujít příležitost, aby senzaci nevyužili.

A tak se objevil v listu New York Post také názor

nynější von Bülowovy milenký Andrey Reynoldsové.

Na adresu snaživé svědkyně řekla: „Alexandra je pěkná žena, ale pro manželství nevhodná. Není schopna milovat jen jediného muže.“

Islesová docílila opačného výsledku, než chtěla. Ve své výpovědi uvedla nové okolnosti, které úspěšně využila obhajoba. Když popisovala rozhovor se svým tehdejším milencem von Bülowem o možnostech rozvodu se Sunny, prozradila důležitou okolnost. Podle jeho vyprávění se přel s manželkou pozdě do noci a Islesová

124

124

přiznala, že jí řekl, že jeho žena během dohadování vypila spoustu alkoholu, a navíc spolykala tablety seconalu, což potvrzovalo podezření, že je alkoholička a narkomanka. Advokátu Pucciovi se během obnoveného procesu podařil husarský kousek. Alexander von Auersperg se přiznal, že se rodina jeho matky po nehodě snažila vyplatit Clause von Bülowa, a to ještě předtím, než on a jeho sestra požádali o právní pomoc. Chtěli si od manžela jejich matky prakticky koupit prohlášení, že se vzdává nároku na dědictví. Zřejmě ani oni nepočítali s tím, že by jejich matka mohla přežít.

Thomas Puccio a lékař Janis Gailitis, který v posledních letech ošetřoval Sunny von Bülowovou, načrtli při křížovém výslechu portrét milionářky, jaký nikdo nečekal.

Borovicka - Ukradl bohum smrt

Trpěla pocity méněcennosti. Propadala melancholii. Zvykla si na obrovské dávky léků. Ty jí měly pomoci překonat životní problémy, které kupodivu měla. Těžce nesla, že její dcera opustila domov, vdala se a odstěhovala do Rakouska. Nemohla se smířit s tím, že manžel měl milenky. Celkem třikrát se pokusila o sebevraždu. Proč by to nemohla udělat počtvrté? Stačilo přece píchnout si inzulinovou injekci, když ji nepotřebovala. V červnu 1985 zprostil soud Clause von Bülowa obžaloby v plném rozsahu. Vrátil se na své luxusní sídlo Clarendon Court. V té době jeho manželka ležela v nemocnici v hlubokém kómatu, z něhož se již neprobrala.

P. S.

Případ Clause von Bülowa skončil přečtením nečekaného rozsudku. Velmi významný, velmi bohatý obžalovaný se dostal na první stránky novin, zařadil se však také mezi nesmrtelné, odsouzený byl šokován a veřejnost také. Bylo pošetilé tvrdit ve zdůvodnění rozsudku, že nebyl jediný pádný důvod, proč by měl milionář zabíjet svou, už dlouhá léta těžce nemocnou, manželku. Obhájci se znovu pustili do práce, vypracovali odvolání, upozornili na skutečnost, že se rozsudek opíral jen

125

o jediné prohlášení sloužky paní Bülowové, která ve skřínce svého pána našla kromě jiného nepoužitou ampuli inzulinu, ale mimo to žádné patrné stopy po vpichu injekční jehly na těle nemocné. Obnovený proces byl zahájen v dubnu 1985 v soudní síni v Providence na Rhode Islandu. Druhé dějství, které novináři označili v titulcích za Případ Šípkové Ruženky, se odehrálo v zapečetěné místnosti členů poroty. Ti odpoledne 10. června 1985 prohlásili obžalovaného Clause von Bülowa za nevinného. Tímto rozhodnutím se kriminální případ dostal do kategorie těch, které vešly do dějin.

126

126
Smůla doktora Pardhyho

1

Birmingham je po Londýnu největším britským městem, už za války v něm žilo víc než milion obyvatel. Mezi nimi i doktor Krišna Morišvar Pardhy. V roce 1943 mu bylo 68 let, stále však ještě pracoval, patřil totiž mezi špičku britských ženských lékařů. Už pětatřicet let byl známým gynekologem se stálými klientkami. Ve čtvrtek 10. června se však dostal do situace, kterou mu žádný z kolegů nezáviděl. Onoho večera, když už všichni lékaři zavřeli své ordinace, zatelefonoval jeden z praktických lékařů kolegovi, profesorovi Websterovi, že doktor Pardhy znásilnil jednu ze svých pacientek.

„Jak se jmenuje?“ zeptal se profesor Webster.

„Pearsonová.“

„Jde o doktorovu stálou pacientku?“

„Určitě. Chodí k němu pravidelně.“

„Co náš kolega té paní léčí?“

„Kdysi, ještě před válkou, jí provedl potrat a jinak k němu chodila pravidelně na prohlídky. Předepisoval jí uklidňující prostředky.“

„Takže známa?“

„Dá se tak říct.“

„Co jí předepisoval?“

„Antikoncepční pilulky.“

„Ten lékař má neobvyklé jméno.“

„Přistěhoval se z Indie. Vystudoval v Londýně a pak se usadil tady u nás v Birminghamu.“

„Budu tento telefonický rozhovor považovat za úřední

127

hlášení a zařídím všechno potřebné. Jak se ta paní Pearsonová jmenuje křestním jménem?"

„Tak to bohužel nevím, ale můžu to ještě zjistit.“

„Udělám to sám.“

Policisté si pospíšili, jako by právě neměli co dělat. Postarali se o několik podepsaných prohlášení, předložili návrh a náčelník vydal příkaz k zatčení podezřelého, ještě v noci zazvonili u dveří doktorova domku. Ukázali mu zatykač, nařídili mu, aby se oblékl, že ho odvezou na policejní stanici. Později pak spěch vysvětlovali tím, že potřebovali dostat včas oblek, v němž doktor Pardhy chodil ve své ordinaci, aby v laboratoři mohli zjistit stopy po pohlavním styku.

„Bylo třeba odnést jeho šaty do chemické laboratoře dřív, než by je podezřelý odnesl do čistírny. Potřebovali jsme rychle důkazní materiál,“ řekl seržant.

Ta píle policistů připomínala spíš jednání filmových detektivů při přepadení banky nebezpečnými lupiči než hledání spermií na doktorových vlněných kalhotách. Doktor Pardhy se s jejich snahou vyrovnal jedinou větou: „Nebudu odpovídat na jakékoliv vaše otázky. Všechno, co jsem od vás slyšel, je lež, vaše jednání je naprosto nepatřičné. Mimochodem vaše prohlídka v mém bytě je nezákonná. Ukažte mi povolení, které by vás k ní opravňovalo.“ Veřejný žalobce se snažil zachránit, co se dalo, už v pondělí 28. června 1943 předvedli podezřelého lékaře před soudce a žalobce Pugh dal do soudní síně přinést narychlo slepený model lékařova bytu i ordinace s čekárnou a operačním stolem.

„Vážení přítomní,“ začal soudce lord Ilkestone čtením obžaloby, „chtěl bych doporučit přítomným ženám,

aby opustily soudní síň, protože budeme hovořit o věcech nepříjemných a choullostivých.“

Ani jedna nevstala a neodešla, naopak usmívaly se v naději, že za chvíli uvidí napínavé soudní představení. Mýlily se. Veřejný žalobce začal odjinud.

„Žalobu podala paní Pearsonová. Je jí třicet pět let, třináct let je vdaná, je matkou jedenáctileté dcery. Manžel je inženýrem s ročním platem 800 liber. Oba patří k věrohodným lidem. Dovedu si představit, že paní žalující se delší dobu rozhodovala, jestli se má obrátit na policii. Nakonec to udělala, protože považuje za svoji občanskou povinnost bojovat proti nebezpečným hříšníkům,“ řekl, sáhl po obžalobě a pokračoval:

„Byl bych rád, kdybyste věnovali pozornost mému sdělení. Řeknu vám pár slov o vzájemném poměru lékaře Pardhyho a paní Pearsonové. Ona se s lékařem seznámila už před pěti lety. Poslal ji k němu její obvodní lékař, aby jí provedl žádaný potrat. Při poslední návštěvě seděl v ordinaci manžel paní Pearsonové jako stráž za španělskou stěnou. Sám zřejmě viděl, aspoň to tvrdí, jak si jeho manželka musela na operačním stole lehnout na bok, jak ji potom doktor ohmatával.“

„Měl holé ruce, nebo měl rukavice?“ zeptal se soudce Ilkestone.

„Měl tenké lékařské gumové rukavice,“ řekl pan Pearson.

„Měl je na obou rukách?“

„Na pravé určitě. To jsem viděl na vlastní oči.“

„Jak se chovala vaše paní?“ zeptal se soudce.

„Najednou začala křičet, když do ní doktor Pardhy vstrčil pár prstů.“

„Volala o pomoc?“

„Jistě.“

„Vy jste už, pane Pearstone, neseděl za onou španělskou

stěnou?“

„Ne. Vyšel jsem ven a přistihl jsem doktora Pardhyho, jak jednou rukou drží kapesník před rozparkem svých kalhot.“

129

129

„Jak jste na to reagoval?“

„Skočil jsem po něm a chtěl jsem ho praštit.“

„Mluvil jste s ním?“

„Jistě.“

„Káral jste ho, nebo jste ho z něčeho obvinil?“

„Křičel jsem, že je sviňák svinský.“

„Takže jste na něj vůbec nesáhl?“

„Chvíli jsem ho držel za obě ruce.“

„Pak jste odešli?“

„Ano.“

„Děkuji vám.“

„Paní Pearsonová, byla jste u doktora Pardhyho poprvé?“

„Ne. Nebyla.“

„Takže jste k němu do ordinace už předtím chodila?“

„Ano.“

„Byla jste s jeho léčením spokojena?“

„Měla jsem takový divný pocit.“

„Můžete nám říct jaký?“

„Divný.“

„Prozraďte prosím soudu, jaký pocit konkrétně?“

„To nevím.“

„Při vaší poslední návštěvě jste vzala s sebou do ordinace manžela, kterého jste, jistě se souhlasem doktora Pardhyho, posadila za paraván, aby vás slyšel. Jeho role byla prostá. Vy jste vykřikla, on vyskočil a přiřítit se k operačnímu stolu, nadával lékařovi a nazval ho nakonec sviňákem. Můžete nám říct proč?“

„Proto.“

„To není odpověď. Nemůžete si dovolit tak neslušné nadávky. Nemáte jediný důvod proč ho urážet. Podle zápisů kliniky vás vždycky dobře ošetřil a nikdy se k vám nechoval neslušně. Anebo se k vám doktor Pardhy už někdy předtím zachoval nemravně?“

„Jistě.“

„Byl u toho i v tomto případě přítomný váš manžel?“

„Ano.“

„Vy jste zkušená žena, jste už několik let vdaná.“

130

130

„Ano. Jsem vdaná již třináct a půl roku.“

„Máte nějaké potíže psychického rázu nebo spojené s pohlavním stykem?“

„Ne. Všechno je v pořádku.“

„Myslíte si, že by nám ještě jiná tak dlouho vdaná žena vyprávěla tuto podivnou historii? Co se vlastně stalo?“

„Šla jste na zdravotní prohlídku ke gynekologovi a divila jste se, když se vás dotkl rukou v gumové rukavici. Myslíte si, že existuje ještě nějaká druhá žena, kterou doprovází na gynekologii manžel?“

„Proč by nemohl?“

„Takže vy jste ho sama vyzvala, aby vás doprovázel dokonce až do gynekologické ordinace?“

„Proč ne? Seděl za paravánem.“

„Ale proč tam seděl? Vy jste oba už napřed podezírali doktora Pardhyho, že by se mohl neslušně chovat? Gynekolog, který vás vyšetřuje? Co jste probouha oba očekávali?“

„Do vagíny přece musí nějak nahlédnout. Měla jste toho dne, 10. června, nějaké potíže?“

„Vůbec žádné.“

„Neměla jste třeba už ráno strach, co se bude u lékaře dít? Anebo jste s tím přímo počítala?“

„Ne. Já jsem byla naprosto v pořádku.“

„I psychicky?“

„Neměla jsem důvod bát se doktora už napřed.“

„Ale vy jste s tím snad dokonce počítala. Není to tak?“

Neodpověděla. Kroutila se na místě, našlapovala na obě špičky nohou najednou, jako by se chtěla houpat. Když soudce ohlásil krátkou přestávku, šla s manželem na chodbu a postavila se s ním k oknu, aby oba byli zády k těm, kdo procházeli kolem. Když soudní sluha zazvonil, vešla s manželem do soudní síně a pozorně poslouchala projev obhájce obviněného doktora Pardhyho.

„Poslouchali jsme pozorně. Je naprosto jasné, že doktor Pardhy se ničeho nesprávného nedopustil. Nebylo to technicky vůbec možné. Řekněte mi prosím, paní Pearsonová, jak to bylo s účastí vašeho manžela při té lékařské prohlídce?“

131

131

„Jak? Nijak!“

„Tak já vám pomůžu. Váš manžel seděl za tím paravánem, vy jste na něj zavolala a on se rychle objevil u operačního stolu a začal křičet, co si to dovoluujete, co to s mojí ženou děláte! Bylo to tak nějak?“

„Ne. Nebylo.“

„Neřekl: počkejte, však vám to přijde draho?“

„Ne, neřekl.“

„Vyhrožoval doktorovi policii?“

„Ano. Říkal mu, že to bude hlásit na policejní stanici.“

3

Obhájce měl připraveno překvapení. Vzal list papíru, velkými tiskacími písmeny na něj napsal jméno Rosswellová, ukázal papír porotcům i žalobkyni.

„Na tomto lístku papíru je napsáno jedno jméno, znáte manžela této ženy?“ zeptal se.

„Jistě, je to pan Rosswell, oba jsou naši rodinní přátelé.“

„Jak se k vám choval manžel paní Rosswellové? Nebylo jeho chování odporné nebo snad necudné?“

„Nic takového jsem nepozorovala.“

„Neřekl vám někdy pan Rosswell, že se chování vašeho manžela k paní Rosswellové změnilo k horšímu?“

„Ne. Proč?“

„Opravdu ne?“ zeptal se soudce.

„Ona k nám jenom jednou přišla a stěžovala si na manžela.“

„Co se jí nelíbilo?“

„Že věnuji víc pozornosti jejímu manželovi.“

„Opakovala se taková stížnost ještě jindy?“

„Ne. Já myslím, že jsme si to všechno navzájem vysvětlili, řekla jsem jí, že nemám nic takového v plánu.“

132

132

„Takže se to samo vyřídlilo, je to tak?“ zeptal se obhájce.

„Neopustil ji její manžel a nenastěhoval se k vám?“

„Ne. Ona a její manžel se dostali do finanční krize.

Přišli o nějaké peníze, a tak jim můj manžel nabídl, aby se prozatím přestěhovali k nám, pak sehnal panu Rosswellovi místo v jeho podniku.“

„Jak dlouho u vás bydleli?“

„Asi tak půl roku.“

„Stalo se někdy, že jste šla na policii, protože se vám zdálo, že se nějaký muž nechová podle vašich představ?“

„Ne. Jen jednou, asi tak před třemi roky, vrazil v biografu nějaký chlap do mojí židle, když jsem se snažila zachovat rovnováhu, tak mne objal a políbil. Přitom jsem z té židle spadla.“

„Oznámila jste to tenkrát policii?“

„Ne. Proč?“

„Stalo se vám snad ještě něco jiného podezřelého?“

„Ano.“

„Za jakých okolností?“

„Zazvonil u nás nějaký chlap a řekl, že by se rád podíval na náš byt.“

„Znala jste ho?“

„Ne. Nikdy předtím jsem ho neviděla. Ve dveřích mi řekl, že si chce koupit podobný dům, nebo si takový postaví a že by rád viděl, jak bude vypadat, až bude hotov.“

„Pozvala jste ho dál?“

„Ano. Když si prohlédl všechny místnosti, tak za mnou přišel do kuchyně, objal mne, posadil mne na židli a začal mne líbat.“

„A co dál?“

„Nic.“

„Nešla jste to hlásit policii?“

„Hlásila jsem jim to.“

„Co vám řekli?“

„Abych si příště dala pozor, že chlapi jsou prostě takoví.“

„A jak to bylo s doktorem Pardhym. Šla jste to ohlásit?“

133

133

„Ne.“

„Tenkrát to bylo poprvé?“

„Ano. Řekla jsem to jen manželovi.“

„Jak na to reagoval?“

„Řekl mi, že doktor Pardhy je velmi dobrý a ochotný lékař s vynikající praxí, že má báječnou pověst. No, a tak jsme na to zapomněli. Tedy já jsem se na to snažila zapomenout.“

Bylo to zdlouhavé povídání, ale soudce chtěl znát každou maličkost, protože už odpočátku věděl, že nemohou odsoudit nějakého muže za to, že políbí jakoukoliv ženu. Pak přišel za ohrádku pro svědky manžel paní Pearsonové. „Pane Pearstone, řekněte nám, prosím, co jste dělal, když jste vyšel zpoza onoho paravánu.“

„Nic. Já jsem nedělal nic.“

„Co jste řekl vaší paní manželce?“

„Aby na to zapomněla, že se přece nic nestalo.“

„Jak na to reagovala?“

„Řekla, že se už musí posadit.“

„Ona stále ještě ležela na operačním stole?“

„Ano. Ale doktor Pardhy jí řekl, aby ještě chvíli odpočívala, aby se uklidnila. Manželka mi ale řekla, abych se podíval na doktora.“

„Z jakého důvodu?“

„Měl v ruce sežmoulaný kapesník a na kalhotách nezapnutý poklopec. Tak jsem doktora oběma rukama popadl a řekl jsem mu, že je svinák, že moji ženu vůbec neprohlížel.“

„Co vám na to řekl?“

„Že je moje žena neurotička a že si vymyslela, že je těhotná. A pak mi ještě řekl, že je starý muž, který má navíc problémy s prostatou. Oznámil mi však něco velmi důležitého. Řekl mi, že moje žena měla několik hodin před vyšetřením s někým pohlavní styk.“

„Věděl jste o tom?“ zeptal se soudce.

„Ne.“

„Věřil jste tedy, že to jsou u vaší paní jen zcestné představy?“

134

134

„Ano, nevěřil jsem, že by byla těhotná.“

„Věřil jste doktoru Pardhymu?“

„Ano. Věděl jsem, že pravdu má doktor Pardhy. My jsme k němu přece přišli proto, aby nám řekl, jestli je moje žena těhotná.“

„Je to tak, pane doktore Pardhy?“

„Je to sice trapné, že se vůbec k nesmyslnému nařčení mám před porotou vyslovit, je však zapotřebí říct, že

Borovicka - Ukradl bohum smrt
mne ten zbytečně rozčilený manžel mojí pacientky hlasitými nadávkami častoval ještě na ulici. A ještě něco: moje pacientka, která se mne snaží obvinít, prohlašuje, že si není jistá, jestli byla nebo nebyla znásilněna. Její manžel seděl jen dva kroky od operačního stolu, nic však neslyšel a reagoval až na zavolání manželky.“
Byl to podivný kriminální případ. Předseda soudního dvora lord Ilkestone ohlásil, že hlavní líčení bude zahájeno 26. července 1943, všichni tedy měli na posouzení dost času.

4

Na scéně se objevil nečekaný a velmi podivný svědek. Jmenoval se Ernest Boucher, odpykával si ve věznici trest. V novinách si přečetl reportáž ze soudní síně, poslal své matce dopis s prosbou, aby zprávu odeslala nebo odevzdala soudci. Mladický chlapec pak před soudcem vypověděl, že se s žalující paní Pearsonovou několik týdnů před nástupem trestu pohlavně stýkal, takže znal také její rodinu. Milenka však dávala pozor, aby ji s ním nikdo nepřistihl, proto se většinou milovali v některém z hodinových hotelů.

Předseda soudu lord Ilkestone a soudce Wrottesley pokračovali ve výslechu obžalovaného i svědků a jako první vyslechli paní Pearsonovou.

„Můžete nám odpovědět na otázku, zda vás již jednou v lednu 1943 znásilnil?“

135

135

„Ne,“ řekla s důrazem na jediné slovo.

„Mám na mysli sexuální styk při vaší návštěvě doktora Pardhyho.“

„Ne. Pokud vím, tak ne.“

„Vy jste, paní Pearsonová, chodila do ordinace doktora Pardhyho častěji?“

„Ano.“

„Měla jste při některé z předešlých prohlídek pocit, že došlo k nějakému styku? Neměla jste například na vašem spodním prádle nějaké mokré skvrny?“

„Ne.“

„Ani manželovi jste nic takového neřekla?“

„To si nepamatuji. Snad jsem mu jednou řekla, že jsem při gynekologickém vyšetřování cítila na svém těle rukáv jeho pláště.“

„Jak na tu zprávu reagoval váš manžel?“

„Nevěřil, že by k něčemu mohlo dojít.“

„Přesto jste tvrdila, že máte z doktora strach.“

Bylo to zmatené a opakované tvrzení, vyslychaná si při výslechu vši silou žmolala v dlaních kapesníček.

Když předstoupil za ohrádku svědků Ernest Boucher, doprovázený vězeňským dozorcem, s nímž byl spoután kovovými náramky, nervózně přešlapovala.

„Znáte tohoto muže, paní Pearsonová?“

„Ne.“

„Zamyslete se, prosím. Uvědomte si, že nám poslal dopis.“

„Nevím, oč jde.“

„Já vám to tedy připomenu,“ řekl žalobce. „Sešla jste se s ním v hotelu?“

„Ne.“

„My ale máme doklady o tom, že jste s ním přespala v hotelu Commercial na Bromsgrove Street 15. srpna 1942.“

„V životě jsem ho neviděla.“

„My však máme po ruce dokumenty, že jste se s ním sešla nejméně třikrát, že jste mu dokonce při jednom z velikonočních setkání darovala na památku kapesník.“

136

136

„Nic o tom nevím.“

„My však máme důkazy. Anebo jste v tom hotelu spala s někým jiným?“

„Já jsem v tom hotelu spala jedině se svým manželem.“

„Kdy prosím?“

„V lednu 1942, když jsme se vraceli z pobytu ze Skotska.“

„Jindy jste se s ním nesetkala?“

„Ne. Myslím, že ne.“

„Nesešli jste se v kavárně Grey's Café v srpnu 1942?“

„Ne.“

Bránila se, jak se dalo. Na všechny otázky odpovídala jediným slovíčkem. Na mladého muže, kterého strážný přivedl z cely, kde si odpykával trest, se ani nepodívala. Popřela i dost překvapivé sdělení, že se setkala nebo stýkala s manželem své kamarádky Rosswellem, velmi pobouřeně prohlásila, že to všechno není pravda, že se pan státní žalobce mylí, když ji obviňuje z manželské nevěry.

Její manžel také požádal soudce o slovo a prohlásil, že není možné, aby jeho manželka strávila noc 15. srpna 1942 s někým cizím, protože byli spolu.

5

Některé soudní procesy se táhnou donekonečna. Svědci přicházejí ke stupínku se zábradlím, znovu opakují už několikrát opakované. Při výsledku doktora Pardhyho se ukázalo, že měl devatenáct let poměr se svou velmi mladou pacientkou. Klidně vyslechl žalobce, pak prohlásil: „Nejsem si jist, že bych měl odpovídat na otázky, týkající se procesu, který jsem podstoupil téměř před dvaceti lety a byl jsem přes všechny snahy státního žalobce osvobozen.“

137

137

„Bavil jste se o nynějším případě s vaší manželkou?“

„Nebyl důvod povídat si o soudem tvrzených nesmyslech.“

„Pane Pearstone, s vaší paní jste uvažovali o tom, že budete žádat, aby doktor Pardhy vám dal nějaké peníze.“

„Ne.“

„Chtěli jste požádat o náhradu škody. Mluvili jste o tom. To nemůžete popřít.“

„Není to pravda.“

„Nechtěli jste ani, aby vám doktor Pardhy zaplatil výlohy na právníka?“

„Možná že jsme se někdy bavili o tom, že bychom já i moje manželka všechny získané peníze věnovali Červenému kříži nebo jiné podobné organizaci. Všechno dostanou charitativní instituce.“

„Tudíž počítáte s tím, že žalovaný doktor Pardhy bude muset zaplatit za soudní výlohy a vy budete mít možnost udělat s těmi penězi cokoliv, takže jste odpočátku počítali s tím, že soud rozhodne ve váš prospěch.“

„Na to se zeptejte našeho právníka.“

„Paní Pearsonová, chcete tvrdit, že vás doktor Pardhy už v lednu 1943 znásilnil?“

„Ne, to nechci tvrdit.“

„Pak tedy potvrzujete, že jste s ním nikdy neměla pohlavní styk?“

„Ano, neměla.“

„Co jste však řekla vašemu manželovi? Jemu jste řekla něco jiného?“

„Ano.“

„A co to bylo?“

„Svěřila jsem se svému manželovi, že jsem na svém těle cítila jeho rukáv. Rukáv košile nebo saka.“

„To vás tak rozčílilo? Rukáv košile?“

„Ano.“

„Řekla jste to manželovi?“

„Řekla.“

„Co vám na to odpověděl?“

„Řekl, že doktor Pardhy je čestný člověk a dobrý

138

138

ženský lékař, že měl možná na svém obleku delší rukávy.

Je rozumný a nemá důvod, proč by se tak podezřele

choval.“

„Ale vy jste šla na policejní stanici a tam jste do protokolu

prohlásila, že vás doktor Pardhy pohlavně obtěžoval

a že vám dělal neslušné návrhy, že je třeba od něj

žádat určitou pokutu.“

6

Doktor Pardhy se podle žalobkyně dopustil bůhvíčeho.

Když vstoupil na pódium, odpovídal na otázky ne jako

obžalovaný, ale jako zkušený lékař. Jeho prohlášení znělo

jako odborné posouzení pacientky, kterou znal už několik

let, a věděl, že patří mezi ty, s nimiž je třeba jednat

jako s malými holčičkami. Zatím řekl jen pár uklidňujících

vět a počkal na vyjádření soudního znalce, profesora

doktora Gamgeea z Birminghamské univerzity:

„Měl jsem možnost, vážený soude, prohlédnout obžalovaného

koligu a zjistil jsem, že jeho prostata je v takovém

stavu, že doktor Pardhy není schopen znásilnit žádnou

ženu. Lékaři, kteří denně a po dlouhá léta pracují ve

svém oboru s obnaženými ženami, vyjadřují se o ženských

genitáliích lhostejně, není pravděpodobné, že by

je dotyk s nimi vzrušil.

Když dovolíte, vyslovím se k podivnému případu jedinou

větou: k žádnému nemravnému styku doktora Pardhyho

s žalující paní Pearsonovou nedošlo, žalobkyně se

nestala obětí nemravného činu. Dnes už je na další dohady

pozdě, radím však paní žalobkyni, aby si záležitost do

zítřejšího dne v klidu a v prostředí svého bytu rozmyslela.

Dovolte mi však ještě jednu odbornou poznámku, podívejte

se na nahýbací lékařskou stolicí a zjistíte, že pohlavní

styk na tomto lehátku není technicky možný.“

Byl to podivný soudní proces, právníci si s tématem

nevěděli rady, svědci se nechovali jako svědci, nakonec

139

139

se soudce i žalobce dohodli, že líčení bude zastaveno. Je

pravděpodobné, že soudní protokoly dostali znovu policisté,

protože porotci se nedokázali vyjádřit pro ani proti.

Tak došlo k repríze soudního řízení až třináctého prosince

1943 s novým soudcem Normanem Birkettem.

Ten se jen několik minut po zahájení líčení vyjádřil, že

podle zprávy profesora Gamgeea z Birminghamské univerzity

obžalovaný ženský lékař Pardhy trpí již dlouhá

léta těžkým zbytněním prostaty, takže není schopen soulože.

Porotci se přestěhovali do vedlejší místnosti, radili

se jen půl hodiny. Jejich předseda prohlásil, že se všichni

shodli na nevině obžalovaného.

V novinách se pak objevila reportáž s poznámkou, že

snad bude nutné, aby každá pacientka, která přijde

k ženskému lékaři třeba jen na kontrolu, si přivedla do

ordinace svědka, který by potvrdil, že ženský lékař nemocné

kontroluje, ale neznásilňuje je.

140

140

Jedovatá černá vdova

1

„Advokátní kancelář George walton and George walton,“

ohlásila se sekretářka.

„Paní Craffordovou, prosím,“ řekl mužský hlas.

„Není přítomna, mohu něco vyřídit, pane?“ zeptala se

sekretářka.

„Ewerel Hoskins. Chtěl jsem si s ní smluvit schůzku.

Zavolám zítra ráno.“

„Budeme se těšit, pane Hoskinsi. Vyřídím paní Craffordové, že jste volal.“

Elisabeth Craffordová pracovala už přes dva roky v nejznámější advokátní kanceláři v Augustě, v jednom z větších měst amerického státu Georgia, a je třeba říct, že s ní šéfové byli spokojeni. Walton and Walton totiž nebyla ledajaká firma. Založil ji kdysi syn slavného George Waltona, který podepsal deklaraci nezávislosti Spojených států. Sekretářka počkala ještě asi hodinu, znovu se podívala do denního plánu paní Craffordové, zjistila, že nemá na program jednání mimo kancelář, pak její nepřítomnost ohlásila prokuristovi.

„Zavolejte k ní domů,“ nařídil. „Třeba jí není dobře.

Víte, že má poslední dobou potíže.“

Sekretářka vytočila číslo Craffordových, ale nikdo telefon nezvedl. Pak si vzpomněla, že v Savannah Road, v domě, kde Elisabeth bydlí, je obchod, kam Elli chodí ráno pro mléko.

„Ne, dneska tady nebyla,“ řekla prodavačka.

Elisabeth Craffordová nepřišla do kanceláře ani v poledne a ve dvě odpoledne ji našla uklízečka v bytě mrt-

141

141

vou. Zatelefonovala na policii. Inspektor Parker se objevil za necelou čtvrt hodinu. Doprovázel ho policejní lékař.

„Našla jsem ji takhle na posteli,“ řekla uklízečka.

„Na nic jste nesáhala?“

„Vím přece, co se sluší a patří. Koukám na televizi.“

„Byla nemocná?“

„Myslím, že ne.“

„Bydlí tady sama?“

„Je vdaná.“

„A její manžel?“

„Moc hodnej pán.“

„Kde bych ho našel?“

„Teďka? Měl by být v práci.“

„Kde pracuje?“

„Nevím, jak se to jmenuje, ale tadyhle na deskách seznamu je jeho telefonní číslo. Tak si tam zavolejte.“

2

Christopher Crafford byl na služební cestě. Policejní lékař prohlédl mrtvou od hlavy k patám. Nebyla nejmladší, ale byla hezká. Ležela na posteli odkrytá, jen v tenounké noční košili. Měla ji však omotanu kolem těla, jako po neklidném spánku. Příčina smrti nebyla zřejmá. Snad zástava srdce. Ale proč? Na nočním stolku byla krabička od prášků na spaní, scházely však jen dvě tablety. V koflíčku byla sedlina hustého kakaa. Jinak všechno v pořádku.

Společně mrtvou svlékli a policejní lékař se ještě jednou pustil do zevrubné prohlídky.

„Pojďte se podívat, inspektore,“ volal po chvíli, stál nad mrtvou a ukazoval na pravou kyčli.

„Na co se mám podívat?“ zeptal se inspektor Parker.

„Tadyhle ta malinká fialová tečka.“

„Piha?“

142

142

„Ne, inspektore, řekl bych, že je to jizvička po kousnutí nebo po štípnutí.“

„Tenhle byt nevypadá jako štěničárna,“ řekl inspektor a rozhlížel se po skrovně zařízeném pokoji.

„To bych si vyprosila, pane,“ bránila se uklízečka.

„Chodím sem každý čtvrtek a vždycky vytírám a vysávám.“

„A dneska? Dneska je taky čtvrtek,“ řekl inspektor Parker.

„Dneska jsem ještě nezačala. Vy byste byl první, kdo

Borovicka - Ukradl bohum smrt
by mě seřval, kdybych tady utírala prach.“

„Tak co, doktore? Příčina smrti?“

„Musíme počkat na pitvu.“

V předsíni praskly dveře, kdosi zavolal Elli, několik rázných kroků, v ložnici se objevil vysoký, pohledný muž s aktovkou v ruce, chvíli zíral na postel, pak hlasitě zvolal:

„Proboha, ne! Miláčku, ne!“

Lékař i inspektor ustoupili na krok od postele. Muž přiskočil k lůžku, klekl si, vzal mrtvou za ruku, vzdychal a dal se do breku. Pak začal Elisabeth Craffordovou prohlížet, jako by na jejím těle hledal jakési znamení. Nakonec vstal, ruce mu bezvládně visely, a zvolal:

„Proboha, ano!“

Lékař i policista stále ještě mlčeli. Muž chodil sem a tam po místnosti, nakonec se shýbl a ukázal na malou černou hromádku ležící u okna pod záclonou.

„Je to hrozné,“ vzdychal. „Zase pavouk!“

Nechali ho ještě naříkat, udělali mu místo, aby mohl kráčet po místnosti od okna ke dveřím. Když se uklidnil, zeptal se ho inspektor Parker:

„Vy jste pan Crafford?“

„Christopher Crafford.“

„Inspektor Parker, a tohle je policejní lékař doktor Creston. Proč jste řekl zase pavouk, pane Crafforde?“

„Pojďte se podívat, tady leží.“

„Jakou to má souvislost se smrtí vaší paní?“

„Je to sklípkan nebo černá vdova. Pojďte se podívat!“

143

143

Šel k posteli a ukázal na malou nafialovělou skvrnu na kyčli mrtvé. „Tohle je jizvička po kousnutí,“ oznámil.

„Ale kde by se tady vzal jedovatý pavouk?“ namítl policejní lékař. „Snovačka jedovatá i tarantule žijí přece v tropech.“

„Nejenom v tropech,“ řekl zoufalý muž.

„V Georgii určitě ne.“

„Pro jistotu tu místnost vyplynujeme,“ řekl inspektor.

„Co kdyby tady byl ještě jeden živý.“

Technici zalepili okna a dveře plastikovými páskami, pak otevřeli bombičku s plynem. Všichni odešli do vedlejšího pokoje, zařízeního trochu jako pánská pracovna, trochu jako krejčovská dílna.

„Vaše paní šila?“

„Bylo to její hobby. Když měla volno, seděla u stroje.“

Šel ke skřini, otevřel ji dokořán a ukázal na visící šaty. „Všechno její práce. Proboha, takové neštěstí.“

„Proč jste si hned, když jste vešel, myslel, že ji kousl jedovatý pavouk?“ zeptal se inspektor.

„Protože i moje první manželka zemřela stejnou smrtí.“

„To opravdu nevypadá na náhodu. Kde a kdy se to stalo?“

„V Austrálii. Bydleli jsme na jednom z předměstí Townsvillu.“

„Tam žijí tarantule?“

„Ne. Policisté řekli, že venku bylo dost zima, tak se ten pavouk schoval dovnitř.“

„Dobře, pane Crafforde, ale kde se tam vůbec vzal?“

„Řekli, že mohl přilézt z nějaké lodi, z beden s ovocem nebo zeleninou.“

„Proč jste si myslel, že i vaši druhou manželku pokousal jedovatý pavouk? Tady v Augustě?“

„Nevím, inspektore, opravdu nevím, proč mě to napadlo. Ale viděl jste tu hromádku. Měl jsem pravdu.“

„Myslím, že vaše paní pavouka zabila.“

„Kdo jiný?“

„Technici dají tu hromádku do laboratoře,“ řekl lékař,

144

144

„a zítra budeme přesně vědět, co vlastně bylo příčinou smrti vaší paní.“

Druhého pavouka v bytě Craffordových už neobjevili.

Analýza potvrdila, že smrt paní Craffordové byla skutečně způsobena kousnutím jedovatým pavoukem, i když nebyli schopni určit, zda šlo o tarantuli nebo černou vdovu.

3

Inspektor Parker se hned pustil do pátrání. Samozřejmě že nebylo obvyklé, aby dvě manželky stejného muže zemřely po kousnutí sklípkanem nebo jiným jedovatým pavoukem. Navíc byla i smrt po kousnutí známými druhy málo pravděpodobná. Oběti sice většinou skončily v nemocnici, ale do týdne byly zase doma. Ledaže šlo o nějaký méně známý druh z tropické oblasti, kde dorůstají až do velikosti pětadvaceti centimetrů. Ale na takového chlupatého obra byla hromádka, kterou našli pod záclonou, zase příliš malá.

V advokátní kanceláři Walton and Walton slyšel inspektor Parker o zemřelé paní Craffordové jen to nejlepší. Dozvěděl se, že se manželé přestěhovali do Spojených států už asi před pěti roky, žili spořádaným životem. Jejich manželství bylo šťastné. Ale prokurista firmy řekl na konec výsledku větu, která zněla inspektoru Parkerovi v hlavě už od minulého dne.

„Kdyby se to stalo jednou, pak to může být náhoda, smůla, neobvyklé neštěstí. Ale dvakrát za sebou? Dvě manželky stejného muže?“

Inspektor Parker si sice původně chtěl nechat výslech ovdovělého na pozdější dobu, až bude vědět víc, ale protože neměl kde začít, sedl si ještě téhož večera s Christopherem Craffordem do nejbližší hospody, byt byl totiž stále cítit po vyplynování, a při sklenici piva si s ním začal povídat.

145

145

„Proč jste se přestěhovali z Austrálie do Spojených států?“ zeptal se na úvod.

„Kvůli výdělku. A Elli to chtěla. Říkala, že jsou v Austrálii ještě lidojedi.“

„Jak dlouho jste žil v Austrálii?“

„Já jsem se tam narodil.“

„Kde?“

„V takové díře, kdesi v pustině. Jmenuje se to Hillsboro.

Táta tam tenkrát hledal zlato. Víte, inspektore, můj otec byl tak trochu dobrodruh. Nejdřív začal s chovem dobytka. Ale ne nějaká stáda! Pár krav a ovce, které jsme stačili sníst. Pak se zbláznil, to už jsem chodil do školy, a kopal do země díry, že najde spoustu zlata a všichni se odstěhujeme do Perthu.“

„Našel něco?“

„Jo, pár divných kamenů. Byla to uranová ruda. Tak začal těžit uran a všichni jsme se stěhovali do pustiny, kam vozili vodu v sudech.“

„Měl jste sourozence?“

„Jednoho bráchu. Máma byla s tátou nešťastná. Nikdy neměl peníze a nikdy nebyl doma. Když kopal někde v poušti, přísahal, že se vrátí s pytlíkem cenných opálů. Jednou nepřišel ani za týden. Tak jsme ho šli hledat. Ležel v té díře. Uštkl ho nějaký had.“

„Vaše rodina má zřejmě smůlu na jedovaté pavouky a hady,“ neodpustil si jízlivou poznámku inspektor Parker.

„To máte pravdu. Já jsem měl jednou taky namále.

Když jsme otce pochovali, odstěhovala se s náma máma do Townsvillu. Jenže já jsem taky nevydržel na jednom místě. Vydal jsem se do hor, kde zbohatlo hezkejších pár desítek chlapů. Jenže jsem neměl štěstí a málem jsem

v pustině zemřel hladem.“

„Vrátil jste se domů?“

„Domů? Ani ne. Já jsem se totiž oženil.“

„Kolik vám bylo?“

„Dost, abych měl rozum. Hledal jsem práci, chodil jsem každý den ráno do přístavu a nakonec si mě najali

146

146

na soukromou jachtu jako lodníka. Nic jsem pořádně neuměl, a tak jsem musel dělat všechno. Pak si mě všimla majitelka lodi a já jí. Nejdřív mě vzala z paluby a dala mi oblíct uniformu stevarda, nakonec si mě pozvala do kabiny a už mě nepustila. Oženil jsem se s ní. Jmenovala se Hortenzie Moranová a žili jsme spolu devět let.“

„Byla bohatá?“

„O něco starší než já a byla vdova. Manžel jí zanechal dost velký majetek. Jenom ta jachta měla obrovskou cenu.“

„A vaše paní Hortenzie pak zemřela na kousnutí jedovatým pavoukem?“

„Bohužel.“

„Proč bohužel? Zdědil jste přece značný majetek.“

„Nebylo to zase bůhvíco.“

„Co jste dělal, pane Crafforde? Myslím, čím jste se živil?“

„Živil? Měl jsem dost na kontě a obchodoval jsem.“

„Dařilo se vám?“

„Právě že ne. Začal jsem pronajímat jachtu, ale nevynášelo to. Nakonec jsem ji musel prodat. Špatně prodat, inspektore. Moc mi z toho dědictví nezůstalo.“

Toho večera se rozešli jako přátelé, kteří si při skleničce piva dobře popovídali. Inspektor Parker však nebyl jen pozorně naslouchající společník, byl především policista, a tak nevěřil ničemu, co si předtím neověřil. Rezident Interpolu sídlil v hlavním městě Georgie Atlantě nedaleko Terminal Station. Inspektor vypracoval dotaz se všemi údaji, které mohly vnést více světla do podivného případu s pavouky. Americká centrála Interpolu pak žádost poslala australské národní centrále Interpolu do Canberry. Inspektor však nelenil, ještě jednou navštívil advokátní kancelář, promluvil se sekretářkou a od ní se dozvěděl, že to příkladné manželství Craffordových mělo přece jen trhliny.

Elli vyprávěla své kolegyni, jak se se svým manželem seznámila. Prodávala v obchodě s potřebami pro majitele jachet, on se tam přišel zeptat na jakousi součástku,

147

147

ona se mu zalíbila, Elli byla velmi pohledná a přitažlivá žena.

„Měli Craffordovi hodně peněz?“ zeptal se inspektor sekretářky.

„Neřekla bych. To by přece Elli nechodila do práce.“

„Její manžel musel zdědit po první manželce značné jmění.“

„Elli si nikdy nemohla koupit nic dražšího. A řeknu vám ještě něco. Náš šéf pořádá každý rok poslední srpnovou neděli gardenparty. Samozřejmě že si každá vezme na sebe to nejlepší. Ale Elli neměla ani pořádný prstýnek. A vůz měla taky z druhé ruky.“

„Proč se přestěhovali do Spojených států?“

„Elli se v Austrálii nelíbilo.“

„Myslíte, že pro to měla nějaký zvláštní důvod?“

„Určitě. Dokonce o té zemi nerada mluvila. A přitom je tam tak krásně.“

„Byla jste v Austrálii?“

„Mám v Sydney starou tetu.“

„Chtěla byste tam žít?“

„Nevím. Ale Elli tam nechtěla být za žádnou cenu.“

„Myslíte, že měla špatné vzpomínky? Že se jí tam třeba něco nepěkného přihodilo?“

„Nikdy mi o ničem takovém neříkala.“

4

Centrála Interpolu v australském městě Canberra poslala krátce po sobě dvě důležité zprávy. První dopodrobna popisovala výsledek vyšetřování podivného úmrtí Craffordovy první manželky. V zásadě se nelišilo od toho, co vypověděl Christopher Crafford. Spory byly v určení jedovatého pavouka. Bylo však jedno, jestli šlo o tarantuli nebo o jiného, podstatné bylo, že australští soudní lékaři zjistili, že si Craffordova manželka před spaním vzala mimořádně místo jednoho uklidňujícího prášku

148

148

dva, což mělo za následek, že velmi tvrdě spala a nevzbudila se včas, aby pavouka zabila, ale navíc se objevila možnost, že prášky a pavoučí jed mohly dohromady způsobit smrt.

Výsledek vyšetřování případu úmrtí Craffordovy první manželky byl překvapivý. Oženil se sice se starší, velmi bohatou vdovou, ale manželské štěstí netrvalo dlouho. Paní Hortenzie Craffordová byla panovačná, mladý manžel nesměl o ničem rozhodovat, dokonce prý na něm šetrila. A tak stále častěji jezdil do hor, kde se znovu pokoušel najít zlato. Australský vyšetřovatel zjistil, že se v pustině stýkal s příslušníky jakéhosi primitivního kmene původních obyvatel Austrálie, že jim vyprávěl, že se chystá znovu na moře, že všech prací se mu nejvíce líbí rybolov.

Jeho manželka byla nepříjemná, vymlouvala se často na jakési ženské potíže, a tak nebylo divu, že si brzo našel milenkou. Byla to prodavačka z obchodu s lodními součástkami Elisabeth, která se později stala jeho ženou. Seznámil se s ní nejméně o rok dřív, než přiznal při výslechu inspektoru Parkerovi.

To byla první nesrovnalost. Druhá byla ještě překvapivější. Když se australští policisté snažili vypátrat, kdy a kde se se svou milenkou oženil, zjistili, že v Austrálii žádná svatba nebyla. Ani inspektor Parker se nedozvěděl, kdy se ti dva brali. Prokurista advokátní kanceláře George Walton and George Walton však vypověděl, že se nová síla při nástupu prokázala platným australským cestovním pasem na jméno Elisabeth Craffordová. Prodavačka Elisabeth bydlela mimo město a do práce dojížděla. Přítelkyně o jejím poměru vůbec nevěděly a její rodiče taky ne. Ti se divili, když jim policista sdělil, že jejich dcera byla vdaná a jmenuje se Craffordová. Při vyšetřování, o něž požádal své australské kolegy z Interpolu inspektor Parker, se o úmrtí po kousnutí jedovatým pavoukem zjistilo toto:

Craffordovi bydleli v Austrálii v zahradní čtvrti Townsvillu v pompézní vile, připomínající šlechtické sídlo po-

149

149

stavené ve viktoriánském slohu. Rozlehlý park, jedno křídlo s osmi ložnicemi pro hosty. Nádherný bazén a jen pár set metrů od rozsáhlé terasy soukromý přístav s jachtou. V pátek 6. listopadu došlo k tragické události. Ve vile, vzdálené od pompézního sídla snad jen pět set metrů, bydlel lékař dr. Hiwell.

„Mohlo to být krátce před půlnocí, když zazvonil telefon,“ vypověděl do protokolu, „ozval se zoufalý, rozčilený hlas Christophera Crafforda, který doslova volal o pomoc. Říkal, že se stalo něco strašného a prosil, abych okamžitě přišel. Rychle jsem se oblékl a spěchal jsem k vile. Svítlo se jen v hale a v prvním patře v ložnici. Když jsem vešel dovnitř, spatřil jsem velmi vzrušeného,

Borovicka - Ukradl bohum smrt
rozcuchaného souseda Crafforda v pyžamu.
Lomil rukama a přivítal mě oznámením, že už je stejně
pozdě.“

„Co jste viděl, když jste přišel do ložnice paní Craffordové?“
zeptal se australský policista.

„Nepořádek. Paní Craffordová ležela na zvalené posteli,
noční košili měla omotanu kolem těla, zřejmě od
toho, jak se v křečích obracela. Manžel pořád opakoval,
že už je stejně pozdě. Shýbl jsem se k paní Craffordové,
položil ucho na její hrud, pak jsem jí zkusil pulz a řekl
jsem zoufalému manželovi, že je opravdu pozdě. Jeho
žena je mrtvá.“

„Jak na to reagoval?“ zeptal se policista.

„Řekl divnou větu: byl to pavouk. Nerozuměl jsem
mu, a tak jsem se zeptal jaký pavouk?“

„Co vám odpověděl? Ale pokud možno přesně.“

„Christopher Crafford neodpověděl, šel k posteli, odkryl
noční košili a ukázal na místo pod pravým prsem.“

„Co tam bylo?“

„Tady ji kousl. Vidíte tu malou jizvičku? Jedovatá
černá vdova. Zabil jsem ji. Táhle jsem ji rozšlápl, řekl
mi a ukázal na koberec.“

„Kdy se to stalo?“ zeptal se doktora Hiwella policista.

„Taky jsem se ho na to zeptal.“

„A co vám odpověděl?“

150

150

„Nevěděl. Přišel před chvílí a pavouka zašlápl těsně
předtím, než mně volal. Dýchala ještě, když jste se vrátil,
zeptal jsem se a Crafford řekl, že neví. Už od dveří si
všiml, že leží nějak divně, nenormálně. Přišel k posteli,
zvedl pokrývku a spatřil obrovského pavouka.“

Australská policie poslala zbytky jedovatého pavouka
do laboratoře, kde znalci potvrdili, že jde o snovačku
americkou *Latrodectus mactans*, lidově nazývanou černá
vdova. Tuto okolnost bylo možné exaktně zjistit
podle dobře zachovaného rudého znaku ve tvaru přesýpacích
hodin, který mají jen samičky. Příčina smrti byla
tedy zjištěna přesně, záhadou zůstala skutečnost, jak se
právě tento pavouk objevil v oblasti, kde normálně nežije.
První, sice velmi neobvyklá, smrt se jakžtakž dala
vysvětlit. Bylo možné podezřívat z vraždy Christophera
Crafforda. Policisté však nezískali jediný důkaz. Druhá
smrt kousnutím ale jasně dokládala, že manžel Elisabeth
Craffordové nemůže být natolik naivní, aby použil
dvakrát za sebou tak výjimečného a hlavně stejného
způsobu vraždy. Inspektor Parker byl tedy přesvědčen,
že v tragédii vystupuje ještě další, zatím neznámá postava.
Ta se objevila ve druhém hlášení australské centrály
Interpolu.

5

Šlo o zdánlivě nesouvisející okolnosti, v nichž zahráli
hlavní roli členové misijního sboru Poslové boží dvojitého
kříže. Tato organizace měla pouze černé členy a byla
pravděpodobně tajná, určitě však nelegální. Případ
začínal neobjasněnou vraždou a končil cestou jednoho
z členů tajné společnosti. Jmenoval se Josua Pouris
a pohraniční kontrola ho zadržela na letišti při odletu ze
Spojených států právě na pokyn australské centrály Interpolu.

151

151

Druhý černý muž se jmenoval Jeremiah Pouris a byl
bratrem Josui. Našli ho zavražděného neznámým pachatelem
bílé pleti v lese nedaleko Townsvillu. Podle protokolárních
zápisů lze uvést pravděpodobný průběh vraždy.
Ti dva, běloch a černoch, měli v nedalekém lesíku
schůzku. Jeremiah Pouris byl na místě dřív, proto se rozhlížel,
odkud se ozvou kroky bílého muže. Schůzka se

Borovicka - Ukradl bohum smrt
totiž konala půl hodiny před půlnocí, měsíc nesvítil, byla
tma jako v pytli.

Po chvíli se ozvaly kroky, zapraskalo roští, pak bylo
slyšet:

„Jsem tady. Kde jsi, Jeremy?“

„Tady jsem,“ ozval se hlas ze tmy.

„Kde?“ zeptal se bílý.

„Tady, pojd' blíž.“

„Seš tady sám, Jeremy?“

„Jasně že sám. Ta věc se týká jenom nás dvou.“

„To máš pravdu. Jen nás dvou.“

„Já se ti omlouvám, ale musíš mi dát ty prachy, já je
totiž nutně potřebuju a ty teď máš dost.“

„No tak dobře,“ řekl bílý, udělal pár kroků ve tmě, vytáhl
z kapsy pětadvacítku a třikrát vystřelil. Později zjistil
soudní lékař, že první rána zasáhla hrudní koš, nemusela
být smrtelná, druhé dvě vypálil neznámý vrah
zblízka do hlavy své oběti, což se dalo definovat jako rány
z milosti anebo spíš pro jistotu.

Policie nenašla jedinou stopu, která by vedla k vrahovi.

Oběť identifikovali snadno. Jeremiah Pouris byl
členem tajné společnosti Poslů božích dvojitého kříže.

A jeden z členů spolku se objevil na letišti v Atlantě,
hlavním městě amerického státu Georgia, kde došlo
k podezřelému úmrtí Elli Craffordové, za svobodna
Morrisonové.

Bůhví proč vyšetřovatelé australské centrály Interpolu
tušili souvislost mezi členem spolku Poslů božích
a kousnutím jedovatého pavouka. Jisté je, že se po zprávě
o zadržení inspektor Parker sebral a okamžitě letěl do
Atlanty. Zčásti proto, že si už nevěděl s těmi jedovatými

152

152

pavouky rady, zčásti proto, že ho k tomu rozhodnutí vedl
detektivní čich, ten šestý či sedmý smysl, bez něhož
se dobrý policista neobejde.

6

Josua Pouris byl obrovský černý muž, měřil snad celé
dva metry a vypadal jako papoušek. Kalhoty měl červené,
košili s květy slunečnic v původní velikosti, na krku
mu viselo pár těžkých zlatých řetězů, v pravém uchu
měl náušnici z doby královny Viktorie. Ocítl se v nepříjemné
situaci, nedal to však na sobě znát. Choval se rozvážně
jako kazatel, který i v policajtech vidí své ovečky,
které musejí být spaseny. Měl pevné morální zásady, inspektor
Parker hned po prvních větách pochopil, že ten
bláznivě vystrojený šašek říká čistou pravdu. Zatkli ho
krátce před vstupem do letadla, které mu mělo zajistit
svobodu. Když ho přivedli před inspektora Parkera, po
prvních větách pochopil, že prohrál. Ale nemrzelo ho to,
měl vztek, když se dozvěděl, že jeho akce tragicky
ztroskotala.

„Věděl jsem, kdo zabil mého bratra,“ řekl hned na
úvod výslechu.

„Hlásil jste své podezření policii?“ zeptal se inspektor
Parker.

„Prosím vás! Jen bych se dostal do maléru.“

„Nikomu jste se s podezřením nesvěřil?“

„Mám rozum. Žádný by mi nevěřil. Bílí nás považují
za blázný boží. Neberou nás vážně. Myslí si, že jsme
primitivové z buše. Absolvoval jsem čtyři semestry práv
na melbournské univerzitě, ale pak jsem to vzdal.“

„Nešlo vám to?“

„Ale šlo. Nesnášel jsem posměšky a ústrky mých bílých
spolužáků.“

„Kdo tedy zavraždil vašeho bratra Jeremiaha?“

„Christopher Crafford.“

153

153

„Máte pro své tvrzení důkazy?“
 „Nemám. Proto jsem přiletěl za ním do Augusty.
 Víím, že by mi žádný soudce nevěřil.“
 „Proč si myslíte, že Crafford zavraždil vašeho bratra?“
 „Protože ho Jeremiah měl v hrsti.“
 „Něco na něj věděl?“
 „On mu totiž obstaral černou vdovu.“
 „Jak to víte?“
 „Protože jsem ji přivezl. Pracuju jako stevard u australské letecké společnosti Quantas. Létám po celém světě. Jednou za mnou brácha přišel a vykládal mi, že má vynikající byznys. Potřebuje přivést pro vědecké účely tropického pavouka Latrodectus mactans. Pro nějakou výzkumnou laboratoř, říkal. Tak jsem tu potvoru přivezl v plastické krabici na sendviče.“
 „Komu jste pavouka předal?“
 „Bráchovi.“
 „A on?“
 „Craffordovi.“
 „Zaplatil mu?“
 „Jistě. Šlo to z ruky do ruky. Černej chlap nemá jinou jistotu než prachy na dlaň.“
 „Takže bylo všechno v pořádku.“
 „Jen pár dní. Pak se objevila v novinách zpráva, že Craffordova manželka zemřela po kousnutí černou vdovou a my jsme věděli, že ji Crafford zavraždil.“
 „Proč jste nešli na policii?“
 „Protože nejsme blázni. Jsme členy spolku Poslové boží dvojitého kříže a policajti nás mají v záznamu jako osoby podezřelé. Prostě jsme nechtěli mít oplétačky.“
 „Crafford věděl, že to víte?“
 „Jasně. A brácha si na něj jednou počkal před tou jejich přepychovou vilou a řekl mu to.“
 „Co mu řekl?“
 „Že je svině. Že ho podtrhl. Že by se nikdy k takovému svinstvu nepropůjčil. A Crafford mu slíbil peníze. Crafford od nás toho pavouka totiž koupil za padesát do-

154

154
 larů. Ale ne amerických, australských. Stará bouchačka by ho přišla draž.“
 „Tenkrát v noci mu měl přinést peníze?“
 „Dva tisíce. Ale brácha mu o ně neřekl. Nevydíral ho. Crafford mu ty prachy sám nabídl. Ale pak do něj našil tři kulky. Víte, inspektore, můj brácha nebyl žádný anděl. Hodně pil a taky hrál blackjack, ale podrazník nebyl a Craffordovi nic neudělal.“
 „Jste tedy přesvědčen, že Christopher Crafford zavraždil svoji manželku Hortenzii pomocí jedovatého pavouka.“
 „Tak to bylo.“
 „Jste ochoten svou výpověď podepsat?“
 „Samozřejmě. Bude-li třeba, potvrdím to před soudem pod přísahou.“
 „Proč jste se vypravil do Augusty?“
 „Přišel jsem pomstít smrt svého bratra.“
 „Chtěl jste zastřelit Christophera Crafforda?“
 „Ne. Přivezl jsem mu pavouka.“
 „Jedovatou černou vdovu?“
 „Stejnou, jakou zabil svoji manželku.“
 „Ale Crafford žije.“
 „To jsem nevěděl. Řekli mi to až po zatčení na letišti. Měl jsem smůlu. Přinesl jsem pavouka v krabici do domu, kde bydlí Crafford se svou novou ženou. Dostal jsem se v noci na balkon a otevřeným oknem jsem pavouka vhodil dovnitř. Crafford měl zemřít stejným způsobem, jakým zavraždil svou manželku, aby se dostal k jejím penězům.“

„Kdy jste vhodil pavouka dovnitř?“

„Kolem půlnoci.“

„Jenže ta černá vdova dostala hlad až brzo ráno, když už byl Crafford z domu a kousla jeho ženu Elisabeth.“

„Udělal jsem chybu, nepočítal jsem, že pavoukovi bude trvat pár hodin, než se po dlouhém pobytu v krabici probere. Je mi líto. Měl jsem právo pomstít smrt bratra, ale neměl jsem právo zabít nevinnou Elisabeth Craffordovou,“ řekl Josua Pouris.

155

155

Koncem listopadu 1986 odsoudil trestní senát v Augustě v americkém státě Georgia Christophera Crafforda za vraždu manželky na doživotí a podruhé na doživotí za zavraždění člena spolku Poslové boží dvojitého kříže Jeremiaha Pourise.

Josua Pouris, spravedlivý černý muž, který se strojí jako papoušek, byl odsouzen na deset let vězení pro neúmyslné zabití Elisabeth Craffordové, která možná ani nebyla Craffordovou právoplatnou manželkou.

156

156

Palivec

1

Běžel po prázdné silnici, sotva dechu popadal. Po několika krocích se ohlédl dozadu, odkud se valil kouř.

Uviděl cyklistu na osvětleném kole. Postavil se doprostřed silnice a zvedl obě paže.

„To je vaše?“ zeptal se cyklista.

„Je to hrozné. V tom voze je moje manželka.“

„Zajedu k prvnímu telefonu, zavolám policisty.“

„A hasiče, pane, prosím vás, pane, hasiče, nebo mi žena uhoří.“

Hasiči přijeli současně s policisty, oheň se jim podařilo rychle uhasit, ženu na předním sedadle už zachránit nemohli. Dveře auta nešly otevřít, vůz totiž stál těsně u silného kmene.

„Mohli byste kousek couvnout?“

„Ne, teď už vůbec ne, musíme vůz postrčit zvenčí.“

Na všechno už bylo pozdě. K neštěstí došlo za studené noci 18. února 1954 v německém Otterbachu.

„Vaše jméno, pane?“

„Jmenuji se Richard Müller, mám svoji ordinaci hned za náměstím.“

„No jo,“ zasmál se policista, „vždyť vy jste mi vloni dělal můstek.“

Byl to známý zubař. Pocházel sice z prosté rodiny, pilně se však učil, v roce 1918 maturoval, pak studoval medicínu na univerzitě v Heidelbergu.

„Musíte rychle do nemocnice, aby vás ošetřili. Jak to, že to chytlo?“

„Vezl jsem kanystry s topnou naftou. A jeden z nich

157

157

měl asi špatný uzávěr. Udělal jsem si forotu, říká se, že bude zdražená. Moje paní měla smůlu, když to chytlo, tak neměla dost sil, aby se odšoupla ven pod volantem.“

Doktor Müller přišel z operačního sálu na chodbu se zavázaným čelem, s oběma rukama mimo prstů až po lokty zafačovanými. Policisté na něj v čekárně čekali a rovnou se ho zeptali:

„Máte pocit, že bychom s vámi mohli v tomhle stavu sepsat protokol?“

Neváhal, ale neodpověděl hned. Zhluboka se nadechl, zafačovanou pravicí si utřel rty a kývl téměř celým tělem.

„Vy jste manželku už odvezli?“ zeptal se.

„Musíme mít protokol.“

„Neměla sílu ohnout se pod ten volant. Moje manželka

je dlouhodobě nemocná.“

„Takže nepracovala?“

„Ne, po několik let jsme už museli mít služku. Ta vařila, uklízela, starala se o nákupy.“

„Bydlela u vás?“

„Jak která. Ta poslední u nás moc dlouho nevydržela.

Manželce se nelíbila, a tak jsme si právě dnes hledali novou.“

„Vybrali jste si?“

„Ano, měla druhý den nastoupit.“

„Vy jste váš byt vytápěli topnou naftou?“

„Ne, vůbec ne. Doma máme ústřední topení, ale já mám ve voze kamínka.“

„Ta přece jsou v každém z těch nových modelů.“

„Pro mne nejsou dost výkonná. Já totiž nesmím nastydnout, mám potíže s prostatou.“

2

Technická skupina se pustila do práce, zjistili, že na ohořelém koberečku leží krabička zápalek a jedna oho-

158

158

řelá sirka, navíc až docela u pravých předních dveří ležel

zlatý snubní prsten. Vrchní inspektor Henry Streicher

došel k logickému závěru:

„Zřejmě se cestou hádali. Je možné, že došlo dokonce

k fyzické potyčce, při níž spadl doktorově manželce zlatý

snubní prsten. Hledala ho na koberečku u dveří, kde

však byla taková tma, že si vyndala z kabelky krabičku

zápalek, škrtila, a tím zapálila loužičku z kanystru s korkovou

zátkou. Ve chvíli, kdy byla hlavou hodně dole, aby

vůbec něco viděla, došlo k výbuchu, který ji omráčil.

Konečně závěr policejního inspektora však byl jiný.

Při výslechu zubního lékaře ho státní žalobce obvinil, že

svou manželku záměrně zavraždil. Akce s kanystry tekutého

paliva byla jen kamufláž, 20. května 1955 obdržel

z Kaiserslauternu obžalobu, že podle § 211 se dopustil

těžkého zločinu. V textu obžaloby bylo několik

krátkých, ale velmi významných obvinění obžalovaného

zubního lékaře. Detektivové totiž zjistili, že doktor

nebyl žádný svatý. Ke své manželce se choval velmi

špatně. Podváděl ji několik let, vydržoval si milenkou,

pomocnici v ordinaci, Tilly Höbelovou, ale stýkal se pohlavně

také se svou švagrovou Irenou Bühlerovou. Při

vyšetřování vyšlo najevo, že se se svou, nyní již mrtvou,

manželkou chtěl rozvést, aby se mohl oženit s milenkou.

Byl to ďábelský nápad, ale nikdo ze známých nebo z pacientů

by nepodezíral vždy dobře oblečeného, milého

a velmi pracovitého zubního lékaře, že žije tak nemravným

a odsouzeným životem. Nevynechá ani jednu

příležitost, když se může s některou z patientek pomilovat.

Teprve při soudním líčení se ukázalo, že zubní

lékař žil dvěma životy a dost dlouho dokázal své nemravné

milování tajit.

159

159

3

Soudní proces se táhl donekonečna, ani v listopadu neměl

státní žalobce dost důkazního materiálu, až 2. ledna

1956 byl proces znovu obnoven. Před soudcem se objevili

technici, kteří měli vysvětlit podrobnosti při zacházení

s přenosnými kamínky. Policejní mechanici se

dokonce pokoušeli o rekonstrukci celého případu, ke

konečnému názoru se však nedostali. Existovaly však

jen dvojí posudky: k požáru došlo pouhou náhodou,

anebo smrt manželky doktora Richarda Müllera byla

promyšlená a velmi dobře režírovaná vražda. Známý,

oblíbený a odborně zdatný zubní lékař nevypadal jako

vrah, i když se vědělo, že se jeho názory neshodují pokaždé

Borovicka - Ukradl bohum smrt
s manželčinými. Georg Martin, který náhodou jel
na kole i v tomto studeném počasí, byl prvním, a možná
nejdůležitějším svědkem.

„Vracel jsem se z hudební školy,“ řekl vyšetřujícímu
policistovi, „a zaslechl jsem, jak někdo někde nedaleko
volá o pomoc.“

„V kolik hodin jste zastavil u hořícího automobilu?“

„Ve 22.10, podíval jsem se totiž na hodinky, byl jsem
zvědavý, co se děje.“

„Co jste slyšel?“

„Pomoc, pomozte mi, prosím, moje manželka je uvnitř
našeho hořícího vozu, volal ten chlap a skákal z jedné
nohy na druhou. Zajíkal se, jako by se dusil. Mával rukama.
Když jsem se podíval, víte, ona tam byla tma,
myslím, že světla na tom autáku nesvítily a on mi mával
před nosem ohořelýma rukama, ze saka se mu kouřilo,
obličej měl zmazaný, jako by mu chytily šaty.“

„Viděl jste, jak vypadal?“

„Hrozně. Tlačil mne po silnici k příkopu u lesa, kde
hořel ten jeho vůz. A já jsem si všiml, že je to náš zubař,
doktor Müller. Mně totiž taky nedávno nasazoval novou
korunku.“

„Takže jste se vlastně znali?“

160

160

„On mě vlastně hned od začátku oslovil jménem.“

„Prohlédl jste si ten hořící vůz?“

„Už jenom z dálky. On totiž nehořel velkým plamenem,
ale strašně čoudil. Byl to kouř a smrad, ale tu mrtvou
na předním sedadle jsem vůbec neviděl.“

„Neslyšel jste třeba její volání o pomoc?“

„Ne. Slyšel jsem doktora, který nařikal a vykřikoval.
Jenže nikdo kolem nejel, a tak jsem se vrátil ke svému
kolu a zajel jsem do Birothshofu. Pan Lorenz stál už
přede dveřmi, možná že zaslechl volání o pomoc, když
mě viděl a vyslechl, skočil k telefonu a zavolał na policejní
stanici.“

Vyslychali každého z přítomných, vyžádali si pomocníky,
doktor Müller znovu a znovu odpovídal na otázky,
co se vlastně přihodilo. Stále opakoval svých pár vět:

„Nevím, jak došlo k zapálení nafty z kanystru. Já
jsem slyšel, jak se mi z vozu uvolnila poklice na pravém
předním kole. Tak jsem zastavil, jak nejrychleji to bylo
možné, ale ani jsem k tomu kolu nedošel, najednou to
vzbuchlo.“

Státní žalobce, ale nakonec i soudci a porotci hledali
odpověď na otázku, jestli požár v automobilu vznikl,
dokud ještě lékařova manželka žila, anebo jestli byla
v bezvědomí, když se při hledání prstýnku nadýchala
dýmu. Zavraždil doktor Müller svoji manželku, nebo
došlo jistým technickým nedopatřením k neštěstí a Gertruda
Müllerová se zabila vlastní nepozorností, když
manipulovala s kamínky na topnou naftu? Policisté se
vyptávali také dvou doktorových synů, kteří popsali
manželství svých rodičů jako velmi všední stav. Jejich
otec chodil někdy velmi pozdě domů, kdosi ho viděl ve
společnosti své asistentky, známí i další příbuzní popisovali
zubního lékaře ve dvou různých podobách: doma se
choval netečně, nezajímal se ani o domácí problémy,
snědl bez řečí, co dostal na stůl, někdy vypil pár skleniček
vína, přitom se však šuškal, že je to velmi elegantní
záletník, který se nevyhýbal společnosti krásných
mladých žen.

161

161

Jeden z případů měl být dostatečnou ilustrací jeho tajných
záletů. Když se prozradilo jeho dobrodružství s Tilly
Höbelovou, tak ji sice vystěhoval do Anglie, ale velmi

často jí psal dopisy, za jaké by se nemusel stydět ani Casanova. Přitom se v rodině Höbelových vědělo, že doktor měl milostný poměr i s druhou mladičkou dcerou. Soudce, ale také žalobce i obhájci se během procesu, který se táhl už několik měsíců a stal se námětem mnoha soudnickářů, přesvědčili, že Gertruda Müllerová pravděpodobně nezapálila louži hořlaviny, kterou rozlila na kobereček pod pravým předním sedadlem, a místo aby křikla na manžela, aby zastavil, tak se nadechla jedovatého kouře a potom se začala dusit. Zkroutila se s hlavou mezi koleny a přestala dýchat.

Technická skupina dokonce obstarala krejčovskou pannu a jeden z detektivů vysvětloval co, kdy a proč. Snad náhodou nebo záměrně předložili technici soudcům objemnou korkovou zátku, která zůstala až dosud skryta pod pravým předním sedadlem. Zamáčkli ji do kanystru, zažehli v patřičné vzdálenosti oheň a zjistili, že zátka vystřelila z hrdla během necelé jedné minuty. Soudní znalec, profesor doktor wagner, který se zúčastnil pitvy ohořelé mrtvoly, prohlásil, že paní Müllerová zemřela udušením během několika pokusů o nadechnutí se čerstvého vzduchu.

Soudní znalec doktor Petersohn se vyjádřil přesně a nekompromisně: manželka doktora Müllera se snažila otevřít pravé dveře, ty však byly téměř opřeny o strom, u něhož vůz stál, tak se pravděpodobně pokusila přetáhnout se na volnou sedačku u volantu, byla však polita topnou naftou a krátce po výbuchu se nadechla naposledy.

4

Doktor Müller seděl na lavici obžalovaných klidný, jen občas se naklonil ke svému obhájci s otázkou. Když se

162

162

žalobce začal zajímat o soukromí lékaře, nesnažil se kličkovat, přiznal, že měl kdysi milostný poměr se svojí asistentkou, jeho manželka však o tom věděla. Milenka se později odstěhovala do Anglie, což sama svou přítomností potvrdila.

„Byla byste tak laskavá, slečno Tilly, a řekla byste slavnému soudu, jestli jste byla milenkou vašeho zaměstnavatele?“

„Ano. Byla.“

„Jak dlouho? Byl to stálý poměr?“

„Jistě. Chodili jsme spolu velmi dlouho.“

„Chtěla jste se s doktorem Müllerem oženit?“

„Ve skutečnosti bych byla chtěla, ale nikdy jsem se mu o tom nezmínila. Naše mlčení bylo závazkem.“

„Věděla o vás jeho manželka?“

„Jistě. Já si dokonce myslím, že jí to velice vadilo, ale nikdy jsem neslyšela, že by mluvila o rozvodu.“

„Vy jste přece reagovala sama. Když došlo k výčitkám, souhlasila jste, že odjedete a už se k vašemu milenci nevrátíte.“

„Odjela jsem do Anglie, kde žiju dodnes.“

„A paní Müllerová?“

„Měla jistě zdravotní potíže. Měla za sebou několik kolapsů.“

„A vy jste se svým milencem v té době odjížděla na dovolenou do Itálie a několikrát na Kanárské ostrovy.“

„Ano.“

„A vám to nevadilo?“

„Mluvili jsme spolu o tom.“

„S doktorem Müllerem?“

„Ano.“

„Co vám řekl, když jste se na to vyptávala?“

„Abych se nestarala, že je to jediné jeho věc a nikoho jiného.“

„Nedozvěděla jste se, že má ve své ordinaci novou, velmi mladou asistentku?“

„Sám mi to řekl.“

„Tušila jste, že nejste jediná jeho milenka?“

163

163

„Věděla jsem to a přestala jsem mu odpovídat na dopisy.“

„Znála jste snad ty jeho lásky?“

„Některé. Když jsem se však dozvěděla, že takhle nemravně žije i se svou příbuznou, tak jsem to ukončila.“

„Můžete nám říct její jméno?“

„Ne. Nikdy jsem nežalovala a nebudu žalovat ani nyní.

Dneska už je to jenom jeho věc. Já jsem si stejně už dříve uvědomila, že láska je něco jiného. Je krásnější než soulož.“

5

Jedním z hlavních motivů k vraždě mohla být změna chování Müllerovy manželky. Nebyla zdravá, už také nebyla mladá, žila podivným životem. Už dávno se vzdala sebemenšího odporu, v domácnosti Müllerových bývala stále víc nepříjemná atmosféra. Nikdo s nikým nemluvil, doktor přišel domů, zapnul televizi, během večere poslouchal zprávy, později kvíz nebo sportovní přenosy.

Manželé žili v dusné atmosféře.

Ve středu 1. února 1956 se doktor Müller pokusil ve své cele o sebevraždu. Buď někde našel anebo při holení nevrátil žiletku, když bylo ve vězeňské chodbě ticho a nikde už necinkaly klíče dozorců, podřízl si na pravé ruce žílu, teprve pak snad zavolał nebo zaklepal. Bachař nahlédl nejdřív malým okénkem ve dveřích, pak hvízdł na poplach. Saniták, který shodou okolností měl toho dne noční službu, žílu pevně podvázal a doktor Müller skončil na příjmu nejbližší nemocnice, pak přesídlil na psychiatrii zemské nemocnice v Saar. Proces byl přeložen k zemskému soudu v Saarbrückenu. Do tamější soudní síně nastoupila jiná posádka, psychiatr profesor von Bayer a dva specializovaní právníci, profesor Raderath a jeho kolega Peters, primář a ředitel institutu soudního lékařství heidelberské univerzity.

164

164

Samozřejmě že se hned druhého dne přestěhovali do lednice, kde odpočívaly už jen zbytky mrtvolý paní Müllerové, a po dvou dnech úvah a vyjádření se shodli na stejném průběhu vraždy.

Termín nového procesu byl určen na 16. června 1956.

Do soudní síně přišli noví hráči o spravedlnost, zkušenější a při výstupech před tribunálem přesvědčivější. Jeden z prvních svědků předvolaných žalobcem byl železničář Grossmann. Spěchal lesní zkratkou domů, když uviděl automobil, který zabočil z hlavní silnice na vedlejší vozovou cestu.

„Jak to, že jste si toho vozu všiml?“ zeptal se obhájce.

„Já jsem u dráhy. Dvacet let jsem dělal mašinfíru a chodím z domu i domů přesně. Podle mě si můžete nastavit hodinky.“

„Všiml jste si, jakou měl ten vůz značku?“

„Ne, to jsem si nevšiml, ale znal jsem pana doktora Müllera. Já totiž k němu už hezkých pár let chodím se zubama. A taky jsem si řekl, co se děje, že najednou sjel z asfaltky do roští.“

„Šel jste dál, nebo jste ho ještě pozoroval?“

„Na chvíli jsem se zastavil, protože jsem chytl nosem naftový smrad, ale pak jsem si řekl, co je mi do toho, možná že tam zajel s nějakou holkou, aby ho v tom mrazu zahrála. No a pak jsem šel domů, já jsem přesný jako hodinky, moje žena mi už taky nesla na stůl talíř horké zelňačky.“

„Nevšiml jste si nějakého světla?“

„Myslíte, jako když někde něco hoří?“

„Cítil jste přece naftu.“

„Pak už ne. Když jsem šel pěšinou do kopce, co vede

Borovicka - Ukradl bohum smrt
k nám, tak mi zavanul do nosu smrad.“

6

Doktorova milenka Tilly Höbelová, kterou povolali při novém procesu z jejího londýnského bydliště, přišla před

165

165
soudce a přísedící s novinkou. Když se státní žalobce zeptal na podrobnosti jejího milostného poměru s obžalovaným lékařem, překvapila přitom tak, že někteří zatleskali, když skončila.

„Jaký byl váš vztah k doktoru Müllerovi?“

„Myslíte jako zaměstnankyně svého šéfa?“

„To také, ale hlavně při vašem tolik let trvajícím milostném poměru? Šidil vás?“

„Někdy až moc. Já jsem se snažila nekomplikovat si život, měla jsem u něj slušný plat, jsem vyškolená zdravotní sestra s dobrým vysvědčením. Kdyby mne vyhodil, tak jsem neměla kam jít.“

„Ale u něj jste taky neměla bůhvíjakou jistotu.“

„To je pravda. On řekl třeba jednu větu, ale druhou ji smazal. Lhal. Hrál roli chudáka, který by patřil o poschodí výš, než v jakém bydlí velcí páni. Vytahoval se, hrál si na hrdinu, který všem ukáže, jak se má na světě žít.“

„Stýkali jste se spolu, když už jste se přestěhovala do Anglie?“

„Zpočátku několikrát.“

„Kdy jste se odstěhovala?“

„V listopadu 1953.“

„Telefonovali jste si?“

„Ne. Psal mi. Zpočátku taky tři čtyři dopisy týdně.

Někdy mi z anglického zahradnictví poslal kytky. Někdy byl u nich přibalen dopis.“

„Nesliboval vám svatbu?“

„Ne. My jsme to slovo nikdy nevyslovili.“

„Byla to dohoda?“

„Ne. Nikdy jsme si nic neslibovali.“

„To ale byla zvláštní situace. Neobvyklá,“ řekl vyšetřující soudce.

„Při našem poměru se událo hodně zvláštního.“

„Například?“

„Začátkem února 1954 zemřela Richardova matka.“

„Kde bydlela?“

„Ve Zweibrückenu. Někdo Richardovi zatelefonoval, ten sedl do vozu a jel zařídit pohřeb. V matčině bytě se

166

166
sešel se svou sestrou, těžce schizofrenní. Matka s ní žila, měla s ní potíže. Když se objevil Richard, ať chtěl nebo nechtěl, byl přinucen postarat se o nemocnou. Krátce po pohřbu mi zatelefonoval do Londýna a chtěl na mě, abych mu poradila, co má dělat. Všechno mi sáhodlouze vyprávěl. Poslouchala jsem ho a rozčilením se mi trásly ruce.“

„Co jste mu řekla?“

„Samořejmě aby se o ni postaral. Aby si ji přestěhoval do svého bytu.“

„Co tomu řekla jeho žena?“

„Nejdřív se jí o tom vůbec nezminil.“

„Bál se snad?“

„On se vždycky bál, když se měl o něčem rozhodnout.“

„I o jiných věcech?“

„Jistě. Třeba o tom, co má být k večeři.“

„Jeho žena souhlasila?“

„Nic jiného jí nezbyvalo, nejdřív byla zásadně proti, později se nechala přemluvit, dohodli se, že si k ní najdou zdravotní sestru nebo domácí pomocnici, a den poté nebo možná dva se večer po ordinálních hodinách rozhodli, že tu pomocnici půjdou hned hledat.“

„Našli ji?“

„Toho večera ne. Já jsem se o té náhlé akci dozvěděla od známých.“

Doktor Richard Müller a jeho manželka Gertruda zpočátku nepochodili, na třetím místě však měli štěstí. Pomocnice měla nastoupit druhý den ráno. Sedli do vozu, Müllerovi se však už na volantu třásly prsty. Začali se hádat. Křičeli na sebe, Richard nařikal, že to, co bude muset zaplatit, jsou vyhozené peníze, přece by tu službu mohla vykonávat Gertruda. Je pravděpodobné, že při jízdě došlo i k několika fackám, manželčina rukavice se přitom ocitla na podlaze pod sedadlem. Ta pak zahrála svou roli. Doktor zastavil, dal své ženě takovou facku, že se svezla ze sedadla a zůstala s hlavou mezi koleny bez hnutí. Pak zajel s vozem pod nejbližší strom, vzal sirku a rozlitou naftu zapálil, vyběhl na silni-

167

167

ci a začal volat o pomoc. Vůz stál za keři, ani už se z něj moc nekouřilo. První, kdo jel kolem, zavolal policii, po chvíli přijeli na místo požáru také hasiči. Doktor Richard Müller seděl na mokré okraji cesty, hlavu podepřenou oběma rukama, u jedné nohy ležela poklice předního kola, kterou krátce předtím odmontoval a pak pohodil. Později se objevilo tvrzení, že tu poklici odmontoval asi o osmdesát metrů dříve, než dojel na místo činu. Nebyla to jediná lež, ale i další potvrdily vyjádření psychiatra profesora von Bayera, že obžalovaný není úkladným vrahem.

Porota se vyjádřila jinak. Doktor Richard Müller byl odsouzen k trestu šesti let žaláře.

168

168

Milosrdná smrt

1

Byl to už od dětství pozoruhodný člověk, poslední člen rodiny původních arménských obyvatel v době, kdy je Turci vyhnali z jejich domovů a většinu z nich zavraždili. Jmenoval se Jack Kevorkian, stal se uprchlíkem s prázdnými kapsami. Nežebrał jako mnozí jiní, pracoval za směšně malou mzdu, přitom studoval a živil se chlebem a vodou. Podobal se apoštolům, dobrodějům, připraveným pomoci potřebným.

Vystudoval totiž medicínu a na dlouhé časy se pro mnohé stal spásným andělem bez křídel, ale s lékařským diplomem. Sloužil v mnoha nemocnicích. Přestěhoval se do Spojených států a na své sáhodlouhé obtížné pouti se usídlil ve městě Columbus ve státě Ohio. Neměl se dobře, ale nevzdal se.

„Proč přespával zpočátku ve společné noclehárně?“

zeptal se novinář ředitele, který mu poskytl jeden z prvních rozhovorů.

„Nevím. Přijel a zazvonil u naší vězeňské brány.“

„Je to ve vaší nemocnici běžné, otevřít neznámému doktorovi dveře?“

„Přišel a představil se. Položil na desku mého psacího stolu diplom a upozornil, že se neptá na volné místo v nemocnici náhodou, chtěl by však mluvit s několika vězni, odsouzenými k trestu smrti.“

„Vy jste se s ním hned při příchodu takhle bavili?“

„Zeptal se, tak jsme mu odpověděli.“

„Neměl ani doporučení?“

„Nám se zdálo, že mu můžeme rozhovor umožnit.“

169

169

„Kdo byl u toho rozhovoru?“

„Dva lékaři, já a samozřejmě patrola.“

„S kým tedy mluvil?“

„Se dvěma vrahy. Ta jména není nutné uvádět.“

„Na co se jich vyptával?“

„Nejdřív se zeptal, jestli by byli ochotni odpovědět na několik otázek, týkajících se chystané popravy, a zeptal se, jestli by po jejich smrti mohly být použity části jejich mrtvol k jistým lékařským pokusům.“

„Souhlasili?“

„Jeden z nich dokonce písemně. Napsal, že bude rád, když bude moci po smrti posloužit potřebným lidem.“ V písemných podmínkách akce, které doktor Kevorkian předložil, uvedl, že by v případě popravy byli odsouzení uspáni, pak popraveni a teprve potom by se směli stát pokusnými králíky. Kevorkian několikrát zdůrazňoval, že se mrtví stanou významnými pomocníky lékařských experimentů. Samozřejmě zcela jiných, než prováděli hitlerovští Němci s ubohými Židy v koncentračních táborech.

Doktor Kevorkian věděl, co chce, už proto, že byl také jedním z arménských utečenců, kteří přežili turecké vyvraždění. Byl nadšen, když mu lékaři umožnili stát se užitečným.

„Já jsem žil odmalička v nebezpečí, že Turci Armény vyvraždí. Můj otec s matkou před nimi včas utekli. Zavraždili miliony našich, stříleli, topili v řekách nebo pálili muže a ženy, také těhotné. Těm mačetami rozsekávali rozkrok a vytrhávali jim z břicha ještě nenarozené děti,“ řekl Kevorkian v jednom z rozhovorů s novináři.

„Já vím, že to vyznívá hrozně, ale při holokaustu šli Židé do plynových komor, Arméni umírali všude. Na hromadách, na slunci i v dešti.“

170

170

2

Střední školu absolvoval v době druhé světové války, profesori se o něm vyjadřovali jako o geniálním studentovi. Vedle svého oboru, odmalička se chtěl stát lékařem, se jen tak bokem naučil německy a japonsky. Když už byl na lékařské fakultě, tak k těmto řečem přidal ještě latinu, používanou dodnes v lékařství. Podle svědectví jeho spolužáků byl Jack mimořádně nadaný. Michael Betzold, který napsal Kevorkianův životopis, se o jeho schopnostech vyjádřil, že to byl nejnadanější kluk, s jakým se za celý svůj život setkal.

Kevorkian byl jiný než jeho spolužáci. Nechoval se slušně, neučil se, ale pokaždé všechno uměl, byl postrachem třídy, ale také profesorů. Když jeho výstřednosti narůstaly, přeložil ho ředitel do vyšší třídy, ale ani to nepomohlo, žák se nudil, protože věděl v mnoha předmětech víc než jeho profesor. Byli rádi, když mu koncem roku mohli podepsat vysvědčení s velmi dobrými známkami a rozloučit se s ním.

Vystudoval medicínu, začínal jako patolog v několika nemocnicích. Později, v roce 1952, se specializoval na pomoc pacientům s nevléčitelnými nemocemi a sám si případy a jejich průběh zapisoval. O jednom z nich poznamenal:

„Byla to ubožačka, dívala se na mne vyhaslýma očima, měla vyschlý, vráscitý obličej, bezzubá ústa, její výraz byl prosbou o pomoc. Znovu jsem si uvědomil, že sebevražda postižených, nevléčitelných nešťastníků nebo eutanazie za lékařovy přítomnosti jsou správným řešením pro pacienty, umírající v nepředstavitelných bolestech.“

V tomto období se netajil tím, že chce dělat a dělá pokusy, na lidech, kteří mají jen krůček ke smrti. V roce 1958 poslal Americké asociaci pro vědecký pokrok návrh, aby se k smrti odsouzení zločinci směli hlásit na bezbolestné lékařské pokusy.

171

171

Borovicka - Ukradl bohum smrt

Měl již za sebou řadu pokusů, jeden z nich byl převratný: „Doslechl jsem se v posledních třech nebo čtyřech letech o transfuzi krve z mrtvých těl, prý se o to pokusili Rusové, a tak jsem se o ten způsob také zajímal. Kdykoliv přivezli, většinou po haváriích špatných řidičů, umírající, tak jsem po úmrtí provedl rychlou pitvu, zabodl jsem do žíly injekční stříkačku a přečerpával jsem krev do připravené sterilní láhvičky. Zkusil jsem ji pak vstříknout pacientovi se stejnou skupinou. Šlo to. Měl jsem možnost získat přístup k mrtvole sedmnáctileté dívky, která zemřela při autohavárii. Zabodl jsem stříkačku přímo do srdce mrtvé a převáděl krev na pacientku se stejnou krevní skupinou. Ta ale hned odpočátku cítila v ústech podivnou chuť té přidané krve. Dostal jsem strach. Neměl jsem tu zkušenost poprvé, ale vzal jsem si status a zjistil jsem, že zabitá řidička byla opilá, takže v její krvi byly patrné stopy po čokoládovém likéru.“

3

Doktor Smrt, jak mu později novináři říkali, byl neobyčejný člověk. Pracoval na klinice, ale všechen svůj volný čas věnoval konstrukci přístroje, který později pokřtil jménem Mercitron. Byl sestaven doslova ze starého železa. Ostatní materiál prý stál jen třicet dolarů. Muž, kterého si k premiéře vybral, se jmenoval David Rivlin z michiganského Farmingtonu, byl smrtelně nemocný, nemohl se hýbat a žádal, aby byl odpojen od respirátoru, který umožňoval dýchání. „Já jsem mu tenkrát nabídl pomoc. Žádný z lékařů kliniky nechtěl pacienta od přístroje odpojit. Sám to ale nedokázal. V ten den jsem si uvědomil, že můj přístroj musí být ovladatelný samotným pacientem, který se rozhodl skončit trápení sebevraždou.“

172

172

Mitch Kehetian, novinář arménského původu a pozdější šéfredaktor novin The Macomh Daily, které vycházely v Mount Clemensu, Michigan, o něm řekl: „Odpočátku, kdy u nás nastoupil, bylo mu tenkrát 31 let, bylo jasné, že je mimořádným doktorem. Sám o sobě napsal: Byl jsem nepraktickým idealistou, odhodlaným ke křížáckému tažení. Poslání, které jsem sám sobě nařídil, se týkalo různých akademických disciplín. Nic jsem nemohl ztratit, když jsem se nasměroval, také jsem se se svým stanoviskem neskrýval. Dal jsem si hodně vysokou laťku, z čistého idealismu, s naivním přesvědčením.“

V roce 1959 uveřejnil Kevorkian v odborných časopisech, ale stálo ho to o univerzitní kariéru, že poprvé v životě pochopil tu obrovskou sílu historické nehybnosti, která přímo znemožňuje přeskočit širokou propast mezi racionální teorií a zabydlenou praxí.

Doktor Jack Kevorkian byl neklidný člověk. Rád se vyjadřoval k problémům, které lze označit za ošemetné. „Je nemorální,“ napsal do lékařského časopisu, „brání-li lékař svým kolegům, kteří považují za morální povinnost pomoci smrtelně nemocnému pacientovi tím, že utrpení ukončí podáním uklidňující injekce.“

Celá léta psal o problémech moderního lékařství, byl považován za mezinárodního odborníka v mnoha medicínských oborech, v roce 1991 vyšla jeho kniha „O dobrou plánovanou smrti – Recept:Medicida“. Byl jsem krátce předtím ve Wilsonvillu, Oregon, a netušil jsem, že v nedalekém Portlandu budu hostem českého profesora a kolegy Janet Adkinové, která už třináct let přednášela spisovnou angličtinu. Byla to báječná žena, hrála tenis, ale učila také hře na klavír, byla milá, chodila na bohoslužby v unitářské církvi, všichni ji měli rádi. Ani ve snu mi nenapadlo, že jednou o ní budu psát.

Začalo to nenápadně, jak už to u těchto nemocí bývá. Někdy bývala unavená, někdy se nedokázala přesně vyjádřit, bylo jí sice pětapadesát, když jí lékař po zevrubné prohlídce řekl 12. června 1989, že trpí Alzheimerovou nemocí způsobující degenerativní onemocnění

173

173

mozku, omezuje možnosti vnímat čas, prostor, duševní vztahy a nemocného čeká dříve nebo později pomalejší či rychlejší konec.

Janet Adkinsová se dozvěděla, že asi o sto mil na sever od jejich domku, v Eugene, Oregon, je celostátní ústředí pro právo na smrt The Hemlock Society USA, kde může každý pacient požádat o radu.

Odpovědi na otázky jsou stejné pro všechny pacienty zachvácené Alzheimerovou nemocí. U některých postižených je postup mozkové nemoci rychlý, někdo zažije v rámci lékařských možností pár lepších měsíců nebo i let. Frustrace, strach a návaly zlosti se střídají k jedinému cíli, a tím je smrt. Věděl to Jack Kevorkian, věděli to všichni, je nezodpovězenou otázkou, která fáze umírání je lepší.

Janet Adkinsová zbyla jen naděje. Pochopila, že to je příliš málo, že musí pomoci manželovi a oběma dcerám, jejich životy by byly zcela naruby. Ve dne v noci budou sloužit v pohotovosti, musí ji krmit, starat se o její osobní hygienu, omývat ji a převlékat, celá rodina by trpěla unikáním života na jevišti jediné postele, byl by to nejhorší trest boží. Proto se rozhodla, že odejde z tohoto světa včas, aby si ji rodina, známí i příbuzní zapamatovali, jaká byla. Rodinná lékařka Myriam Copensová se o své dlouholeté pacientce vyjádřila jasně:

„Mohu vás ujistit, že paní Adkinsová přesně věděla, co dělá. Našla si dobrý způsob života. V její osobní filozofii bylo obsaženo i rozhodnutí, že v případě nevyléčitelné nemoci požádá o ukončení života. Sama se rozhodla a my bychom měli respektovat její přání, je to její život a její volba.“

4

„Snažil jsem se domluvit s Janetiným manželem a dospěl jsem k závěru, že se její lékař mylí, že v tomto pří-

174

174

padě skutečně jde o čas. Janetin stav se den ze dne zhoršoval.“

Dva dny před plánovanou smrtí, v sobotu 2. června 1990, přiletěla Janet Adkinsová do Detroitu. Tuto cestu, dlouhou dva tisíce mil, podstoupila za jediným účelem, aby zde důstojně zemřela. Doprovázel ji její manžel a přítelkyně Carroll Rehmková. Ti všichni se ubytovali blízko letiště v motelu osady Romulus. V sobotu odpoledne přijeli do stejného motelu další účastníci, doktor Kevorkian a jeho dvě sestry, Margo Janusová a Flora Holzheimerová. Ta přiletěla z německého Frankfurtu nad Mohanem, aby byla přítomna premiéře svého bratra, který se poprvé měl stát spasitelem těžce nemocných. Všichni se dali do práce. Kevorkian připravil potřebné dokumenty a prohlášení Adkinsové, která se vyjádřila, že je samozřejmě podepíše. Pak oba dva v hlavních rolích absolvovali rozhovor, který Flora Holzheimerová natáčela videokamerou.

„Tak co, Janeto, chcete dál žít?“

„Ne, nechci,“ odpověděla bez rozmyšlení.

„Skutečně ne?“

„Ne. Pochopila jsem, že můj život na této zemi pro mne končí. Víím, že bych zůstala na lůžku v nemocnici nebo sanatoriu připoutaná ve stavu, kdy už nebudu vědět, kdo jsem, čím jsem a kde jsem. Ne, to nechci. Přeji si skončit svůj život, dokud přesně víím, co se děje. Jsem

při plném vědomí.“

„Jsem pro,“ řekl manžel Ronald Adkins, „protože si to přeje moje manželka. Ta by měla mít právo netrápit se víc a rozloučit se s tímto světem při plném vědomí.“

„Nechcete tedy, aby dál žila?“

„Ne. Nechci.“

Kevorkian se obrátil k Janet:

„Je vám zřejmé, co chcete, abych udělal?“

„Ano,“ řekla.

„Myslíte to tedy vážně. Víte, co po mně chcete? O co mi říkáte?“

„Ano.“

175

„Žádáte mne o pomoc. Uvědomujete si, co musím udělat? Já musím všechno připravit, ale vy budete muset stisknout knoflík.“

„Rozumím.“

„A uvědomujete si, že současně máte možnost ten proces zastavit? Kdykoliv!“

„Vím to.“

„Nebudete-li chtít, nemusíte v té akci pokračovat.“

„Ano.“

„Je vám jasné, co to všechno pro vás znamená?“

„Znamená to konec mého života.“

„Jaké slovo máte pro konec života, když přestaneme žít?“

„Když už nežijeme.“

„Když už nežijeme, tak jsme mrtví.“

„Vím to. Nemusíme o tom dál uvažovat.“

Ten rozhovor trval celou hodinu, doktor Kevorkian si hned zpočátku všiml, že Janetiny odpovědi na otázky končily a začínaly se stále většími odmlkami. Později si všiml, že odpovídá stejnými větami jako gramofonová deska starého přístroje, unaveného už dlouhým používáním. Podle Kevorkianova záznamu Prescription Medicine všichni přítomní odešli na společnou večeři do restaurace v Madisonské oblasti, která se od půl šesté protáhla až do půlnoci. On ale stále pozoroval jednání své pacientky, hodnotil její náladu a způsob myšlení. Později prohlásil, že její mentální schopnosti nebyly zasaženy. Chovala se normálně, neměla strach z blížící se smrti. Povídali si, jedli a pili, po půlnoci se rozešli do svých pokojů. Manželé Adkinsovi se v neděli prošli po nábřeží řeky St. Clair River u města Port Huron ve státě Michigan. V pondělí, v den plánované smrti, napsala Janet E. Adkinsová dopis bez adresy, ale pro všechny, kterých se plánovaná akce týkala, v němž oznamovala, že se rozhodla pro smrt. Prála si, aby její oči byly darovány do laboratoře zabývající se výzkumem rohovky. Přání obsažené v tomto dopisu pak jako svědci podepsali její manžel a přítelkyně Carroll Rehmkeová. Dok-

176

176

tor Kevorkian zatím hledal pro akci místo a později se k tomu vyjádřil:

„Ještě předtím, než Janet přiletěla z Portlandu do Detroitu, jsem se snažil najít pro naši akci příhodné místo.

Ptal jsem se lidí, ale nikdo s tím nechtěl mít nic společného, ani v motelech, ani v márnících, na klinikách

i v soukromých ordinacích, nakonec jsem se ptal i majitele sanitních vozů. Všichni, i ti, kteří se zabývali eutanazií, odmítli, a tak zbyla jediná alternativa, můj kempinkový vůz. Do něj jsem také měl zavedený elektrický

proud.“

5

Doktor Kevorkian jezdil a bydlel ve dvacet let starém karavanu. Byl to sice čistý a udržovaný vůz, ale žádná

Borovicka - Ukradl bohum smrt
paráda. Zajel s ním do pěkného parku Groveland Oaks,
dost daleko od města Holly. Bylo to hezké místo pro
kempink. Vůz stál jako jediný na parkovišti obklopeném
stromy a keři. Rychle pověsili přes okna čisté papírové
ručníky. Doktor se snažil zapojit přístroj Mercitron zrovna
ve chvíli, kdy přišly Kevorkianovy sestry a s nimi
i Janet Adkinsová. Když se navzájem pozdravili, převrátil
doktor Kevorkian máchnutím v malém prostoru nádobu
s připraveným roztokem Thiopenalu, připraveném
pro omráčení Janet Adkinsové, kterou měl přivést do
umělé vyvolaného spánku.

„Byl jsem sice přesvědčen, že by i ten zbytek stačil,
přesto jsem se se sestrou Margo Janusovou rozjel pro
další dávku do mojí čtyřicet pět mil vzdálené ordinace
a vrátil jsem se s plnou láhví. Ani potom jsme však ještě
nebyli připraveni, a tak jsem znovu dával dohromady
dýchací přístroj Mercitron. Teprve ve dvě hodiny odpoledne
bylo konečně všechno připraveno.“

Všichni přítomní byli už nervózní, jenom Janet Adkinsová
byla klidná a trpělivá. Konečně ji vyzvali, aby

177

177

nastoupila do karavanu postranním vchodem, na němž
ležel čistý bílý ručník.

„Byla báječná, já ne,“ řekl doktor. „Bylo mi líto, že to
s ní musím absolvovat. Litoval jsem ji a byl jsem dojat.
Ona si beze slova a pomalu lehla na připravené lůžko.
Na konci jejích punčoch jsem nastříhl maličké dírky
pro kabely elektrického napětí, připevnil jsem elektrody
elektrokardiografu a přikryl jsem dráty i její nohy froté
ručníkem.“

Mercitron byl jednoduchý přístroj, podobající se velké
injekční stříkačce. Pomocí pístu bylo možné nasát do
krevního oběhu rychle účinkující barbiturát Pentthal,
který během několika sekund způsobí okamžité bezvědomí.
V okamžiku, kdy už je pacient v hluboké nevnímavosti,
vstříkne se silná dávka chloridu draselného, ta
ochromí práci srdečního svalu a zcela zastaví činnost
dýchacího systému.

„Přístroj, kterému říkáme Mercitron, byl jednoduchý
a účinný,“ řekl doktor Kevorkian později. „Použil jsem
v tomto případě dost silnou injekční jehlu, aby akce byla
co nejkratší. Janet Adkinsová však měla velmi slabé žíly,
dvakrát jsem se do nich nestrefil. Ona však klidně ležela,
já jsem možná dost klidný nebyl. Nakonec se mi
podařilo napíchnout jehlu do žíly pravé ruky, když jsem
jí krátce předtím vpíchl neškodný roztok soli. Sejmul
jsem víčko z knoflíku, kterým se spouštěl jed, zapnul
jsem elektrokardiograf, mávl jsem před Janetinými očima
rukou a tiše, ale důrazně jsem jí pošeptal smluvené
slovo: teď! Janet akci ještě jednou, možná i dvakrát,
opakovala, pak začala zavírat víčka a zašeptala: Děkuji
vám, děkuji. Řekl jsem jí, že jí přeji šťastnou cestu.“

„Jaký byl účinek akce?“ zeptal se jeden z novinářů.

„Dvakrát zakašlala.“

„Byla vaším prvním případem?“

„Byla.“

„Co kdyby vám ten podivný přístroj nefungoval, co
byste mohl udělat?“

„Byl bych musel zasáhnout jiným způsobem.“

178

178

Janet zemřela pět minut poté, co stiskla knoflík sebevražedného
přístroje. Doktor Kevorkian poslechem potvrdil,
že její srdce už přestalo tlouct. Klinická smrt
nastala v půl třetí odpoledne, ve chvíli, kdy se slunce
protáhlo mraky a zazářilo zlatými paprsky. Zavolal na
policejní stanici a ohlásil smrt své pacientky.

Borovicka - Ukradl bohum smrt

Přijeli se spuštěnými sirénami, vytáhli pistole, když se dostali ke katafalku, zabavili podivný přístroj i celý karavan. Odvezli doktora Kevorkiana do jeho bytu a ordinace v Royal Oaku, odkud se doktor spojil s čekajícím manželem Ronaldem Adkinsem a s Carroll Rehmkeovou. Adkins zatelefonoval do pohřebního ústavu, aby tělo jeho manželky bylo po policejní pitvě odvezeno do krematoria. Na letišti odevzdal vypůjčené auto a přešel k východu pro odlet do oregonského Portlandu. „Myslel jsem si, že teď si budu moct oddychnout. Byl jsem velmi unavený, byl bych si nejradši lehl na první volnou lavici čekárny. Při nástupu do letadla jsem šel podle čísla jako jeden z prvních, ale nezalíbil jsem se kontrolorovi, odmítl jsem odpovídat na otázky. Ve vhodné chvíli jsem prokličkoval do řady nastupujících, letištní policie si však triku všimla, když už všichni seděli v letadle, zastavila odlet a odvedla mne ven,“ řekl Ronald Adkins. „Začali se mne vyptávat, já jsem odmítl odpovídat.“

Janet Adkinsová byla neobyčejná pacientka, teprve po její smrti se ukázalo, jak silnou osobností byla. Když se rozhodla, že odjede zemřít, naplánovala si svůj vlastní pohřeb do poslední maličkosti. V novinách se objevila zpráva, že si přála, aby bylo při pohřbívání i trochu zábavy. Smyčcový kvartet měl zahrát několik jejích oblíbených skladeb. Pastor Alan Deal sloužil obřad za Beethovenovy Ódy na radost. Carroll Rehmkeová oznámila asi třem stovkám přítomných, z nichž byla asi polovina novinářů, že Janet posuzovala lidi podle chování a myšlení. Když si uvědomila, že Alzheimerova nemoc je nevyléčitelná, že způsobí změnu jejího chování i myšlení, rozhodla se odejít ze scény, na níž se hrála

179

179

už jen tragédie. Měla ještě jedno přání: chtěla, aby se podobně postižení dozvěděli o jejím rozhodnutí. Novináři jí samozřejmě vyhověli, celý případ byl vyličen na několika stránkách, její portrét se objevil na titulní straně týdeníku Time.

6

Ti dva, kteří si článek vystříhli, se jmenovali Harperovi, bydleli v kalifornském Loomisu, nedaleko Sacramento, asi dva tisíce mil od místa, kde Janet Adkinsová zemřela vlastní rukou. Pro oba čtenáře se změnil život. Virginii Harperové bylo 69 let, říkali jí Ginger, jejímu manželovi Bertramovi, kterému se říkalo Bob, bylo sedmdesát dva. Najednou se sebrali a letěli do Detroitu, který se stal po smrti Janet Adkinsové cílem mnoha bezradných nemocných. Stát Michigan neměl žádný zákon, který by sebevraždu zakazoval a odsuzoval.

Ginger pracovala předtím, než šla do penze, jako novinářka. Byla vzdělaná, milá, milovala přírodu a byla pyšná na jeden z nejhezčích řadových domečků se zahrádkou před vchodem. Bob Harper odešel do důchodu v roce 1983. Byl inženýrem chemie, dokázal se usmívat v každé situaci, pomáhal sousedům anebo jim třeba jen dobře radil. Všichni je měli rádi. Ginger Harperová přede všemi tajila, že má rakovinu, už dvakrát za sebou jí lékaři odřízli na prsu kousek tkáně. Neměla šanci, že ji vyléčí, poslední dobou už nemohla chodit, Bob ji musel při chůzi podpírat. V roce 1989 se objevil další nádor, lékaři ji upozornili, že je smrtelně nemocná.

„Já jsem si vzpomněla, jak jsem se starala o mladšího bratra, který onemocněl leukémií a nakonec na ni zemřel,“ řekla v rozhovoru pro noviny. „Moje přítelkyně z redakce umřela na rakovinu plic. Náš život už nestál za moc. Neměl žádnou cenu, neměli jsme ani kapičku naděje.“

180

Ginger Harperová se v roce 1989 pokusila o sebevraždu. Neřekla manželovi nic, jen mu nechala krátký vzkaz.

„Stalo se to, když jsem byl pryč,“ prohlásil Bob Harper. „Měl jsem ve schránce na dopisy manželčinu zprávu, abych přijel za ní do motelu Holiday Inn v Sacramentu. Sebral jsem se a jel jsem tam, v recepci mi řekli číslo pokoje, v němž už pár dní bydlela. Dveře nebyly zamčeny, klíč byl zvenčí v zámku, moje žena seděla nehnutě na zemi v bezvědomí. Spolykala spoustu prášků na spaní a zapila je kávovým likérem. Zřejmě upadla do bezvědomí dřív, než si stačila navléct na hlavu igelitový pytlík, který si chtěla uvázat kolem krku.“

„Zachránili ji?“ zeptala se novinářka.

„Na poslední chvíli. Ale sotva se probudila, oznámila mi, že se znovu pokusí o sebevraždu. Oba jsme se dohodli, že spácháme sebevraždu jeden druhému v náručí. Když se v roce 1990 rakovina rozšířila i do jater a napadla také páteř, rozhodli jsme se pro řešení. Lékař nám řekl, že to může trvat dva měsíce nebo také dva roky. Snažili jsme se najít špetku naděje. Pak se Ginger 17. srpna probudila v nesnesitelných bolestech. Oznámila mi, že přišla ta její osudná chvíle. Rozhodla se, že poletí do Detroitu ve státě Michigan a navštíví doktora Kevorkiana.“

„Proč právě tam?“

„V Michiganu je pomoc lékaře při sebevraždě legální.“

„Mýlili se. 18. srpna 1990 odletěli Harperovi do Detroitu, protože se domnívali, že pomoc při sebevraždě je v Michiganu legální. Předložili potvrzení lékaře, že Ginger zbývají jen dva týdny života. Oba je z jejich domova v Kalifornii doprovázela místo ošetřovatelky dcera Shanda McGrewová. Všichni tři se nastěhovali do hotelu Comfort Inn v Romulusu, na západním okraji Automobilového města. Když se ubytovali, Ginger se převlékla do šatů, které chtěla mít na sobě ve chvíli sebevraždy. Někdy kolem půlnoci spolykala deset tablet sedativa Dalmane, TA D8. Ta dávka však nestačila, tak spolykala ještě tablety proti cestovní nemoci a zase je

181

181

zapila oblíbeným kávovým likérem. Ginger si lehla na postel, její manžel vedle ní, dcera Shanda klečela na levé straně lůžka, připravila sáček na udušení, matka se však začala vrtět a křičela, že je jí strašně horko. Všichni tři se drželi za ruce.

„Zeptala jsem se matky,“ řekla Shanda, „jestli s tím máme přestat, ona však dost nahlas řekla ne. Čekali jsme skoro až do rána, hromada tablet matku uspala. Dýchala stále pravidelně.“

Bylo to velké trápení, jak slušně matce a manželce pomoci na onen svět, Ginger chtěla, aby jí při odchodu ze světa oba drželi za ruce. „Mysleli jsme si, že to všechno bude prosté a rychlé, netušili jsme, jak moc jsme se mýlili. Udělal jsem jen to, co si moje žena prála.“

Policisté, kteří do hotelu přišli až k polednímu, nebyli zvědaví na detaily násilné smrti mezi příbuznými. Všechny vyslechli, předali protokoly místnímu soudci, Dawait Kanluen, zástupce koronera okresu Wayne, potvrdil na játrech Ginger Harperové rakovinový nádor. Všichni se ke všemu doznali, prokurátor označil smrt Ginger za zabití z milosti. Prokurátorův zástupce, Timothy Kenny, však prohlásil, že Bob Harper překročil hranici....

Bob Harper nesměl podle policejního nařízení opustit stát Michigan, obvinili ho z vraždy a ze spiknutí při spáchání vraždy. Harper skončil v kobce místního vězení. Protože neměl žádné peníze, nemohl složit kauci 25 000

Borovicka - Ukradl bohum smrt
dolarů v hotovosti. Soudce 34. okresního soudu odmítl
snížit částku, protože měl strach, že podezřelý ještě před
soudním procesem odletí zpět do Kalifornie.
Případ manželů Harperových pokračoval nečekanou
cestou. Novináři případ sledovali a také kritizovali chování
policistů a soudních úředníků. Ta publicita však nakonec
prospěla Bobu Harperovi. V kanceláři vězeňské
správy se ohlásil úředník A-I Bail Bomb Services Ltd.,
který krátce poté složil do kanceláře waynského okresního
soudu částku pětadvaceti tisíc dolarů za uvězněného
Boba. Ten opustil vězeňskou celu v neděli ve tři čtvr-

182

182
tě na dvě odpoledne. Současně byla propuštěna také
Shanda McGrewová, která pobyla v policejní cele v Romulusu
tři dny.

Harperovým spasitelem byl neznámý osmapadesátiletý
Carl Wardlaw ze Sacramenta v Kalifornii. Položil na
erární stůl balíček s bankovkami a prohlásil:
„Pan Harper není zločinec. Snažil se pomoci tomu,
koho miloval. Jsem z oboru již deset let, pracuji ve firmě,
která se zabývá poskytováním peněz obžalovaným
na složení kauce. Dostávám tím z vězení dost lidí, kteří
si to nezaslouží. Tento muž, a o tom jsem přesvědčen,
nikdy žádný zákon neporušil. Byl jsem ženatý, miloval
jsem svoji nemocnou manželku, kdyby se byla dostala
do podobné situace, udělal bych totéž.“

7

Všechny soudní procesy začínají stejně. Sáhodlouhé čtení
obžaloby, průvod svědků a množství otázek ze všech
stran. Dcera mrtvé matky Shande McGrewová stála u lavice
svědků téměř celou hodinu. Prokurátor se ptal, ona
odpovídala jako u školní tabule v celých větách.
„Byla byste, paní svědkyně, vy sama přetáhla onen
plastikový sáček přes hlavu vaší matky?“

„Jistě.“

„Stála jste u její postele?“

„Ano.“

„Byla byste to udělala, kdyby to neudělal váš otec?“

„Samozřejmě, když by to bylo nutné, udělala bych to.“

Všichni opakovali všechno.

Zástupce prokurátora Timothy Kenny uvedl, jak mu
jeho šarže přikazovala, několik definic o zdravém rozumu.
Ve čtvrtek po hodinové poradě se porota na rozsudku
nedohodla v poměru 8:4 a předsedající požádal soudce,
aby objasnil, co přesně je vražda druhého stupně.

Soudce Isidore Torres poučil porotce. Porotci se zase ra-

183

183
dili, proces se protáhl, v pátek 10. května se porota po
hodinovém váhání jednomyslně usnesla na osvobozujícím
rozsudku.

Porotci nedbali na písemné znění zákona a soudili
podle svého morálního zákona. Došli totiž k přesvědčení,
že Harper svou manželku nezabil, že jí jenom pomohl
k její neodvratné cestě, k sebevraždě. Později se objevily
v tisku i názory podporující rozhodnutí jednotlivých
porotců.

Šestadvacetiletý student michiganské univerzity Dean
Glossop hlasoval za osvobození už v předešlých hlasováních.
Řekl, že zákon týkající se vraždy druhého
stupně je velmi důležitý a nikdo si nepřeje, aby ho jiní
porušovali. „V souzeném případě však motivaci k trestnému
činu nelze kvalifikovat jako vraždu. Kdybychom
to udělali a nazvali tento čin vraždou, byl by to nedobrý
výklad spravedlnosti. Cítím velkou sympatii k panu
Harperovi, moje rozhodnutí se opírá o způsob, jakým
byla cesta do nebe provedena.“

Borovicka - Ukradl bohum smrt
Dvaapadesátiletý porotce Leonard Hicks vyjádřil svůj
názor:

„Já si především myslím, že k tomuto procesu vůbec
nemělo dojít. Snad přece máme něco, čemu se říká cit.
Kdo z nás si troufne prohlásit, jestli se sám nedostane do
situace, kdy bude muset odpovědět na svou vlastní otázku:
udělám to, nebo ne? Víím, jak bych odpověděl, a považoval
bych to za svou povinnost, ne za zločin nebo jen
hřích.“

8

Bylo jí padesát osm let. Jmenovala se Marjorie Wantzová,
pocházela z města Benton Harbor v Michiganu. Byla
nemocná. Měla nesnesitelné a dokonce stále bolesti údajně
způsobené opotřebením pánve, byla připoutána na
lůžko. Nepomohly ani pobyty v nemocnici michiganské

184

184

univerzity v Ann Arbor, na klinice v Clevelandu, v nemocnici
bratří Mayů v Rochesteru. Objednávala si všechny
knížky, ale i odborné časopisy, v nichž tušila rady pro
pacienty všech možných nemocí. V srpnu 1991 ji odvezli
do nemocnice pro velmi silné vaginální bolesti. Snažila
se zavraždit množstvím silných tablet mírnících bolesti,
které si schovávala do krabičky v nočním stolku.
Pátého srpna doktorka Linda Hotchkissová však její
nebezpečný poklad zabavila, přestože jí pacientka oznámila,
že už nechce žít, jestli se nepodaří bolesti aspoň
zmírnit. V této situaci se obrátila na doktora Kevorkiana.
Z neznámého důvodu doktor její žádosti nevyhověl,
nepomohl jí k cestě do rakve, zřejmě i on, jako jeho kolegové
předtím, byl přesvědčen, že jde o psychické, a ne
příliš nebezpečné poruchy. Případ byl důkazem, že doktor
Kevorkian pečlivě uvažuje, komu pomůže a koho
pošle domů. On totiž už věděl, že musí být opatrný, proti
němu stála milionová hráz lékařů s jinými názory. Jeho
sestra Margo Janusová při jedné z mnoha novinářských
seancí prohlásila, že Jack neměl krásné mládí, ani báječný
život. „Když mu bylo třicet, zemřel nám otec na náhlé
selhání srdce. To u Jacka způsobilo hlubokou duševní depresi,
o devět let později zemřela matka na pokročilou rakovinu.
Sledovali jsme její nemoc až do konce. Její mysl
byla normální, tělo však přestalo pracovat. Možnost volby,
kterou navrhoval můj bratr, mohla být morálnějším
způsobem než abnormálně silné dávky demerolu, který jí
měl pomoci. Byla v bezvědomí, vážila už jen třicet kilogramů.
Řekla jsem primáři, že nepovažuji za správné, že
ji drží na injekcích, on se však jen usmál a řekl, že to musí
dělat, protože je vázán lékařskou přísahou.“

Wantzová se s doktorem Kevorkianem objevila 16.

srpna v detroitské televizi v panelové diskuzi propagující
sebevraždu s pomocí lékaře. Patientka se přiznala,
že má strach ze sebevraždy provedené vlastníma rukama,
přitom ale už po několikáté zdůrazňovala, že pacient
by měl sám ukončit fyzické utrpení. Doktor Kevor-

185

185

kian však trval na tom, že by se měly nejdřív vyčerpat
všechny možnosti léčení. Pokusili se o to. Poslali pacientku
znovu do nemocnice. Propustili ji z psychiatrického
oddělení s konstatováním, že trpí sebeklamy,
vážnou depresí, ale podle jednoho z kolegů byla označena
za bystrou spolupracující pacientku. Soud odmítl
poslat ji do bláznince, a tak jí lékaři dovolili vrátit se domů.
Doktor Kevorkian v rozhovorech pro tisk i televizi
uvažoval o tom, komu má nebo může pomoci použitím
nepříliš pohledného přístroje Mercitronu. Wantzová zemřela
ve středu 23. října 1991, před smrtí napsala v obsáhlém
dopise také toto:

Borovicka - Ukradl bohum smrt

„Já, Marjorie Wantzová, chci, aby se všichni přesvědčili, že toto je moje rozhodnutí a nikoho jiného. Po třech a půl letech nemohu dál snášet stálé utrpení a agonií. Nepodařilo se mi vyjít z domu tři a půl roku, mimo návštěv u lékaře v Detroitu. Tento způsob života nepovažuji za možný. Nemohu si zajít do obchodu, koupit maličkosti nebo něco k jídlu, nejdu na procházku. Jsem ráda, že je tu doktor Kevorkian, který mi jediný může pomoci. Už dva roky ho o tuto pomoc žádám. Ale poslední rok, vlastně třináct posledních měsíců, byl můj život skutečným peklem. Žádný lékař už mi nemůže pomoci. Nechce-li si mne vzít bůh, půjdu já za ním. Dál už to nemůžu vydržet.“

Byla napojena na přístroj Mercitron, byla jí nasazena obličejová maska, zhotovená podle Kevorkianova nákresu. Ten zatelefonoval ve středu 23. října v 19.07 do kanceláře šerifa oaklandského obvodu, že došlo k sebevraždě za pomoci lékaře a pomocníků, ale že jediný přítomný lékař byl on sám. Musel se obejít bez pomoci svých kolegů, kteří se nezúčastňují proto, že mají strach, že by mohli být stíháni nebo by jim případně mohla být zabavena lékařská licence. Sally Hessová, tajemnice rekreační základny, na níž byla postavena ona dřevěná chata, se na jeviště včerejšího dramatu přišla podívat a zjistila, že tam nebylo co uklízet, nic nebylo potřísněno krví. Policisté se pokusili najít svědky obřadu, ne-

186

186

našli však ani jediného. Nikdo nechtěl mít s případem použití přístroje Mercitronu nic společného. Tři měsíce po smrti Wantzové, 3. února 1992, obvinila sedmnáctičlenná porota, sestavená z občanů oaklandského okresu, doktora Kevorkiana z jejího zavraždění. Od této chvíle už doktor nebyl pomocníkem umírajících, ale jejich vrahem. Bránil se, vysvětloval, proč to dělá, přiznal dokonce, že jeho pomoc umírajícím se může zdát z teologického hlediska nemorální, z lékařského pohledu je však naprosto etická: „Chci pomáhat, zmírňovat bolest, na lékařské fakultě mne svatosti neučili.“ Byl obžalován, nebyl však zatčen. Když případ předali od velké poroty nižší instanci, pátrali policisté, kde se dalo. V centru Royal Oaku kdosi zahlédl jeho starou rachotinu, mihla se na křižovatce, měl tedy namířeno do svého bytu na hlavní třídě. Šerifovi pomocníci nařídili Kevorkianovi, aby zajel se svým vozem stranou, když to udělal, tak mu navlékli pouta. „Kam máte namířeno?“ zeptal se doktor.

„K soudci.“

„Ke kterému?“

„K tomu, který tam zrovna bude.“

„Čeká snad na vás?“

„Do toho vám nic není.“

Jmenoval se Richard Kuhn, měl titul obvodního soudce. Postavil se před sedícího doktora Kevorkiana a řekl mu velmi důrazným hlasem, že je od této chvíle obviněn ze dvou případů prosté vraždy a z jednoho případu neoprávněného podání léků. Pohotově stanovil výši kauce na deset tisíc dolarů, když se obžalovaný zaváže, že už nikdy nikomu při sebevraždě nepomůže.

„Cítíte se vinný, doktore Kevorkiane?“

„Ne, necítím o nic větší vinu než kterýkoliv lékař, který léčí své pacienty. Vina znamená především důkaz o spáchání trestného činu. Já žádnou vinu nemám.“

187

187

9

V únoru 1992 otiskli v novinách Detroit Free Press anketu pro čtenáře s otázkou, jestli považují doktora Kevorkiana

Borovicka - Ukradl bohum smrt

za vraha. výsledek byl neobyčejně důrazný, šedesát procent čtenářů detroitské oblasti vyjádřilo souhlas pro přijetí zákona, který by schvaloval pomoc lékaře při pacientem plánované sebevraždě. Okevorkianově osudu rozhodl soudce James Sheedy. V soudní síni nezůstalo jediné volné místo. Mnoho televizních společností vysílalo přímo části líčení. Doktor Kevorkian se usmíval a mnul si ruce. Nečekal tak širokou účast při vysílání, řekl jen jednu jedinou větu: „Ti páprdové v Lansing, členové zákonodárského sboru státu Michigan, to vůbec nevezmou na vědomí.“ Měl pravdu, senátor Fred Dillingham, známý republikán za oblast Fowlerville, navrhovatel zákona, podle něhož by pomoc při sebevraždě měla být trestným činem, rovněž senátor, člen demokratické strany oblasti Ann Arbor, Lana Pollack, i jiní označili úsilí doktora Jacka Kevorkiana za posedlost. Měl však také klub svých fanoušků, jeho členové o něm hovořili jako o světcích z boží milosti.

Psal do novin, znovu se objevil na televizní obrazovce, napsal a vydal zdravotnickou knížku, v níž se vyjadřoval kriticky, ale také nekriticky jako mesiáš. Nebyl skromný, v té publikaci se přirovnával k Einsteinovi a Gándhímu, nešetřil citáty z bible, vystupoval nečekaně na večerních univerzitních přednáškách a pletl se řečníkům do řeči. Objevil se však také názor, že se jedinec on považuje za revolučního vynálezce Mercitronu, předchůdce pohlednějšího přístroje Thanatronu.

Doktor Kevorkian seznámil se svými pokusy a skončenými akcemi i ministerstvo obrany, přednesl jim návrh, na který nedávno přišel, totiž aby ministerstvo obrany nařídilo důstojníkům ve Vietnamu, aby využívali krve čerstvě padlých vojáků přímo na bojišti nebo v nejbliž-

188

188

ším zázemí. Současně využil přítomnosti několika vysokých vojenských šarží, aby mu zajistily kapitál, aby mohl pokračovat ve výzkumu daného problému. Nevyhověly mu, přitom už nebyl zaměstnán v žádné nemocnici a jiné příjmy neměl. Také v Pentagonu ho zklamali. Když později, v roce 1994, usedl na lavici obžalovaných, vyjádřil se před porotou jeho obhájce Paul Fieger: „Vážení páni porotci, právě se chystáte soudit anebo dokonce odsoudit lidský soucit a humanitu. Budete rozhodovat o jedné z nejvýznamnějších otázek boje za lidská práva. Úmyslem obžalovaného není někoho zabít či zabíjet, ale zmírňovat nepředstavitelné utrpení.“ Paul Fieger byl schopný mladý obhájce. Dobře vypadal, ale hlavně dobře pracoval, a tak doktor Kevorkian odcházel ze soudní budovy volný.

Doktor Kevorkian navštívil už v roce 1987 holandský Amsterdam, kde byla už několik let trpěna eutanazie. Chodil od případu k případu, vyptával se lékařů i nemocničního personálu co a jak a rozhodl se, že se stane dobrodějem v případech smrtelně nemocných v Americe. Dal do novin čtvrtstránkový inzerát napsaný velkými písmeny: Poradenství ve smrti. Je někdo ve vaší rodině, mezi vašimi známými nevyléčitelně nemocný? Přeje si kulturně zemřít? Poradte se se svým lékařem. Mnoho čtenářů si přečetlo návrh dvakrát, někteří se rozmysleli, jiní ještě téhož dne telefonovali, doktor Kevorkian přijímal jeden případ za druhým. Se všemi chvíli poseděl, vyptával se na rodinu a příbuzné, chtěl vědět, jak se jmenují děti nebo příbuzní zájemce. Nechtěl od nikoho žádnou odměnu. Nechal zájemce pár dní odpočinout, když uznal za vhodné, tak s ním uzavřel krátkou dohodu, kde byly i údaje o umírajícím a jeho příbuzných. Příbuzní odcházeli a v uších jim ještě zněla věta:

Borovicka - Ukradl bohum smrt

pacient si nasadí masku, zmáčkne spoušť a do krve mu začne vnikat přesně stanovené množství thiopentlu, nemocný usne, po další minutě vdechne automaticky přesně odměřenou dávku jedovatého chloridu, takže pacient v bezvědomí zemře na selhání srdce. Brzo se objevily

189

189

v tisku zprávy o senzačním uspávači před cestou do nebe, Kevorkianovo jméno se stalo známým pojmem. Jestliže koncem osmdesátých let znalo doktorovo jméno pár desítek kolegů, zabývajících se zejména v Oregonu lékařskou etikou, o pět let později lékaře s pozoruhodnou pověstí znalo víc než devadesát procent občanů Spojených států.

10

Susan Weaver Williamsová žila stejný život jako ostatní manželky, byla čilá, byla milá, dovedla se bavit. Žila v dobrém manželství, starala se, jak nejlépe uměla, o manžela Leslieho a syna Dannyho. Byla to rodina do čítanky až do chvíle, kdy se jí nejdřív jenom udělalo špatně, pak přestala jezdit na skútru jako blázen, což byla u jejího muže nejvyšší příčka.

„Přišlo to tak náhle, paní Mary?“ zeptal se lékař její sestry Mary Neubertové.

„Vůbec ne. Ona byla odmalička nemocná.“

„Já jsem se ale tady v nemocnici dozvěděl, že jezdila na skútru, že chodila plavat. Musela to přece vědět.“

„Věděla to, ale snažila se to skrýt. Nebylo to pro ni lehké, ale ona byla neporazitelná optimistka. Už jako batole trpěla kožním ekzémem. Nejdřív si toho všimla Nancy.“

„Kdo je Nancy?“

„Sestra. My jsme tři, musely jsme spát nahoře v prvním patře. Ale stejně nás vzbudila. Ono ji to svědilo, tak se někdy skoro celou noc škrábala hřebenem. Během dospívání byla třináctkrát operována.“

„Pro jakou nemoc?“

„Měla na čele maligní nádor. Vzpomínám si, že mívala většinou řádkem zavázanou hlavu.“

„Jak starý je její manžel?“

„Seznámili se, když jí bylo osmnáct a Lesliemu čtyřicet osm. Svatbu měli v den, kdy jí bylo jednadvacet.“

190

190

„Byla pak normálně těhotná?“

„Byla. Porod dopadl dobře, ale jako mladá a nezkušená maminka musela zůstat v nemocnici dva měsíce.“

„Jakou tedy měla nemoc?“

„Infekci osrdečníku. Propukla u ní rakovina.“

„Léčila se doma, nebo byla zase na klinice?“

„Nebylo to snadné, operovali jí už podruhé levé oko.“

„Kdy to bylo?“

„V roce 1980. Ve stejné době, když ji mučivě trápila roztroušená skleróza. Ruce jí brněly, třásla se, nohy skoro necítila, potácěla se s holí a pak s oběma berllemi, ztrácela rovnováhu. Ale dost dlouho chodila na nákup s taškou na zádech, jaké mají malí školáci.“

„Bylo to rozumné?“

„Ne, ale všichni si cenili jejího přístupu k neštěstí, ona se nevzdávala, vždycky něco zkoušela, říkala tomu krasobruslení. Přitom měla potíže s vyměšováním a krvácející kůží, když se třeba jen docela jemně něčeho dotkla.“

„Kdo se o ni staral?“

„No přece Leslie. Byl báječný. Už mu bylo skoro osmdesát a jezdil s ní na vozíku, nosil ji do koupelny. Ale někdy se ti dva dohodli a jeli na ulici nakupovat do samošky K-Martu.“

„Kde vlastně bydleli?“

„V dělnickém předměstí v Clawsonu v South Maria

Street. Moc lidí tam nebydlí.“

„Proč?“

„Nevím, ale oni tam bydleli pořád. Nikdo nikam nechodil. Občas volali na policejní stanici, že třeba Susan upadla a nemůže se zvednout. Leslie na tom totiž taky nebyl moc dobře.“

„Byl taky nemocný?“

„Bylo mu jednaosmdesát, byl na tom už dlouho špatně.“

„Byla to nešťastná rodina, ale celá dlouhá léta se tvářili, že jim vlastně dohromady nic není,“ řekla sousedka a přítelkyně Barbara Fergusonová.“

Susanin syn Danny, kterému už taky bylo třicet, vy-

191

kládal, jak to u nich vypadalo: „Ráno vynesl táta mámu z postele, posadil ji do vozíku a odvezl ji do jídelny ke stolu. Dala si kávu nebo čaj, snědla housku a zapálila si první cigaretu. Pak seděli, poslouchali rozhlas, táta uklízel nebo vůbec dělal něco, co bylo třeba. Kolem druhé se trochu najedli a sedli si k televizi. Kolem šesté táta uvařil nějakou jednoduchou večeři a nakonec se dívali na filmy asi do desíti. Pak táta mámu natíral hojivou mastí od hlavy až po paty, seshora dolů, každý den, od pondělka do neděle. Když potřebovala jít na záchod, tak ji tam dotáhl na vozíku a stáhl jí kalhotky. Ona ale nemohla normálně močit, musela se vycévkovat. Koupaly ji ale ošetřovatelky, které k nám pravidelně chodily. Přesto dostala celulitidu, ztvrdnutí kůže a podkožního vaziva, takže pořád a všude příšerně zapáchala. Jednou k nám přišla na návštěvu její sestra a řekla, že to je strašný zápach, jako by jí celé tělo najednou hnisalo.“ „Susanina vůle byla hodně dlouho strašně pevná,“ řekla Mary Neubertová, „nakonec však změnila názor. Jednou večer, když už jsme ji transportovali do postele, řekla, že všechnu tu hrůzu na ni seslal bůh, a pak se zeptala, co bych tomu řekla, kdyby spáchala sebevraždu. Později poprosila, abych napsala nebo se nějak spojila s doktorem Kevorkianem.“

„Domluvili jste se s ním?“

„Vůbec ne. Já jsem se ani moc nedivila, protože on měl pořád opletačky se soudem. Všichni jsme četli, že měl úředně zakázáno pomáhat při sebevraždách. Byl přece i ve vězení a ven ho pustili akorát na kauci a přitom, když směl z celý domů, musel podepsat, že nebude nikomu pomáhat při sebevraždě.“

11

Doktor Kevorkian byl nezničitelný. Nemocným, kteří se na něj telefonicky nebo písemně obraceli, odpovídal na

192

192
stále stejnou otázku kladně. Později také přislíbil, že se setká se Susan. Byla to podivná návštěva s podobným cílem: pomoci potřebnému. Všechny rozhovory si nahrával na pásek, ale nebyl ještě zcela přesvědčen, že by sebevražda s přítomností lékaře byla vhodným a jediným způsobem, jak skončit to obrovské trápení. Dohadovali se celé tři měsíce. Detroitský arcibiskup Adam Maida, který se o případu dozvěděl, označil Kevorkianův příslib pomoci za těžký hřích. Prohlásil: „Každá chvíle našich životů je vzácná, od prvního okamžiku početí až po poslední vydechnutí. V tomto procesu má dokonce i utrpení své místo. Každý, kdo sledoval svého bližního, jak odchází z tohoto světa, ví, jak nesmírně těžké mohou být poslední hodiny. Láska září z minulosti, vzpomínky se vracejí ke krásným hodinám života a ti, kteří přežívají, pocítí nový smysl i nové naděje. Pokloňme se před skutečností, že všichni musíme zemřít podle božího plánu, nebylo by však správné, abychom

si životní proces zkracovali, nemáme právo zasahovat do programu naší existence.“ Susanina sestra Mary, odmalička vychovávaná jako dogmatická křesťanka, manžel Leslie i syn ale tvrdili, že to hřích rozhodně být nemůže. Doktor Kevorkian byl už opatrnější a požádal Susan, aby se ještě poradila s páterem Robertem B. McGranthem, který byl přítelem rodiny. Susan Williamsová se rozhodla odejít z dosavadního života:

„Udělám to, i když mi doktor Kevorkian radil něco jiného, jsem ráda, že mi pomáhá, sama bych to asi nezvládla.“ Tři měsíce před smrtí, 26. února 1992, potvrdil lékař Lawrence Eilender z Bingham Farms v Michiganu, „že jeho pacientka Susan Williamsová je odkázána na vozík, má nastálo nasazenou vyměšovací cévku a trpí rozsáhlou kožní infekcí. Není naděje, že roztroušená skleróza ustoupí nebo se zastaví. Susan trpí těmito onemocněními od roku 1980 a její stav nevykazuje žádné zlepšení

193

193
ani po léčení steroidy, rovněž však není naděje, že se její neurologický stav změní k lepšímu.“ Doktor Lawrence Eilender skončil. Jeho kolega, Jack Kevorkian, i nemocná Susan Williamsová ho požádali, aby vyplnil předepsané tiskopisy o nemocech, které u pacientky identifikoval. Prý se před náhodnými svědky polekaně vyjádřil: „S vámi nechci mít nic společného.“ Susan nebyla příjemná pacientka. Neposlouchala, zkoušela, co se dalo. Doktor Kevorkian byl celou noc vzhůru, odpovídal na všetečné otázky. „Cítíte se dobře, paní Williamsová?“ „Velmi dobře,“ řekla šeptem. „Zjistili jsme, že ve vašem případě není vhodná smrtící injekce, protože máte příliš jemné žíly. Uvažovali jsme o tom, že bychom vám ji mohli dát do krční žíly.“ „Tam by to šlo?“ „Ano, tam by to šlo, jenže to není zrovna hezké, když bude jehla hluboko v krku.“ „Cítíla bych to?“ „Cítíla. Krátce sice, ale asi byste to nechtěla.“ „Co opravdu chci? To nejlepší, co máte. To nejlepší, co můžete. Už mě unavuje sedět a dívat se, jak přichází po noci den a pak zase odpoledne a černá tma celou noc. Nic jiného nevidím.“

„Musíme však také uvažovat, co by kterému stylu řekli. Nemělo by to být příliš jiné, příliš zvláštní. Hlídejí každý náš krok. Nechcete se tedy vzdát?“ „Ne, to určitě ne. Já chci pryč z tohoto hnusného světa.“ Doktor Kevorkian určil datum operace na 15. května. Den předtím byli pozváni příbuzní. Nemocná Susan měla dokonce jeden z mála dobrých dnů, povídalo se, co říkají a vzkazují sousedé, kdo uklízí v bytě, jak by si představovali kremaci. Sama nadiktovala poslední dopis, který později našli v zásuvce nočního stolku určený – všem, kterých se to týká:

„Při lékařské prohlídce v roce 1980 byla u mne zjištěna roztroušená skleróza a později nedošlo ani k maličkému zlepšení mého stavu. Neustále se všechno u mě

194

194
zhoršovalo. Nechci už v tomto stavu žít. Věřím, že mám právo skončit svůj život, jehož kvalita je omezena na pouhé bytí, ne na život. Během posledního roku, ale i předtím, jsem se dostala z domu jenom jedenkrát, když jsem musela navštívit v ordinaci svého lékaře. To však bylo naposled. Dnes si už nedovedu ani sednout. Jsem zcela neschopná udělat cokoliv sama. Chystám se zatahnout za páčku a spustit tak vystříknutí

Borovicka - Ukradl bohum smrt
proudu kysličníku uhelnatého a dusíku a prosím
všechny, aby se postarali, aby nebyl doktor Kevorkian
v mém případě nařčen z nějakého provinění. Jsem mu
velice vděčna za pomoc, kterou mi věnoval.“
Dopis byl podepsán sestrami Nancy Vervarasovou
a Mary Neubertovou, neteřemi Megha K. a Mary F. Gibbonsovými.
V pátek, 15. května, přišly do domu brzo ráno
Susaniny sestry. Doktor Kevorkian seděl v přízemí.
Dvaapadesátiletá Susan ležela v posteli, obklopené nízkou
lehkou ohrádkou. Byla od kadeřníka učesaná, ošetřovatelem
svátečně oblečená, na levé straně postele byla
přípevněna nádrž s kysličníkem uhelnatým s jistou dávkou
dusíku. Nádrž byla k dostání v každé drogerii, kysličník
uhelnatý se běžně prodával bez povolení. Místo
vypouštěcího a zavíracího ventilu byla přimontována asi
dvaceticentimetrová rukojeť po levé straně postele, aby
pacientka svojí zdravou paží spustila proudění smrtonosné
směsi. Doktor stál opodál. Snad on nebo někdo
z rodiny dal signál, za dvě minuty se dýchání pacientky
zastavilo, za další čtyři minuty Susan zčervenala a rozšířily
se jí oči. V jednu chvíli se prý ještě tiše zeptala, proč
ta smrt trvá tak dlouho. Deset minut po desáté dopoledne
zemřela.
„Byl jste u toho?“ zeptal se vyšetřovatel Dannyho Williamse.
„Byl.“
„Jaké jste měl pocity?“
„Zpočátku skoro žádné, ono se mamincino chování
vlastně ani moc nezměnilo.“
„Ty okolnosti ale přece jen byly velmi odlišné.“
195
195
„Všechno trvalo jen pár minut. Měl jsem potíže, když
jsem se pak na mámu podíval.“
„Polekal jste se?“
„Ne. Ona vypadala úplně stejně, jako když žila.“
„Jak jste se zachoval? Co jste udělal?“
„Zavolał jsem policii a ohlásil jsem sebevraždu.“
„Nic víc?“
„Ne. Proč? Udělalo se mi špatně. Nejdřív se mi zpotily
ruce, pak jsem se začal dusit, bolel mne žaludek.“
„Přesto jste vydržel u matky, tam, kde ležela.“
„Ne. Nechtěl jsem tam už zůstat ani jednu jedinou minutu.“
„V kolik jste zavolał na policii?“
„V deset dvacet sedm.“
„Jak to, že to víte tak přesně?“
„Já jsem věděl, že se mne na to budete ptát.“
Policisté všechno fotografovali, dělali si poznámky.
Za patnáct minut od chvíle posledního vydechnutí, nebylo
už na co se vyptávat, a tak policejní lékař prohlásil
Susan Williamsovou za mrtvou.
„Můžete ji odvézt,“ řekl poručík.
V dalším dějství dramatu se objevil oaklandský prokurátor
Thompson, vyhledal doktora Kevorkiana, který
seděl osamocen v kuchyni.
„Jak to, že jste tady, doktore?“ zeptal se.
„Proč ne?“
„Byl jste přítomen úmrtí?“
„Ne, seděl jsem tady.“
„Z jakého důvodu?“
„Je jediný důvod. Byl jsem tady proto, že mojí životní
snahou je ulehčit pacientům v jejich utrpení.“
„Proč to děláte? Mnohým vašim kolegům se to nelíbí.“
„To pro mne není žádnou novinkou. Není to proto, že
jsem nadmíru soucitný. Mnozí z mých kolegů jsou ještě
více soucitní. U mě je to jinak, protože mne k mému chování
přivádí pocit, že konám svou lidskou povinnost.
A proto ignoruji všechno, včetně zastrašování, které v poslední
době narůstá do obrovských rozměrů.“

196

196

12

Kdosi řekl o Kevorkianovi, že je moderním mučedníkem, který si libuje v bezpráví. Zůstával totiž úmyslně na místě medicidy. Dalším z jeho pacientů byla dvaapadesátiletá Loi F. Hawesová. Ta se souhlasem lékařů a všech členů rodiny si 26. září 1992 nasadila na obličej onu, nyní již prověřenou, masku a sama spustila přítok kyslíčnicku uhelnatého do zařízení, které vymyslel a zkonstruoval Kevorkian, když mu bylo třiašedesát let. Synové, William a Robert, byli ve chvíli její smrti u úmrtního lože, každý z jedné strany. Předtím, než zemřela, jmenovala Hawesová lékaře, kteří jí poradili, jak se zbavit nesnesitelného trápení. Ti pochopili vážnost jejího zdravotního stavu a nesnažili se ani radou, kritikou či pohrdáním zasahovat do akce, v níž zahráli jen vedlejší roli. Dřív než se doktor Kevorkian rozhodl, že jí pomůže, pečlivě prostudoval její zdravotní stav včetně rentgenových snímků i snímků počítačové axiální tomografie, řezů v určité výšce, které mu dali jeho kolegové k dispozici. Všichni se ještě jednou společně sešli, vyslovili jeden po druhém své názory, na Kevorkianovu žádost provedli také psychiatrické vyšetření a dohodli se, že Hawesová je mentálně zcela kompetentní. Všechna jednání se podobala setkání přátel, kteří se bavili o svém zaměstnání.

Pro jedny byl Kevorkian vrahem, pro druhé průkopníkem nových cest a on sám o sobě napsal: „Pokud mne považují za pionýra, pak se mýlí. Jsem člověk, který se narodil do správné doby, kdy se mění anebo by se měly měnit mravy. Norimberský soud jako první předkládal, že především je nutné posoudit morálnost zákona, a pakliže je nemorální, neuposlechnout ho.“

Procedura, kterou sestavil doktor Kevorkian, byla přísně složitá. Skládala se z mnoha příkazů: „Pacient musí po delší dobu jasně a opakovaně vyžadovat sebevraždu. Každého pacienta je nutné přesvědčovat, aby svůj život prodloužil další léčbou u svých lékařů,

197

197

včetně léčby zaměřené na zmírňování bolesti. Je nutné vyžádat si klinickou diagnózu, potvrzující, že jde o nevléčitelnou, zhoubnou nemoc v konečném stadiu, bez naděje, že léčení zlepší pacientův stav. Diagnózu by měl dát jeho ošetřující lékař s ujištěním, že léčení bylo správné, všechny medicínské možnosti byly vyčerpány, není naděje na zlepšení jeho stavu. Pacient musí projít vyšetřením na psychiatrické klinice. S pacientem i s jeho příbuznými je třeba absolvovat několik setkání s pohovory o smrti a umírání, natočených na videozáznam. Pacienta musí stoprocentně podporovat jeho rodina a příbuzní, mohou se zúčastnit jednání a dohodnout se na tom, kde, kdy a jak bude medicida provedena.

13

Doktor Kevorkian vykonal dvanáctou medicidu na poloostrově Leelanau v severním Michiganu. Pacientka Elaine Goldbaumová trpěla těžkou roztroušenou sklerózou.

Už v sedmatřiceti letech, tedy v roce 1988, byla slepá, po fyzické i psychické stránce byla naprosto bezmocná.

Doktoru Kevorkianovi poslala dopis:

„Vážený pane doktore, prosím vás o pomoc. Nic pro sebe už nemohu udělat, můj život nemá žádnou cenu. Jsem Židovka a byla jsem vychována ve víře, že sebevražda je smrtelný hřích. Jsem přesvědčena, pane doktore, že vaše pomoc při medicidě mi pomůže k cestě do nebe.“

Katolický arcibiskup Adam Maida dal novinářům k dispozici jen pár slov:

Borovicka - Ukradl bohum smrt

„Říkává se, že utrpení je jakýmsi zvláštním způsobem prospěšné duši. Vytrhne nás ze sebe samých a činí nás vnímavějšími k ostatním.“

Elaine Goldbaumová si v pondělí ráno, 8. srpna 1993, ve svém bytě ve Franklin Pointe Apartments v Southfieldu v Michiganu nasadila masku, zataáhla za provázek,

198

198

uvolnila tím přívod kysličníku uhelnatého. Zemřela v půl jedenácté dopoledne. Snad se ještě téhož dne dostala do vysněného nebe.

Doktor, kterému dali v novinách celého světa titul Doktor Smrt, dělal všechno možné, zakázané nebo jen nedoporučené. Čtyřikrát byl vyslýchán policií, zpovídal se před bohem, ale i před soudem. Novináři měli o čem psát. Nakonec však zase šel domů, do svého rezavého karavanu, kde žil na truc všem, kteří mu nabízeli vysoké honoráře, když bude o svém problému na kameru vyprávět. Za hodinovou přítomnost v sálech mu nabízeli deset tisíc dolarů. Eutanazie se stala běžným pojmem.

Odborné označení eutanazie má řecký původ a v překladu znamená dobrá nebo dokonce krásná smrt. Původně to bylo označení práva pacienta dobrovolně odejít ze života, když nevléčitelná nemoc, stáří nebo i jiné závažné okolnosti omezují možnost žít. Názory se samozřejmě liší. Papež katolické církve ve své encyklice odsuzuje jakýkoliv zásah do života třeba i beznadějně nemocného pacienta, svůj názor definuje prostým vyjádřením, že na ukončení života má právo jedině bůh.

Člověk nemá právo připravit jiného člověka o život, i kdyby byl o takový zásah požádán někým nevléčitelně nemocným nebo nesnesitelně trpícím.

Podobný názor zastává většina států, včetně České republiky, ve Španělsku se dokonce trestá vězením v délce až dvacet let. V Británii se trestá stejně jako asistence při sebevraždě. Belgie se po Nizozemsku stala druhou zemí na světě, která povolila eutanazii, i když to nebyla snadná záležitost. Osmdesát šest poslanců bylo pro, proti se jich vyslovilo jedenapadesát, deset poslanců se zdrželo hlasování. Zákon vstoupil v platnost až po nezbytných praktických přípravách v květnu 2002. V Nizozemsku byla legalizována 1. dubna. Belgičtí poslanci podpořili návrh zákona po dlouhé diskuzi. „Každý má právo zemřít v důstojnosti,“ prohlásila poslankyně Anne-Mie Descheemaekeroová. „Lidé se nebojí smrti, ale procesu umírání.“ Podmínky jsou velmi přísné. Lékaři

199

199

musí o každém případě napsat podrobnou zprávu, která bude předána ještě vyšší státní kontrole. Eutanazie bude uplatňována až poté, co nemocný člověk ztratí veškerou naději na důstojný život. Tolerantní přístup k eutanazii je v americkém státě Oregon, ve Švýcarsku a v Kolumbii.

V severní Austrálii vstoupil v červenci 1996

v platnost zákon, který povoluje eutanazii u nemocných v posledním stadiu choroby. V mnoha státech světa se pravděpodobně objeví sice klikatá, ale přece jen cestička.

Podle australských lékařů a příslušných institucí si budou moci lidé prostřednictvím internetu objednat pilulku, určenou jen nevléčitelně nemocným a nesnesitelně trpícím, která nebude obsahovat arzen ani kyanid, podobně jako v Holandsku, takže pacient nejdříve upadne do bezvědomí, pak zemře a nebude cítit bolest.

Systém však má velmi zápornou skvrnu. Není možné kontrolovat něco, co si může každý doma natukat do počítače.

Objevily se však vážné obavy, že lék může způsobit zemětřesení mezi mládeží. Za takových podmínek není možná žádná kontrola. Všude je dost lidí trpících

Borovicka - Ukradl bohum smrt
deprese. Podle vyjádření lékařů se mnoho lidí nepokouší
o sebevraždu jen proto, že nemají dost odvahy
sáhnout si na život, anebo byli při podobných pokusech
neúspěšní.

V jednom případě však doktor Kevorkian udělal
chybný krok.

Dvaapadesátiletý filmař Thomas Younk se snad při
natáčení anebo na nemocniční posteli dohodl s doktorem
Kevorkianem na krátkém a jedině možném zásahu.
Younk trpěl těžkou a nevyléčitelnou nemocí. Předtím
ještě natočil záběry ze čtyř žalob, které se později
dostaly k soudu. Kevorkian měl škodolibou touhu ukázat
všem policistům a soudcům, kteří ho soudili, jak se
volá smrt. Younk podepsal všechna potřebná prohlášení
a dal doktorovi film. Ten se stal později Kevorkianovi
osudným.

200

200

14

Tricetiletý Thomas W. Hyde byl chlap jak se patří, plný
života. Pracoval jako stavbař a zahradní architekt, takže
pobýval často venku na zdravém vzduchu, v zimě jezdil
na lyže. Byl rozvedený, ale žil společně se svou snoubenkou,
pětatřicetiletou Heidi Fernandezovou, a osmnáctiměsíční
dcerou Carmen Denise Fernandezovou. Jeho
dvanáctiletý syn Joe z prvního manželství žil u své
matky. Byl šťastný až do chvíle, kdy v létě 1992 zajel do
botsfordské nemocnice.

„Nějak mi není dobře,“ řekl ošetřujícímu lékaři na
příjmu.

„Vypadáte ale pěkně,“ řekla mu sestřička.

„Drive jsem snad vypadal, ale v poslední době už vůbec
ne. Jako kdybych neměl žádné svaly.“

„Tak pojďte, lehněte si na stůl, podíváme se na to,“ řekl
lékař, poslouchal, osahával, několikrát zásahy opakoval,
pak se podíval na rentgenové snímky. „Je to amyotrofická
laterální skleróza.“

„A taky se mi někdy špatně mluví.“

„Já jsem si toho všiml, pane Hyde. Má to také své
jméno, nazýváme to Gedringovou nemocí.“

„A co to je? Kde jsem to chytl?“

„Příčinu neznáme.“

„Takže mi budete dávat pilulky?“

„To v každém případě, ale léčit ji neumíme, nevíme
ani, co je příčinou té nemoci,“ řekl lékař.

„Takže jsem ojedinělý případ?“

„V naší nemocnici ano, ve Spojených státech je touto
nemocí zasaženo několik tisíc lidí.“

Chodil do nemocnice dvakrát týdně, ve Farmington
Hills navštěvoval skupinovou terapii v michiganském institutu
pro neurologická onemocnění, muskulární dystrofii
a amyotrofickou laterální sklerózu.

„Dělal všechno, aby se vypořádal se svou nemocí,“
řekl neurolog doktor Louis Renz novinářům. „Byl straš-

201

201

ně nešťastný. On totiž až do chvíle, kdy jsme mu museli
říct pravdu, žil spokojeným životem. Byl tělesně zdatný,
věnoval se několika sportům a nikdy ho ani ve snu nenapadlo,
jak moc je nemocný.“

„On se velmi snažil,“ vyprávěla ošetřující sestra.

„Měl sportovní tělo. Já jsem ho velice litovala se slzami
v očích, když v Den díkůvzdání, poslední čtvrtek v listopadu,
měl vyjít na oslavu do sálu v prvním patře. Těch
pár schodů trvalo dvacet minut. Neměl sílu.“

„On byl takovým naším kamarádem,“ řekl doktor Renz.

„My jsme samozřejmě hledali odpověď v medicíně na tak
běžnou otázku, kolik mu zbývá z mizerného života.“

„Spokojil se s tím?“

„Nevěděli jsme, jak to u něj postupuje. Pak se přestěhoval z Floridy do města Novi v Michiganu s celou rodinou. Bydleli v tom dělnickém předměstí Detroitu. Měl tam bezbariérový vchod. Pak měl speciální zařízení, které mu dovolilo pár kroků.“

„Takže to nešlo ani vyléčit, ani zmírnit?“ zeptala se novinářka.

„Amyotrofická laterální skleróza v té mírnější formě odsuzuje pacienty k pobytu v soukromé kobce. Je malá. Pacient, kdykoliv ztratí rovnováhu, klopýtne a najednou upadne, se ale nezraní, ty stěny jsou čalouněné. Je to hnusné vězení.“

„Měl nějakou naději, pane doktore Renzi?“

„Měl a neměl. Mohl vidět svoji snoubenku, dceru Carmen. A neměl bolesti. On měl tu výhodu, že zatím neměl bolesti.“

„Měl tedy nějaký plán?“

„Měl. My jsme se to dozvěděli až se značným zpožděním. Nejdříve to řekl snoubence i své bývalé manželce Erdodyové a synu Joeovi.“

„Ti tedy jako první věděli, že už nemůže přežít?“

„V té době začal mít velké bolesti. Sotva polykal, nemohl dýchat, nemohl se hýbat.“

„Mluvil?“

„Ne. Pak už jen chroptěl, s ostatními se snažil domlu-

202

202

vít písemně. Byly to škrábanice, ale on už víc nesvedl. V té době už byl prostřednictvím obou žen ve spojení s doktorem Kevorkianem.

Ve středu, 4. srpna 1993, časně z rána, odvezla Fernandezová Hydea na první setkání s Kevorkianem, byl jeho nejmladším pacientem. Jeviště tragédie vybrali dobře. Podélný ostrov, tři míle dlouhý a jednu míli široký, byl malým kouzlem přírody. Nákladní lodě se plavily po proudu řeky Detroit River do Atlantského oceánu v zátocce zarámované do křišťálové zelenomodré vody. Brzo ráno, krátce po východu slunce, odvezl doktor Kevorkian nemocného přes křídově bílý most na Belle Isle svým rezavějícím karavanem. Na radu právníků jeli v ohavné rachotině staré čtvrtstoletí sami, jen oni dva. Kevorkian byl připraven, už minulý večer koupil v drogerii směs kyslíčnicku uhelnatého a dusíku v kanystrech, v jakých ho kupují výletníci na grilování ryb nebo srnčího masa. Zaparkoval na jedné z postranních turistických stezek, Hydemu na jeho pokyn pomohl zatáhnout za provázek, sponka se uvolnila, plyn se objevil v masce.

Když Hyde zemřel, Kevorkian zatelefonoval Heidi Fernandezové a požádal advokáta Fiegera, aby přijel na ostrov. Pak zřejmě zavolal na policejní stanici a oznámil, že je Hyde mrtvý. Policejní ředitel sedl do vozu, zajel na místo, kde mohl parkovat doktorův karavan. Nenašel ho, Kevorkian totiž mezitím odjel s mrtvým i s náčiním. Policejní ředitel ho dojel na hlavní silnici a tlampačem mu nařídil, aby se zastavil. Doktor Kevorkian poslechl. Jeho advokát jel na konci malého konvoje. V hlavním stanu místní policie začal prokurátor waynského okresu, snad jen necelou hodinu po akci, s výsledkem, který trval šest hodin. Policisté však doktora Kevorkiana nezatkli, asi ve tři hodiny odpoledne, když všichni podepsali zápisy o výsledku, mohl odjet. Krátce poté Kevorkian a advokát Fieger uspořádali tiskovou konferenci, a tak si novináři mohli nahrát na diktafony výstup doktora Kevorkiana:

„Lékaři jsou sice lékaři, ale především jsou obchodní-

203

203

Borovicka - Ukradl bohum smrt
ky a až na druhém místě lékaři. Měli by se stydět, když nechávají pacienty, jako byl Thomas Hyde, trpět, když už nejsou schopni pohnout jediným svačím svého těla, když už nemohou polykat, když se nemohou sami napít. Lékaři jim nepomáhají a tvrdí příbuzným, že budou muset záležitost společně projednat. Stačilo by, kdyby kterýkoliv z nich vstal a řekl: Je to nezbytná lékařská služba. Budeme ji provádět takhle a takhle. Nepotřebujeme žádný nový zákon, který by nám dovoloval, jak máme provést transplantaci srdce, nebo operaci žlučového měchýře. To všechno je naše věc. My víme, co máme dělat, a nemá to žádnou souvislost s filozofií nebo etikou, je to jen prostá lékařská služba.“
Pozdější výslech netrval dlouho. Kevorkian přiznal svou účast:

„Pomáhal jsem Thomasi Hydeovi při sebevraždě z milosrdenství. Někteří pacienti to nemohou provést sami, nedokážou zatahnout za provázek, nemohou stisknout knoflík. Proto to musí udělat za ně lékař, tak jak to už dávno dělají v Holandsku.“

Detroitský policejní inspektor Gerald Stewart se tvářil spokojeně. Také prokurátor O'Hair prohlásil novinářům, kdyby mohl prokázat, že doktor Kevorkian všechny použité chemikálie a jednoduché zařízení někde koupil, pak by možná, ale ne jistě, mohl uvažovat o trestním oznámení.

Doktor nastoupil do karavanu. Ještě předtím, než mu naskočil motor, se objevila skupina filmařů. Požádali doktora o rozhovor. On souhlasil a možná, že si to měl rozmyslet, upřímnost mu pravděpodobně uškodila. Líčil svoji spoluúčasť na Hydeově sebevraždě:

„Dal jsem k dispozici svůj vlastní vůz. Po celou dobu příprav nebyl u toho nikdo jiný než já a pan Hyde. Odvezl jsem ho na Belle Isle. Obstaral jsem plynovou hadici, masku a všechno ostatní potřebné. Připojil jsem hadici k nádrži, nasadil jsem sponku na hadici, masku na obličej pana Hyde, protože on se vůbec nemohl pohybovat. Pohyboval jen levou paží, ale nemohl natáhnout

204

204

ani prst. Sponku jsem nasadil na hadici proto, abych zabránil úniku průtoku plynu. Zeptal jsem se ho ještě jednou, jestli je přesvědčen o tom, co připravuje. On mi nemohl odpovědět, to už neuměl, ale mrkl očima a já jsem to považoval za dokonalý souhlas. Pak jsem se rozhodl, že začnu, zatahl jsem za provázek, namotaný na jeden z jeho prstů. Tok plynu byl pomalý, nevím, jak dlouho trval, ale on byl za chvíli mrtvý.“

15

Doktor Kevorkian byl v dubnu 1999 odsouzen za zabití nevyléčitelně nemocného pacienta. Soudkyně Jessica Cooperová mu řekla: „Pohrdal jste zákony, ani vy však nemůžete být nad nimi. Ani prosby matky usmrčeného Thomase Younka, kterému jste vpíchl smrtící injekci, nepřesvědčily, pane doktore, nikoho. Především však mne.

Nikdo nemůže a nesmí být nad zákonem, nikdo, ať má jakkoliv přesvědčivé či vůbec scestné důvody.

Pro všechny přítomné, i pro ty, kdo sledují tento proces na televizních obrazovkách, sděluji, že toto nebyl proces o politické či morální korektnosti eutanazie. Byl to nedostatek úcty k zákonům. Byl jste pyšný na skutečnost, že průběh procesu mohli vidět diváci na celém světě. vychloubať jste se tím, čím jste se prohřešil. Nyní budete mít dost času a klidu, abyste o svých činech mohl přemýšlet.“

Jack Kevorkian, kterému především novináři přidali jméno Doktor Smrt, byl odsouzen k trestu ve výši deseti až pětadvaceti let vězení, což znamená, že si musí odpykat nejméně desetinu trestu, nejméně dekádu. Za podání

Borovicka - Ukradl bohům smrt
smrtící substance bez oprávnění byl odsouzen k dalšímu
trestu od tří do sedmi let.
Všechny americké televizní stanice vysílaly dodatečně
snímek, na němž doktor Kevorkian vpichuje smrtící
injekci dvaapadesátiletému Thomasi Younkovi, který trpěl
nevyléčitelnou Lou-Gehrigovou chorobou.

205

205
Doktor Smrt se hájil před porotou sám. „Bojuji sám za
sebe,“ řekl. „Je mi sedmdesát let. Počítám s tím, že se
i mně blíží můj čas. Chtěl bych, aby se pak objevil některý
kolega a byl ochoten poskytnout mi to, oč ho požádám.
Soudci by snad poprvé nemuseli v tomto případě
brát ohled na příbuzné nevyléčitelně nemocného. Za nic
se nestydím, i ten natočený televizní záznam jsem tomuto
ctihodnému soudu poskytl já sám.“

P. S.

Zemřela Angličanka, které soud přiznal právo vzít si
život.

V Británii zemřela 43letá žena, známá jako Miss B.,
poté co na její žádost byly odpojeny dýchací přístroje,
které ji udržovaly při životě. Žena získala od britského
soudu souhlas, že může zemřít za přispění lékařů. Miss
B. byla již rok paralyzována od krku dolů.

Soud jí přiznal právo zemřít, protože prý byla v takovém
duševním stavu, že byla s to rozhodnout o pokračování
činnosti přístrojů, nebo jejich odpojení.

Britské ministerstvo oznámilo, že „slečna B. zemřela
v míru ve spánku, poté co byl na její žádost odpojen dýchací
přístroj“.

Další eutanazie je zakázána.

Naopak Evropský soud pro lidská práva ve Štrassburku
rozhodl, že Angličanka Diane Prettyová, která je úplně
ochrnutá, nemá právo spáchat sebevraždu za pomoci
svého manžela.

Prettyová, která není s to spáchat sebevraždu sama, se
obrátila na evropský soud, poté co britský Nejvyšší soud
odmítl zaručit Prettymu imunitu v případě, že své manželce
pomůže zemřít.

Evropský soud ale dospěl k závěru, že Británie neporušila
Evropskou úmluvu o ochraně lidských práv a základních
svobod. Podle něho základní právo na život
v sobě nezahrnuje právo na sebeusmrcení.

Advokáti Prettyové dali najevo, že jsou verdiktem

206

206
zklamání. Tvrdili, že soud propásl šanci napravit určitý
nedostatek, který je v zákonech.

Brian Pretty naznačoval, že se britskou vládu pokusí
přimět ke změně zákona a že s prosbou své manželky
chce ještě něco podniknout.

Ta později zemřela na následky své nemoci.

V. P. Borovička: Ukradli bohům smrt

Vydání první.

Copyright © 2003 V. P. Borovička

All rights reserved.

Vydalo nakladatelství Baronet a. s., Křižíkova 16, Praha 8
v roce 2003 jako svou 817. publikaci.

Přebal a vazba © 2003 Ricardo a Baronet.

Ilustrace na přebalu © 2003 Richard Carrasco.

Odpovědná redaktorka Zdeňka Grigarová.

Sazba a grafická úprava Ricardo, Sudoměřská 32, Praha 3.

Vytiskla Těšínská tiskárna a. s., Štefánikova 2, Český Těšín.

Veškerá práva vyhrazena.

Tato kniha ani jakákoli její část nesmí být přetiskována, kopírována či jiným
způsobem rozšiřována bez výslovného povolení.

Název a logo BARONET® jsou ochranné známky zapsané

Borovicka - Ukradl bohum smrt
Úřadem průmyslového vlastnictví pod čísly zápisu 216133 a 216134.
ISBN 80-7214-594-0
BARONET
Praha 2003